

VENDIM
Nr. 00-2025-4900 (621), datë 22.12.2025

NË EMËR TË REPUBLIKËS

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë i përbërë nga gjyqtarët:

Artur Kalaja	kryesues;
Ervin Pupe	anëtar;
Enton Dhimitri	anëtar;
Margarita Buhali	anëtare;
Valbon Çekrezi	anëtar,

në seancën gjyqësore të datës 22.12.2025, me qëllim njësimin e praktikës gjyqësore, mori në shqyrtim çështjen civile nr. 21001-00392-00-2025 akti, datë regjistrimi 30.6.2025, që i përket:

REKURSUESE: D.V

KUNDËR: Vendimit nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.4.2025 të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan (për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor shqiptar).

BAZA LIGJORE: Neni 59 i Kodit të Procedurës Civile.

Në çështjen civile që i përket:

PADITËSE: D.V (*përfaqësuar nga av. Kadri Isufaj*)

I PADITUR: A.V (*në mungesë*)

OBJEKTI: 1. Zgjidhja e martesës ligjore me të paditurin A.V.

2. Lënien për rritje dhe edukim të tre fëmijëve A.V, E.V dhe D.V paditëses D.V.

3. Detyrimin ushqimor në shumën 600 (gjashtëqind) euro në muaj, 200 (dyqind) euro për fëmijë, për të paditurin A.V, për fëmijët A.V, E.V dhe D.V.

4. Të drejtën e kthimit të mbiemrit të para martesës “Ç” për paditësen D.V.

BAZA LIGJORE: Nenet 31, 153, 154, 154/a dhe 156 të Kodit të Procedurës Civile.

Nenet 129, 139, 143, 144, 146 e vijues të Kodit të Familjes.

KOLEGJI CIVIL I GJYKATËS SË LARTË,

- pasi dëgjoi relatimin e gjyqtarit Artur Kalaja mbi vendimarrjen e gjykatës së shkallës së parë të juridiksionit të përgjithshëm për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të gjykatave shqiptare dhe shkaqet e rekursit të veçantë;

- dëgjoi përfaqësuesin e paditëses D.V, av. Kadri Isufaj, i cili kërkoi prishjen e vendimit nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.4.2025 të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan dhe vazhdimin e gjyimit po në atë gjykatë, duke argumentuar rreth së drejtës për akses në gjykatë të garantuar nga neni 8 i Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë;

- dhe si shqyrtoi çështjen në tërësi,

VËREN:

I. Rrethanat e çështjes

1. Referuar rrethanave të faktit të pranuar nga gjykata në vendimarrjen e saj, ka rezultuar se pala paditëse i është drejtuar Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan me padinë me objekt zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave në raport me bashkëshortët dhe fëmijët e mitur.

2. Në zbatim të nenit 134 të Kodit të Familjes, gjykata ka caktuar seancën e pajtimit, në të cilën janë paraqitur personalisht të dyja palët ndërgjyqëse. Pala paditëse ka pohuar se jeton në Greqi dhe fëmijët e tyre kanë lindur në Greqi. Shkak për zgjidhjen e martesës janë bërë grindjet e vazhdueshme me palën e paditur. Mosmarrëveshjet familjare kanë nisur që në vitin 2011, për shkak të sjelljeve të papërgjegjshme financiare të të paditurit, i cili nuk ka kontribuar materialisht për familjen, duke u përshkallëzuar deri në

ushtrim të dhunës psikologjike në vitin 2022 dhe në episode të papranueshme dhune edhe ndaj fëmijës së mitur. Aktualisht, pala paditëse e ka ndërprerë jetesën e përbashkët me palën e paditur.

3. Ndërkohë, palët ndërgjyqëse kanë pretenduar se e kanë zgjidhur martesën në Greqi, duke rregulluar edhe pasojat e saj përpara një noteri publik. Në këto rrethana, rezulton se bashkëjetesa ndërmjet palëve është tronditur në mënyrë të tillë, që nuk paraqet më mundësi reale pajtimi.

4. Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan ka marrë në shqyrtim kryesisht çështjen e juridiksionit gjyqësor të gjykatave shqiptare, duke ftuar palët ndërgjyqëse të mbanin qëndrimin e tyre për këtë parakusht procedural civil.

Palët ndërgjyqëse kanë bërë me dije se jetojnë dhe punojnë në Greqi. Edhe fëmijët e tyre vazhdojnë shkollimin në Greqi. Po ashtu, martesë e tyre është zgjidhur me akt noterial, në përputhje me legjislacionin e shtetit grek.

5. Në seancën përgatitore, pala paditëse paraqiti dokumentacion që provon të ardhurat e saj për vitin 2023, si dhe vërtetime shkollore për tre fëmijët e mitur, të lëshuara nga shkolla fillore “M” në Greqi, si edhe dokumentacion lidhur me qiranë e një pasurie të paluajtshme.

Pala e paditur paraqiti dokumente që vërtetojnë të ardhurat e tij për vitin 2023 dhe deklarin e një pasurie të paluajtshme të dhënë me qira, të lëshuara nga autoritetet përkatëse në Greqi.

Ndërkohë, asnjëra nga palët ndërgjyqëse nuk paraqiti në cilësinë e provës shkresore aktin noterial për zgjidhjen e martesës në shtetin grek. Ndodhur në këto kushte, kur nga palët ndërgjyqëse nuk u paraqit asnjë akt noterial për të vërtetuar pretendimin e tyre për zgjidhjen e martesës në shtetin grek, një fakt i tillë mbeti i paprovuar në gjykim.

6. Gjykata ka marrë në shqyrtim kryesisht vetëm çështjen e juridiksionit të saj, pa u ndalur në analizën e parakushteve të tjera procedurale civile. Në vijim të verifikimeve të kryera nga gjykata, ka rezultuar se lidhja e vetme me Republikën e Shqipërisë e të miturve, palës paditëse, si dhe asaj të paditur, ishte shtetësia shqiptare dhe regjistrimi.

7. Me vendimin nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.4.2025 të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan, është vendosur:

- *“Nxjerrja e çështjes civile me nr. 663 (21001-00052-13) në regjistrin themeltar, me datë regjistrimi 21.1.2025, jashtë juridiksionit gjyqësor të gjykatave shqiptare.*

- *Shpenzimet gjyqësore liben siç janë bërë.*

- *Kundër këtij vendimi lejohet rekurs i veçantë”.*

Në marrjen e vendimit për nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor shqiptar, gjykata ka arsyetuar se palët dhe fëmijët, prej rreth 15 vitesh, jetojnë në Greqi, ku janë integruar ekonomikisht dhe shoqërisht, punojnë, banojnë me qira dhe fëmijët kanë lindur, janë shtetas dhe ndjekin shkollën atje. Për këtë arsye, gjykata vlerëson se vendqëndrimi i zakonshëm i tyre është në Greqi, si në aspektin objektiv ashtu edhe në atë subjektiv, duke e konsideruar të pabazuar pretendimin për vendqëndrim në Shqipëri vetëm mbi bazën e regjistrimit formal në gjendjen civile.

Sipas gjykatës, duke qenë se çështja paraqet elemente të huaja, juridiksioni rregullohet nga Konventa e Hagës e vitit 1996, e cila ka epërsi ndaj legjislacionit të brendshëm, sipas Kushtetutës dhe ligjit nr. 10428/2011. Sipas kësaj Konvente, juridiksioni për çështjet e përgjegjësisë prindërore i takon gjykatës së vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës, pasi ajo konsiderohet në pozitën më të mirë për të vlerësuar interesin më të lartë të tij, duke hetuar kushtet konkrete të jetesës dhe lidhjet faktike e shoqërore (*shih vendimin nr. 00-2025-225, datë 22.1.2025 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë*). Në nenin 10 të Konventës së Hagës është parashikuar edhe një përjashtim nga prezumimi i mësipërm, duke u përcaktuar se juridiksioni i gjykatave të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës mund të prorogohet në favor të gjykatave që kanë juridiksion për shqyrtimin e padive për zgjidhjen/pavlefshmërinë e martesës. Që ky prorogim të gjejë zbatim, duhet që të plotësohen disa kushte: i. ligji i brendshëm për të drejtën ndërkombëtare private duhet të ketë parashikuar se gjykatat që shqyrtojnë paditë për zgjidhjen ose pavlefshmërinë e martesës kanë juridiksion edhe për çështjet e përgjegjësisë prindërore (neni 10, paragrafi 1); dhe ii. në kohën e fillimit të gjyqimit, të paktën njëri nga prindërit që ushtron përgjegjësinë prindërore ndaj fëmijës duhet të ketë vendqëndrimin e zakonshëm në shtetin ku ushtrojnë juridiksionin e tyre këto gjykata (neni 10, paragrafi 1, germa “a”); dhe iii. juridiksioni i këtyre gjykatave duhet të jetë pranuar nga të dy prindërit (neni 10, paragrafi

1, germa “b”); dhe iv. gjykimi i çështjes nga këto gjykata duhet të jetë në interesin më të lartë të fëmijës (neni 10, paragrafi 1, germa “b”).

Kushtet e mësipërme janë kumulative, të tilla që mjafton mosplotësimi i vetëm njërit prej tyre, në mënyrë që neni 10, paragrafi 1 i Konventës së Hagës të mos gjejë zbatim për prorogimin e juridiksionit. Fakti se këto kushte janë kumulative del nga interpretimi gramatikor i germave “a” dhe “b” të nenit 10, paragrafit 1 të Konventës së Hagës, të cilat nuk janë lidhur me njëra-tjetrën nëpërmjet lidhëzës veçuese “ose”. Qëllimi për t’i klasifikuar këto kushte si kumulative del edhe nga Raporti Shpjegues i Konventës së Hagës, në lidhje me nenin 10 të saj, i cili i shërben interpretimit autentik të kësaj Konvente. Të njëjtën qasje ndjek edhe neni 10 i Rregullores Bruksel II, i cili përmban parashikime analoge me ato të nenit 10 të Konventës së Hagës.

Sa i përket rastit konkret, gjykata vë në dukje se fëmijët A.V, E.V dhe D.V kanë lindur dhe vazhdojnë të jetojnë në Greqi. Po ashtu, ata vazhdojnë shkollimin në institucionet arsimore të këtij shteti. Gjithashtu, palët ndërgjyqëse e kanë vendqëndrimin e zakonshëm në Greqi, duke qenë tërësisht të integruar në këtë shtet. Gjkata vëren se i vetmi element që i lidh palët ndërgjyqëse me Shqipërinë është shtetësia shqiptare, e cila vlerësohet e pamjaftueshme për të arritur në përfundimin se interesi më i lartë i fëmijëve kërkon që gjykimi të zhvillohet në gjykatat shqiptare.

Gjykimi i kësaj mosmarrëveshjeje nga gjykatat greke do të ishte më i përshtatshëm, pasi gjykatat greke kanë mundësi të realizojnë në mënyrë më efektive intervistën e fëmijëve A.V, E.V dhe D.V, duke i pyetur drejtpërdrejt ose nëpërmjet psikologut, pa pasur nevojë që kjo pyetje të bëhet me mjete në distancë apo që fëmija të udhëtojë në shtetin shqiptar vetëm për këtë arsye, duke ndërprerë aktivitetet e përditshme që lidhen me shkollimin apo veprimtari të tjera sociale. Sipas praktikës së Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë, pyetja e fëmijës nga psikologu nëpërmjet mjeteve të komunikimit në distancë bën që akti i ekspertimit psikologjik të jetë tërësisht i pavlefshëm, pasi në këtë situatë eksperti e ka të pamundur të hetojë mbi rrethanat faktike të kushteve të jetesës së fëmijëve dhe të prindërve (*shih vendimin nr. 00-2023-954 (132), datë 15.3.2023 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë*). Gjkata ka vlerësuar se kryerja e ekspertimit psikologjik me letërporosi do të ishte një proces i zgjatur dhe më pak efektiv sesa zhvillimi i gjykimit në Greqi. Verifikimi i kushteve familjare, sociale, arsimore dhe ekonomike të palëve dhe fëmijëve, si elemente thelbësore për përcaktimin e përgjegjësisë prindërore dhe detyrimit për ushqim, do të ishte më real, i saktë dhe praktik nëse do të kryhej nga gjykatat greke, të cilat janë më pranë realitetit të tyre. Po ashtu, sigurimi i provave mbi gjendjen pasurore të palëve është më i lehtë në Greqi.

Gjkata thekson se çdo vendim mbi përgjegjësinë prindërore dhe detyrimin për ushqim do të ekzekutohej në Greqi, ku palët dhe fëmijët kanë vendqëndrimin e zakonshëm, ndaj, një vendim i dhënë nga gjykatat shqiptare do të kërkonte procedurë njohjeje nga gjykatat greke.

Referuar dispozitave të Kodit të Familjes, kërkitimi për rregullimin e pasojave të zgjidhjes së martesës, i cili ka të bëjë me çështjet e përgjegjësisë prindërore, nuk duhet interpretuar si aksesori në raport me padinë për zgjidhjen e martesës. Përkundrazi, ky kërkim duhet konsideruar si kryesor, së bashku me padinë për zgjidhjen e martesës, natyrisht të ndërvuar nga njëri-tjetri [...].

8. Kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan, ka paraqitur rekurs të veçantë pala paditëse, duke parashtruar shkaqet si në vijim:

- “[...] Së pari, gjykata ka gabuar, duke u shprehur në mënyrë të paqartë lidhur me nxjerrjen e çështjes civile jashtë juridiksionit, duke shprehur një qëndrim tjetër ligjor ndaj palëve ndërgjyqëse për të zgjidhur martesën e tyre, gjë e cila është një vullnet dhe mundësi që realizohet përmes një akti tjetër.

- Së dyti, referuar legjislacionit të Greqisë, zgjidhja e martesës për shtetasit jo grekë bëhet me marrëveshje para noterit publik, por kjo mund të mos njihet nga Gjkata e Apelit të Juridiksionit përkatës (në rastin konkret për persona jo grekë), megjithëse ata mund të banojnë në territorin e Republikës së Greqisë. Në raste të tjera, kjo zgjidhje është bërë me një akt në Republikën e Shqipërisë dhe në këto kushte palët ndërgjyqëse mbeten të bllokuara juridikisht, të martuara vetëm në mënyrë formale, pa mundësi për të përdorur rrugët/mjetet ligjore për zgjidhjen e martesës. Kjo përbën shkelje të të drejtave të njeriut, pasi zgjidhja e martesës është një çështje që buron nga vullneti i lirë i palëve ndërgjyqëse dhe nuk mund të kufizohet apo pengohet nga procedura të paarsyeshme ligjore.

- Së treti, palët ndërgjyqëse, pavarësisht se jetojnë dhe punojnë në Greqi prej disa vitesh, kanë vetëm shtetësi shqiptare. Edhe tre fëmijët e tyre të mitur, megjithëse kanë lindur në Greqi, kanë shtetësi të dyfishtë (shqiptare dhe greke), por shtetësia shqiptare prevalon dhe ka përparësi kur bëhet vlerësimi krahasues dhe analizues i shtetësisë.

- Së katërti, në pjesën arsyetuese të vendimit të gjykatës së shkallës së parë, ndër të tjera, thuhet se: “*Palët ndërgjyqëse bëjnë me dije se jetojnë dhe punojnë në Greqi. Edhe fëmijët e tyre vazhdojnë shkollimin në Greqi. Po ashtu, martesë e tyre është zgjidhur me akt noterial, në përputhje me legjislacionin grek*”. Këto deklarime mund të jenë thënë nga palët ndërgjyqëse gjatë seancës së pajtimit, pa praninë e mbrojtësve, ndryshe nga sa parashikon Kodi i Familjes. Nuk ka shumë rëndësi nëse deklaratat janë bërë nga njëra apo të dyja palët, por gjykata kishte detyrimin të konstatonte vërtetësinë apo pavërtetësinë e këtyre deklarimeve.

Nëse palët e kishin zgjidhur martesën në Greqi, nuk do të kishin asnjë arsye për të depozituar një kërkesëpadi për zgjidhje martese në Shqipëri, sepse do të ndodheshin përpara “gjësë së gjykuar” dhe gjykata do të duhej të pushonte gjykimin. Për më tepër, nëse vërtet martesë ishte zgjidhur me një akt noterial në Greqi, atëherë ky akt do të duhej të ishte regjistruar në Zyrën e Gjendjes Civile.

- Midis Republikës së Shqipërisë dhe Greqisë është nënshkruar Konventa “Për ndihmën gjyqësore në çështjet civile dhe penale”. Njohja e vendimeve gjyqësore, në zbatim të kësaj Konvente, është rregulluar nga kapitulli III, i titulluar “Njohja dhe zbatimi i vendimeve gjyqësore”. Që nga ky titull dhe përmbajtja e të gjitha dispozitave të këtij kapitulli, kuptohet se rregullat e kësaj konvente vlejnë për njohjen e vendimeve të dhëna nga gjykatat dhe vendimeve të dhëna nga arbitrazhi (jo nga të tjerë).

- Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në vendimin nr. 153, datë 27.3.2024, vlerëson se martesë nuk konsiderohet një kontratë ligjore që mund të lidhet dhe të zgjidhet në çdo rast me vullnetin dhe kufijtë e palëve, por një institut bazë i krijimit të familjes, ku edukohet dhe zhvillohet jo vetëm individ, por së bashku me të edhe e gjithë shoqëria.

Zgjidhja e saj, sipas primeve bazë të legjislacionit shqiptar, nuk mund të realizohet përmes noterit. Nëse Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë nuk do t'i jepte një zgjidhje përfundimtare e të qartë kësaj çështjeje, atëherë paditësja D.V dhe i padituri A.V, do të mbeteshin pa afat të përcaktuar të martuar jashtë çdo vullneti të secilit prej tyre.

II. Procedura para Gjykatës së Lartë dhe nevoja për njësimin e praktikës gjyqësore

9. Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë (*në vijim “Kolegji”*), i përbërë nga një trupë gjyqësore prej tre gjyqtarësh, mori në shqyrtim në dhomë këshillimi çështjen civile nr. 21001-00392-00-2025, me datë regjistrimi 30.6.2025, që ka për objekt rekursin e veçantë kundër vendimit të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan, me të cilin është vendosur nxjerrja jashtë juridiksionit të gjykatave shqiptare e padisë për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave që rrjedhin prej saj (ushtrimi i përgjegjësisë prindërore, e drejta e takimit dhe detyrimi ushqimor), në lidhje me fëmijët e mitur që kanë vendqëndrimin e zakonshëm jashtë Republikës së Shqipërisë.

10. Pasi vlerësoi vendimmarrjen e Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan dhe shkaqet e rekursit të veçantë, Kolegji arriti në përfundimin se në rastin konkret shtrohej për zgjidhje një çështje ligjore me rëndësi për njësimin e praktikës gjyqësore, lidhur me vlerësimin e juridiksionit të gjykatave shqiptare për shqyrtimin e padive me objekt zgjidhjen e martesës, kur gjykata duhet të shprehet njëkohësisht edhe për pasojat që rrjedhin prej saj, përfshirë detyrimin ushqimor dhe mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, në kushtet kur vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës së mitur ndodhet jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë.

Nevoja për njësim u diktua nga:

i. pasiguria juridike në lidhje me raportin ndërmjet objektit të padisë për zgjidhjen e martesës dhe çështjeve të përgjegjësisë prindërore, si kërke të ndërruara;

ii. interpretimi dhe përcaktimi i nocionit “vendqëndrim i zakonshëm”, si kriter thelbësor për juridiksionin ndërkombëtar;

iii. zbatimi i instrumenteve ndërkombëtare përkatëse; dhe

iv. ekzistenca e praktikave të ndryshme gjyqësore, si në Kolegjin Civil ashtu edhe në gjykatat e shkallëve më të ulëta, çka kishte sjellë qasje jo të njëtrajtshme në adresimin e çështjeve të kësaj natyre.

11. Rritja e migracionit dhe lidhjeve familjare me elemente ndërkombëtare në Shqipëri ka sjellë shtim të rasteve që përfshijnë mosmarrëveshje familjare ndërkufitare, kthimin e fëmijëve dhe kujdestarinë, ku

gjykatat shqiptare vihen përpara dilemës për të përcaktuar juridiksionin. Zhvillimet e fundit në praktikën e Kolegjit për mosmarrëveshje të kësaj natyre nxjerrin në pah dy qasje të ndryshme lidhur me ekzistencën ose jo të juridiksionit të gjykatave shqiptare. Në veçanti, vendimmarrja për zgjidhjen e martesës ndërmjet shtetasve shqiptarë, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit ndodhet jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, ka ngritur pikëpyetje të rëndësishme lidhur me juridiksionin e gjykatave shqiptare për të shqyrtuar paditë për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave në raport me të miturit, të cilët gjenden në të tilla rrethana.

12. Sipas njërit prej qëndrimeve të mbajtura nga Kolegji, gjykatat shqiptare nuk kanë juridiksion për të shqyrtuar paditë me objekt zgjidhje martese dhe rregullimin e pasojave në raport me fëmijët e mitur, të cilët kanë vendqëndrimin e zakonshëm jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Në mbështetje të këtij qëndrimi, Kolegji ka argumentuar se elementi i huaj për çështjen konkrete i referohet vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës në një shtet të ndryshëm nga Republika e Shqipërisë. Ky element ka relevancë për të përjashtuar juridiksionin e gjykatës shqiptare në gjykimin e çështjeve me objekt “zgjidhje martese”, në rastin kur gjykata duhet të shprehet edhe për rregullimin e pasojave që vijnë nga zgjidhja e martesës, të tilla si: përcaktimi i mbiemrit të bashkëshortit që e ka ndryshuar atë me lidhjen e martesës, e drejta e përdorimit të banesës, detyrimi për ushqim për fëmijët e mitur, si dhe rregullimi i mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore për të miturit e ardhur në jetë nga martesa.

Sipas këtij qëndrimi të Kolegjit, mosmarrëveshja mes bashkëshortëve në padi të kësaj natyre nuk ka të bëjë kryesisht dhe vetëm me zgjidhjen e martesës, por me rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhjeje lidhur me fëmijët e tyre të mitur (*shih vendimet e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 00-2025-225, datë 29.1.2025; nr. 00-2024-5194 (851), datë 23.12.2024; nr. 00-2024-1900, datë 9.5.2024; nr. 00-2022-1524, datë 4.4.2022 etj.*).

13. Në qëndrimin tjetër të mbajtur nga Kolegji, i njihet hapësirë juridiksionit të plotë të gjykatave shqiptare, që mbi bazën e kriterit të shtetësisë të njërit prej bashkëshortëve të vendosë si për zgjidhjen e martesës, ashtu edhe për të gjitha pasojat që lidhen me të, përfshirë detyrimin për ushqim dhe përgjegjësinë prindërore, pavarësisht nga vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës. Në kuadër të këtij qëndrimi, Kolegji argumenton kryesisht se në përputhje me nenin 10/2 të Konventës së Hagës, lejohet realizimi i zgjidhjes së martesës edhe pa u marrë masat mbrojtëse për fëmijën, që kanë të bëjnë me mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore.

Sipas këtij qëndrimi, zgjidhja e martesës përbën objektin kryesor të padisë, si pasojë e së cilës shqyrtohen edhe çështjet e varura prej saj, siç është mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, detyrimi për ushqim etj. As në të drejtën procedurale civile shqiptare dhe as në atë ndërkombëtare nuk njihet që juridiksioni ose kompetenca e një çështjeje dytësore të jetë përcaktuese për kompetencën ose juridiksionin e gjykimit të çështjes kryesore. Përkundrazi, vlen parimi i kundërt, që gjykata kompetente ose juridiksioni i gjykatës për çështjen kryesore përfshin dhe atë të çështjeve dytësore të varura prej kësaj të fundit (*shih vendimet e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 00-2025-2707, datë 9.7.2025; nr. 00-2025-2713, datë 2.7.2025; nr. 00-2025-2710, datë 2.7.2025; nr. 00-2024-5240, datë 23.12.2024; nr. 00-2023-2782, datë 31.5.2023 etj.*)...

14. Kolegji ka konstatuar se, deri përpara marrjes së vendimit për njësimin e praktikës, në Gjykatën e Lartë vijonin të paraqiteshin rekurse të veçanta ndaj vendimeve për nxjerrjen jashtë juridiksionit të çështjeve me objekt zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të saj edhe në raport me të miturit që kanë vendqëndrimin e zakonshëm jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë. Duke pasur parasysh qëndrimet e ndryshme të Kolegjit dhe të gjykatave të shkallëve të para të juridiksionit të përgjithshëm lidhur me këtë aspekt, si dhe problematikat ligjore në interpretimin e legjislacionit të fushës në çështje të kësaj natyre, Kolegji Civil ka evidentuar nevojën për njësimin e praktikës gjyqësore.

15. Në çmim të Kolegjit, paqartësia e vazhdueshme e praktikës gjyqësore, e shtrirë në një periudhë të zgjatur kohore, është e papajtueshme me parimin e shtetit të së drejtës dhe atë të sigurisë juridike. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut (në vijim GjEDNj), në disa vendimmarrje të saj, ka vlerësuar uniformitetin dhe njëtrajtshmërinë në zbatimin e ligjit nga gjykatat, si një nga kërkesat dhe garancitë e lidhura me procesin e rregullt ligjor (neni 6 i KEDNj). Sipas GjEDNj-së, vazhdimësia e vendimmarrjeve kontradiktore të gjykatave mund të krijojë një gjendje pasigurie juridike, që mund të zvogëlojë besimin e publikut në sistemin gjyqësor, i cili është një nga komponentët thelbësorë të një shteti të udhëhequr nga

parimi i sundimit të ligjit (*shih çështjen "Vinčić dhe të tjerë k. Serbisë", aplikimi nr. 44698/06, vendimi i GjEDNj, datë 1.12.2009*).

GjEDNj ka pranuar se disa divergjenca në interpretim mund të pranohen si një tipar i qenësishëm i çdo sistemi gjyqësor, i cili bazohet në një rrjet gjykatash (*shih çështjen "Tomić dhe të tjerë k. Malit të Zi", aplikimi nr. 18650/09, vendimi i GjEDNj, datë 17.4.2012*). Megjithatë, në rrethana të caktuara, vendimet kontradiktore të gjykatave, veçanërisht të gjykatave që përfaqësojnë autoritetin suprem në një sistem gjyqësor, mund të përbëjnë shkelje të kriterëve për gjykim të drejtë të parashikuara në nenin 6 të Konventës. Për këtë qëllim, GjEDNj ka evidentuar disa elemente, të cilët duhet të mbahen në konsideratë në vlerësimin e kundërshtive jurisprudenciale dhe efektin që kanë në raport me parimin e sigurisë juridike, ku përfshihen: *i.* ekzistenca e zgjatur në kohë e qëndrimeve të ndryshme në praktikën gjyqësore të gjykatave; *ii.* nëse e drejta e brendshme parashikon mekanizma për tejkalimin e këtyre mospërputhjeve jurisprudenciale; *iii.* nëse këto mekanizma janë zbatuar nga autoriteti më i lartë gjyqësor dhe cili ka qenë efekti në praktikën gjyqësore (*shih çështjen "Şahin dhe Şahin k. Turqisë", aplikimi nr. 13279/05, vendimi i GjEDNj, datë 20.10.2011*).

16. Gjykata e Lartë, nëpërmjet ushtrimit të funksionit ligjor për të njësuar dhe ndryshuar praktikën gjyqësore, ka për detyrë të sigurojë një raport të ngushtë midis uniformitetit dhe konsistencës së praktikës gjyqësore dhe së drejtës së individit për një gjykim të drejtë.

Për sa më sipër, në referim të nenit 481 të Kodit të Procedurës Civile (*në vijim "KPC"*), Kolegji ka disponuar me vendim të ndërmjetëm se shqyrtimi i kësaj çështjeje duhet të kalojë në seancë gjyqësore, me një trupë gjyqësore prej 5 (pesë) gjyqtarësh, për arsye se evidentohen shkaqe që lidhen me zbatimin e ligjit procedural të një rëndësie themelore për njësimin e praktikës gjyqësore.

17. Kolegji, me vendimin e ndërmjetëm të datës 10.7.2025, ka vendosur:

"Kalimin e çështjes civile me nr. 21001-00392-00-2025, datë regjistrimi 30.6.2025, për shqyrtim në seancë gjyqësore me qëllim njësimin e praktikës gjyqësore në lidhje me çështjet:

"1. Në konsideratë të parashikimeve të ligjit nr. 10428/2011 "Për të drejtën ndërkombëtare private" dhe konventat ndërkombëtare në këtë fushë, shtrohen pyetjet:

a) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt "Zgjidhje martesë", kur gjykata duhet të shprehet edhe për rregullimin e pasojave që vijnë nga zgjidhja e martesës në raport me bashkëshortët dhe fëmijët e mitur të ardhur në jetë nga martesa, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

b) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijës së mitur, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

c) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt përcaktimin ose ndryshimin e detyrimit për ushqim për fëmijët e mitur, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

ç) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt lejimin e lëvizjes së fëmijës jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

2. Si qëndron juridiksioni i gjykatave shqiptare për këto çështje, në raport me zbatimin e Konventës "Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve"?

18. Kolegji planifikoi çështjen për shqyrtim në seancë gjyqësore dhe vijoi me procedurën e posaçme të parashikuar në nenin 481 të KPC-së (të ndryshuar me ligjin nr. 44/2021). Në këto kushte, u formua trupa gjykuese prej 5 (pesë) gjyqtarësh, sipas pikës 3 të kësaj dispozite dhe u procedua me njoftimin individual të palëve ndërgjyqëse dhe Avokaturës së Shtetit (sa kohë çështja përfshinte interes publik), sipas rregullave të përgjithshme të njoftimit, për sa i përket datës dhe orës së seancës gjyqësore, trupës gjykuese, çështjeve të shtruara për njësim, duke i garantuar afatin prej të paktën 15 ditësh midis njoftimit dhe datës së seancës. Po ashtu, vendimi i ndërmjetëm i Kolegjit për kalimin e çështjes në seancë gjyqësore, ku u pasqyruan çështjet e shtruara për njësim, u publikua në faqen zyrtare të Gjykatës së Lartë.

19. Pas zhvillimit të disa seancave gjyqësore, Kolegji vendosi përfundimisht në lidhje me këtë çështje në seancën e datës 22.12.2025.

III. Vlerësimi i Kolegjit Civil

III.1. Konsiderata të përgjithshme mbi kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar në këtë fushë

20. Juridiksioni është pushteti i gjykatës për të shqyrtuar dhe vendosur mbi çështje të caktuara, në bazë të ligjit, brenda kufijve të përcaktuar territorialë, lëndorë dhe funksionalë. Si i tillë, përcaktimi i tij i saktë është thelbësor për të garantuar zhvillimin e një procesi civil të rregullt dhe të vlefshëm. Kjo nevojë bëhet edhe më e theksuar në rastet kur marrëdhënia juridike paraqet elemente të huaja, çka imponon verifikimin e juridiksionit në plan ndërkombëtar. Juridiksioni i gjykatave shqiptare për të shqyrtuar mosmarrëveshje me elemente të huaja përcaktohet në përputhje me rregullat e së drejtës së brendshme dhe instrumenteve ndërkombëtare të zbatueshme.

Neni 37 i KPC-së parashikon, se: *“Juridiksioni i gjykatave shqiptare për personat fizikë dhe juridikë të huaj rregullohet me ligj. Juridiksioni i gjykatave shqiptare nuk mund t’i kalohet me marrëveshje një juridiksioni të huaj, përveç kur gjykimi ka lidhje me një detyrim ndërmjet të huajve ose ndërmjet një të huaji e një shtetasi shqiptar, ose personi juridik pa banim ose qëndrim në Shqipëri, si dhe kur këto përjashtime janë parashikuar në marrëveshje ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë”*.

Sipas nenit 37§2 të KPC-së, si rregull, juridiksioni i gjykatave shqiptare nuk mund t’i kalohet me marrëveshje një juridiksioni të huaj, përveç kur evidentohet një nga përjashtimet e sanksionuara nga Kodi ose marrëveshjet ndërkombëtare. Marrëveshjet për juridiksionin ndërkombëtar prodhojnë një efekt të dyfishtë: nga njëra anë, i atribuon juridiksion gjykatës së zgjedhur (efekti i prorogimit) dhe nga ana tjetër, përjashtojnë juridiksionin e çdo gjykate tjetër që do të ishte kompetente (efekti i derogimit).

21. Në zbatim të këtij parashikimi të KPC-së, si dhe për të siguruar një rregullim të posaçëm, të plotë dhe sistematik të marrëdhënieve juridike me elemente të huaja, ligjvënësi ka miratuar ligjin nr. 10428, datë 2.6.2011 “Për të Drejtën Ndërkombëtare Private” (në vijim “LDNP”). Ky ligj rregullon, ndër të tjera, juridiksionin ndërkombëtar të gjykatave shqiptare, ligjin e zbatueshëm, si edhe aspektet procedurale që udhëheqin shqyrtimin gjyqësor të marrëdhënieve civile me elemente të huaja. Sipas nenit 1§2 të LDNP, “elementi i huaj”, për qëllime të zbatimit të këtij ligji, nënkupton çdo rrethanë juridike që lidhet me subjektin, përmbajtjen ose objektin e një marrëdhënieje juridiko-civile dhe që bëhet shkak për lidhjen e kësaj marrëdhënieje me një sistem ligjor të caktuar.

Në parim, përcaktimi i juridiksionit gjyqësor duhet të mbështetet në garantimin e së drejtës për akses në drejtësi, çka nënkupton se juridiksioni duhet t’i atribuohet atij autoriteti gjyqësor me të cilin mosmarrëveshja paraqet lidhjen më të afërt dhe më të drejtpërdrejtë.

22. Sipas parashikimeve të LDNP-së, gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të shqyrtuar çështjet që lidhen me martesën, kur njëri nga bashkëshortët është ose ka qenë shtetas shqiptar apo kur njëri prej tyre ka vendqëndrim të zakonshëm në Republikën e Shqipërisë, përfshirë edhe rastet kur njëri prej bashkëshortëve është pa shtetësi. Këto kritere përbëjnë bazën lidhëse për përcaktimin e juridiksionit ndërkombëtar në çështjet martesore. LDNP nuk parashikon shprehimisht kriterin mbi të cilin do të përcaktohet juridiksioni ndërkombëtar i gjykatave shqiptare në rastet kur, krahas kërkesës për zgjidhjen e martesës, gjykata duhet të shprehet edhe për pasojat që lidhen me fëmijët e mitur, ndërkohë që vendqëndrimi i zakonshëm i tyre ndodhet jashtë Republikës së Shqipërisë.

Në këtë kuadër, Kolegji vlerëson se në çështjet që përfshijnë, ndër të tjera, edhe përcaktimin e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, pozicioni dhe interesi më i lartë i fëmijës gëzojnë përparësi ndaj interesit procedural të palëve ndërgjyqëse, zakonisht prindërve ose personave që ushtrojnë përgjegjësinë prindërore, për të siguruar akses në gjykatë.

23. Rritja e vëmendjes ndaj të drejtave të fëmijës, veçanërisht e së drejtës për t’u dëgjuar, e garantuar nga instrumente ndërkombëtare si Konventa e OKB-së për të Drejtat e Fëmijës¹ dhe Konventa Evropiane për të Drejtat e Njeriut (KEDNj), kërkon një “zhvendosje” nga zbatimi thjesht teknik i rregullave të juridiksionit, drejt një qasjeje të orientuar nga fëmija. Republika e Shqipërisë, si shtet ratifikues i këtyre akteve ndërkombëtare, ka përafëruar legjislacionin dhe praktikën gjyqësore me parime thelbësore si: interesi më i lartë i fëmijës, e drejta e fëmijës për t’u dëgjuar në të gjitha procedurat vendimmarrëse që lidhen me

¹ Ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me ligjin nr. 7531, datë 11.12.1991, “Për ratifikimin e Konventës për të Drejtat e Fëmijës”.

të, si dhe e drejta për të ruajtur marrëdhënie personale me secilin prind (nenet 3, 10 dhe 12 të Konventës për të Drejtat e Fëmijës).

Megjithatë, edhe në rastin kur njëra nga palët është fëmijë, ligji shqiptar për të drejtën ndërkombëtare private nuk parashikon kriter specifik të lidhur me të miturin, për efekt të përcaktimit të juridiksionit ndërkombëtar të gjykatave shqiptare.

24. Ky boshllëk normativ kërkon një interpretim sistematik dhe në përputhje me parimet që udhëheqin të drejtën ndërkombëtare private. Juridiksioni në çështjet me element ndërkombëtar nuk mund të interpretohet në mënyrë të izoluar, por në një sistem normativ të integruar.

Në nenin 2 të LDNP-së parashikohet, se: *“Marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara me ligj kanë epërsi mbi dispozitat e këtij ligji, kur dispozitat e tij nuk pajtohen me to”*.

Dispozita parashikon epërsinë e marrëveshjeve ndërkombëtare ndaj normave ligjore që bien në kundërshtim me to, parim i cili gjen mbështetje edhe në nenet 5, 116 dhe 122 të Kushtetutës së Republikës së Shqipërisë. Në këtë kuadër, LDNP duhet të interpretohet dhe zbatohet në harmoni me instrumentet ndërkombëtare të detyrueshme për Republikën e Shqipërisë, ndërsa në rast mospërputhjeje, përparësi u jepet këtyre të fundit. Kjo nënkupton se fusha e zbatimit dhe përmbajtja e LDNP-së duhen analizuar në raport me aktet ndërkombëtare me të cilat ligji është përafëruar, si dhe me marrëveshjet ndërkombëtare që prodhojnë efekte në rendin juridik të brendshëm shqiptar.

Në këtë kuptim, ndër instrumentet ndërkombëtare që orientojnë interpretimin e normave të LDNP-së, në çështjet që lidhen me të miturit, përfshihet në radhë të parë Konventa e Hagës *“Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve”*² (në vijim *“Konventa e Hagës”*).

25. Konventa e Hagës ka për qëllim të përmirësojë mbrojtjen e fëmijëve të ndodhur në rrethana ndërshtetërore/ndërkombëtare (mosmarrëveshje me element të huaj) dhe synon shmangien e konflikteve midis sistemeve ligjore, lidhur me masat që duhen marrë për mbrojtjen e të miturve. Objektivi i parë i Konventës së Hagës është të përcaktojë autoritetet e një shteti që ka juridiksion për të marrë masat për të mbrojtur fëmijën ose pasurinë e tij. Konventa e Hagës aplikohet vetëm në ato shtete kontraktuale në të cilat ajo ka hyrë në fuqi.

Në nenin 1 të Konventës së Hagës përcaktohen objektivat e Konventës që lidhen me përcaktimin e shtetit, autoritetet e të cilit kanë juridiksion për të marrë masa në lidhje me mbrojtjen e fëmijëve ose pasurinë e tyre, ligjin e zbatueshëm nga këto autoritete në ushtrimin e juridiksionit të tyre, ligjin e zbatueshëm për përgjegjësinë prindërore, njohjen dhe zbatimin e këtyre masave mbrojtëse në të gjitha Shtetet Kontraktuese, si dhe vendosjen e bashkëpunimit ndërmjet autoriteteve të Shteteve Kontraktuese, sipas nevojës, në mënyrë që të përmbushen qëllimet e kësaj Konvente.

26. Konventa e Hagës përcakton vendqëndrimin e zakonshëm të të miturit si kriterin themelor dhe mbizotërues për përcaktimin e juridiksionit, duke i dhënë përparësi këtij elementi ndaj kriterit të shtetësisë. Përdorimi i kriterit të shtetësisë si bazë për caktimin e juridiksionit ka karakter përjashtimor dhe mund të vihet në zbatim vetëm në rrethanat e parashikuara shprehimisht nga Konventa, kur transferimi i juridiksionit tek autoritetet e shtetit të shtetësisë së fëmijës vlerësohet se i shërben më mirë interesit të tij më të lartë³.

Edhe në përputhje me parimet që burojnë nga *acquis communautaire*⁴, në çështjet që rregullojnë marrëdhëniet juridike ndërmjet prindërve dhe fëmijëve të mitur, juridiksioni i gjykatës përcaktohet nisur nga vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit, si kriter themelor, i cili vlerësohet dhe zbatohet në dritën e

² Konventa është miratuar në datën 19 Tetor 1996 dhe ka hyrë në fuqi në datë 1 Janar 2002 dhe është ratifikuar nga Republika e Shqipërisë me ligjin nr. 9443, datë 16.11.2005 *“Për aderimin e Republikës së Shqipërisë në konventën “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin, në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve”*.

³ Nenet 8 dhe 9 të Konventës së Hagës.

⁴ Rregullorja e Këshillit (BE) nr. 1215/2012 (Bruksel I) dhe Rregullorja Bruksel II nr.2201/2003, e zëvendësuar nga ajo nr. 2019/1111.

interesit më të lartë të fëmijës⁵. *A priori* ai përbën faktorin vendimtar në përcaktimin e juridiksionit të gjykatave në shqyrtimin e mosmarrëveshjeve të tilla.

27. Rregullorja nr. 1215/2012 “Mbi Juridiksionin, Njohjen dhe Zbatimin e Vendimeve Gjyqësore në Çështjet Civile dhe Tregtare” (Bruksel I), ka vendosur një sistem të unifikuar për përcaktimin e gjykatës kompetente dhe për njohjen automatike të vendimeve brenda BE-së. Kjo Rregullore zbatohet në të gjitha çështjet civile dhe tregtare dhe synon të garantojë siguri juridike përmes rregullave të qarta mbi juridiksionin, juridiksioneve të posaçme për kontratat, dëmet dhe mosmarrëveshjet tregtare, si edhe heqjes së “procedurës së ekzekutimit”, duke mundësuar që vendimet e një gjykate të një shteti anëtar të njihen dhe ekzekutohen menjëherë në çdo shtet tjetër anëtar. Në fushën e së drejtës familjare zbatohet Rregullorja Bruksel II “Mbi Juridiksionin, Njohjen dhe Ekzekutimin e vendimeve në çështjet martesore dhe të përgjegjësisë prindërore” (sot Bruksel II-ter)⁶, që mbulon çështjet martesore dhe përgjegjësinë prindërore, duke përcaktuar si kriter themelor të juridiksionit vendqëndrimin e zakonshëm të bashkëshortëve ose fëmijës dhe duke mundësuar njohjen automatike të vendimeve familjare në të gjithë BE-në.

Rregullorja Bruksel II (Bruksel II-a, sot Bruksel II-ter) është më specifike dhe rregullon juridiksionin në çështjet martesore dhe përgjegjësinë prindërore, ndërsa Rregullorja Bruksel I ka fushë zbatimi më të gjerë për shumicën e çështjeve civile dhe tregtare.

28. Në marrëdhëniet ndërmjet shteteve anëtare të Bashkimit Evropian, ka përparësi Rregullorja Bruksel II (Bruksel II-a, sot Bruksel II-ter), si instrument me efekt të drejtpërdrejtë. Ndërsa Konventa e Hagës gjen zbatim në raportet me shtetet jo-anëtare të BE-së që janë palë në të, si p.sh. Shqipëria apo Zvicra.

Rregullorja e Brukselit, në nenin 61 të saj (sot neni 97 i Rregullores Bruksel II ter)⁷, ka parashikuar marrëdhënien me Konventën e Hagës të 19 tetorit 1996 mbi Juridiksionin, Ligjin e Zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve. Në parim Rregullorja e Brukselit do të zbatohet: a) kur fëmija përkatës ka vendqëndrimin e zakonshëm në territorin e një Shteti Anëtar; b) sa i përket njohjes dhe ekzekutimit të një vendimi të dhënë nga një gjykatë e një Shteti Anëtar në territorin e një tjetër Shteti Anëtar, edhe nëse fëmija përkatës ka vendqëndrimin e zakonshëm në territorin e një shteti të tretë, i cili është palë kontraktuese në Konventën e sipërpërmendur.

29. Referuar parashikimeve të Rregullores, rezulton se Konventa e Hagës e vitit 1996, si rregull, do të gjejë zbatim në rastin kur vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës së mitur është në një shtet jo-anëtar të Bashkimit Evropian. Parashikimet e Rregullores së Brukselit do të duhet të merren në analizë në rastet kur vendqëndrimi i fëmijëve është në shtetet anëtare të Bashkimit Evropian (p.sh. në rastet kur përpara gjykatave shqiptare vijnë për zgjidhje situata ku fëmijët kanë vendqëndrimin e zakonshëm në shtete si Italia, Greqia, Belgjika etj., të cilat janë anëtare të BE-së). Në kuptim të Rregullores së Brukselit, duke qenë se fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm në një shtet anëtar të BE-së, si rregull do të gjejë zbatim rregullorja dhe jo Konventa. Për pasojë, gjykatat shqiptare të ndodhura përpara një fakti të tillë (kur konkludojnë që

⁵ Në çështjen “*PM kundër AH*” (CJEU, C-604/17 *PM v AH* [2018] ECLI:EU:C:2018:10), Gjykata e Drejtësisë e Bashkimit Evropian (GjDBE) ka theksuar përparësinë e rregullit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës, duke e konsideruar atë si bazën kryesore të juridiksionit në çështjet prindërore. GjDBE ka sanksionuar se gjykata e cila merret me një pretendim për divorc midis dy bashkëshortëve që janë shtetas të atij Shteti Anëtar, nuk ka juridiksion për të vendosur mbi përgjegjësinë prindërore në lidhje me fëmijën e bashkëshortëve, kur fëmija është banor i zakonshëm në një Shtet tjetër Anëtar, edhe nëse ligji kombëtar i atij Shteti Anëtar imponon detyrimin për të vendosur *ex officio* mbi përgjegjësin prindërore. GjDBE i ka dhënë përparësi rregullit në nenin 8(1) të Rregullores, sipas të cilit gjykatat e Shtetit Anëtar ku fëmija ka vendbanimin e tij/saj të zakonshëm në kohën kur gjykata merret me çështjen, kanë juridiksion në çështjet e përgjegjësisë prindërore (përveç rasteve kur plotësohen kushtet e neneve 9, 10 ose 12, siç thuhet në nenin 8(2) të Rregullores).

⁶ Që prej 1 gushtit 2022, kjo rregullore është zëvendësuar nga Bruksel II-ter (2019/1111), e cila ka sjellë ndryshime të cilat lidhen kryesisht me: procedura më të shpejta dhe më efektive për çështjet e kujdestarisë, heqjen plotësisht të procedurës së ekzekutimit dhe forcimin e garancisë për të drejtën e fëmijës për t’u dëgjuar, duke përmirësuar ndjeshëm trajtimin e rasteve të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve dhe ekzekutimin e vendimeve familjare, pa ndryshuar në thelb aspektet e përcaktimit të juridiksionit.

⁷ Neni 97 i Rregullores Bruksel II-ter, krahas parimit të zbatimit të Rregullores midis shteteve anëtare parashikon se, kur palët kanë zgjedhur juridiksionin e një shteti palë të Konventës së Hagës, ku Rregullorja e Brukselit nuk zbatohet, juridiksioni përcaktohet sipas neni 10 të Konventës së Hagës ose në rast transferimi të juridiksionit, sipas neneve 8 dhe 9 të Konventës.

fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm në një shtet anëtar të BE-së), duhet të mbajnë në konsideratë këtë parashikim.

30. E drejta e Bashkimit Evropian (BE), *acquis communautaire*, aktualisht nuk zbatohet drejtpërdrejt në Shqipëri, sa kohë vendi nuk është ende shtet anëtar i BE-së, megjithatë, procesi i negociatave të anëtarësimit është hapur dhe pas aderimit dhe ratifikimit të Traktatit të Aderimit, *acquis* do të bëhet pjesë e sistemit të brendshëm juridik, duke u zbatuar drejtpërdrejt dhe duke pasur epërsi ndaj ligjeve të brendshme në rast mospërputhjeje.

Megjithatë *acquis communautaire* përbën një burim mjaft të rëndësishëm për efekt të interpretimit të legjislacionit shqiptar dhe kryesisht të asaj pjese të legjislacionit që është përafruar dhe që duhet të përafrohet me të.

Neni 5 i Kushtetutës parashikon se Republika e Shqipërisë zbaton të drejtën ndërkombëtare të detyrueshme për të. Gjithashtu, sipas nenit 116 të Kushtetutës, marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara pozicionohen menjëherë pas Kushtetutës në hierarkinë e akteve ligjore të zbatueshme në Republikën e Shqipërisë. Kushtetuta i rezervon një vend të rëndësishëm marrëveshjeve ndërkombëtare të ratifikuara me ligj, të cilat, sipas nenit 122 të saj, bëjnë pjesë në sistemin e brendshëm juridik, pasi botohen në Fletoren Zyrtare. Ato zbatohen drejtpërdrejt, përveç kur nuk janë të vetëzbatueshme dhe zbatimi i tyre kërkon nxjerrjen e një ligji. Marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara me ligj kanë epërsi mbi legjislacionin e vendit që nuk përputhet me to.

31. Marrëveshja e Stabilizim-Asociimit (MSA) është një marrëveshje e ratifikuar nga Kuvendi i Republikës së Shqipërisë, me ligjin nr. 9590, datë 27.7.2006. Një ndër detyrimet që parashikon MSA është edhe përafrimi i legjislacionit shqiptar me të drejtën e BE-së (*acquis communautaire*).

Neni 70 i MSA-së parashikon, se: *“Palët njohin rëndësinë e përafrimit të legjislacionit ekzistues shqiptar me atë të Komunitetit dhe zbatimin e tij me efektivitet. Shqipëria do të përpiqet të sigurojë që ligjet e saj ekzistuese dhe legjislacioni i ardhshëm të shkojë gradualisht drejt përputhjes me acquis-in e Komunitetit. Shqipëria do të sigurojë se legjislacioni ekzistues dhe i ardhshëm do të zbatohet dhe implementohet siç duhet. 2. Ky përafrim fillon në datën e nënshkrimit të Marrëveshjes, dhe do të shtrihet gradualisht në tërë elementet e acquis-it të Komunitetit të përmendura në këtë Marrëveshje brenda periudhës transitore të përcaktuar në nenin 6 të kësaj Marrëveshjeje. 3. Gjatë fazës së parë të përcaktuar në nenin 6 të kësaj Marrëveshjeje, përafrimi do të përqendrohet në elementet thelbësore të acquis-it të Tregut të Brendshëm, ashtu si dhe në fusha të tjera të rëndësishme si konkurrenca, të drejtat mbi pronësinë intelektuale, industriale dhe tregtare, prokurimi publik, standardet dhe certifikimi, shërbimet financiare, transporti detar dhe tokësor, duke i kushtuar rëndësi të veçantë sigurisë dhe standardeve mjedisore si dhe aspekteve sociale, ligji për kompanitë tregtare, kontabiliteti, mbrojtja e konsumatorit, mbrojtja e të dhënave, shëndeti dhe siguria në punë dhe mundësi të barabarta. Gjatë fazës së dytë Shqipëria do të përqendrohet në pjesët e mbetura të acquis. Përafrimi do të kryhet në bazë të një programi, për të cilin do të bihet dakord, ndërmjet Komisionit Evropian dhe Shqipërisë. 4. Shqipëria, në pajtim me Komisionin e Komuniteteve Evropiane, do të përcaktojë modalitetet për monitorimin e zbatimit të veprimeve që ndërmerren për përafrimin e legjislacionit dhe imponimin e ligjeve.*

32. Lidhur me vendin e *acquis communautaire* në legjislacionin shqiptar dhe zbatimin e tij nga gjykatat shqiptare, Gjykata e Lartë, në disa nga vendimet e saj, ka konkluduar se: *“[...] Detyrimi për të përafruar legjislacionin shqiptar me atë të Bashkimit Evropian buron nga nenet 6 dhe 70 të Marrëveshjes së Stabilizim-Asociimit. Të gjitha fazat e procesit legjislativ, duke nisur me formulimin e politikave dhe përcaktimin e instrumentit rregullues (ligj) deri te hartimi i tekstit të aktit dhe miratimit të tij në Kuvend, janë pjesë e procesit të adresimit të kërkesave të Acquis Communautaire (EU) në legjislacionin shqiptar [...] Në vendet e Bashkimit Evropian gjykatat janë të autorizuar të marrin masat e nevojshme, përfshirë këtu masat për shmangien e gjyqvarësisë për çështje të cilat do të gjykohen nga gjykata e një shteti tjetër anëtar. Pavarësisht se Republika e Shqipërisë ende nuk është bërë anëtar i Bashkimit Evropian me të drejta të plota, rregulloret e miratuara prej tyre janë udhërrëfyese në praktikën tonë ligjore, por zbatimi i sistemit normativ të Bashkimit Evropian (acquis communautaire) nga ana e një shteti jo anëtar si Republika e Shqipërisë, ndryshon nga i njëjti proces në shtetet anëtare. Aktualisht në fazën e paraanëtarësimit Republika e Shqipërisë nuk ka detyrimin për aplikimin e drejtpërdrejt të sistemit normativ të BE-së. Gjykatat kombëtare mund t'i referohen legjislacionit komunitar në rastet e ometimeve ligjore apo kolizionit (praeter legem), por në asnjë rast ky interpretim nuk duhet të jetë në kundërshtim me parashikimet e legjislacionit të brendshëm kombëtar (contra legem)”*⁸.

⁸ Vendimet e Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë nr. 81, datë 29.6.2017 dhe nr. 411, datë 25.1.2018.

Gjithashtu, Gjykata Kushtetuese e RSH ka analizuar rëndësinë e së drejtës komunitare, për efekt të interpretimit të legjislacionit shqiptar. Në disa nga vendimet e saj,⁹ kjo gjykatë i është referuar legjislacionit të BE-së, si një autoritet bindës, i cili edhe pse nuk është i detyrueshëm për gjykatën për ta ndjekur ose për ta zbatuar gjatë marrjes së një vendimi, shërben si një orientues mjaft i mirë në interpretimin e legjislacionit.

33. Për më tepër që rregulloret e BE-së në fushën e së drejtës ndërkombëtare private dhe asaj procedurale ndërkombëtare kanë ushtruar një ndikim të konsiderueshëm në përmbajtjen e LDNP. Në pjesën që rregullon ligjin e zbatueshëm për detyrimet kontraktore dhe jokontraktore, LDNP është përafshuar me dy nga aktet e BE-së: 1. Rregulloren (EC) nr. 593/2008 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit “Mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet kontraktore” (Roma I); dhe 2. Rregulloren (EC) nr. 864/2007 të Parlamentit Evropian dhe Këshillit “Mbi ligjin e zbatueshëm për detyrimet jashtëkontraktore” (Roma II). Duke qenë se LDNP është përafshuar konceptualisht dhe teknikisht me rregulloret e BE-së, ai nuk mund të konsiderohet një ligj i izoluar, por me orientim evropian, që kërkon interpretim konform *acquis*. Kjo nënkupton se normat e tij duhet të lexohen në harmoni me kuadrin juridik ndërkombëtar, duke siguruar koherencë dhe unitet të sistemit normativ. Pjesa e normave të LDNP, që përmban parashikime të cilat nuk vijnë në përputhje me marrëveshjet ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë, do të konsiderohen të pazbatueshme dhe këto të fundit do të kenë epërsi.

III.2. Çështjet e shtruara për njësimin e praktikës gjyqësore

1. Në konsideratë të parashikimeve të ligjit nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” dhe konventat ndërkombëtare në këtë fushë, shtrohen pyetjet:

a) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt “zgjidhje martesë”, kur gjykata duhet të shprehet edhe për rregullimin e pasojave që vijnë nga zgjidhja e martesës në raport me bashkëshortët dhe fëmijët e mitur të ardhur në jetë nga martesa, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

34. Çështja e parë e shtruar për njësim nga Kolegji kërkon, para së gjithash, të sqarohet nëse zgjidhja e martesës dhe rregullimi i pasojave të saj në raport me fëmijët e mitur përbëjnë një tërësi të ndërruarur dhe unitare kërkimesh në kuadrin e të njëjtit proces gjyqësor. Në këtë kontekst, duhet vlerësuar nëse vendimmarrja mbi ushtrimin e përgjegjësisë prindërore, përcaktimin e vendbanimit të fëmijës, rregullimin e të drejtave të kontaktit dhe caktimin e detyrimit ushqimor përbën pjesë integrale të të njëjtë gjykim, si dhe nëse ky karakter i bashkëlidhur i kërkesave ndikon në shtrirjen e juridiksionit ndërkombëtar të gjykatës, veçanërisht në rastet kur fëmijët e mitur kanë vendqëndrimin e zakonshëm jashtë Republikës së Shqipërisë.

35. Martesa është parashikuar nga ligjvënësi shqiptar si një marrëdhënie juridike-civile e posaçme, e cila e ka të domosdoshëm konsensusin, jo vetëm në çastin e lidhjes së martesës, por edhe përgjatë ekzistencës së saj, si formë e konsumimit, që konsiston në ushtrimin e të drejtave dhe përmbushjen e detyrimeve martesore dhe familjare të parashikuara në Kodin e Familjes, si në raport me bashkëshortët, ashtu dhe me fëmijët.

Ligjvënësi, në raport me martesën që nuk përmbush misionin e saj social të përcaktuar në Kushtetutë dhe në Kodin e Familjes dhe që sjell probleme në radhë të parë për anëtarët e saj, ka parashikuar si një formë të mbarimit, zgjidhjen e martesës. Sikundër vullneti për lidhjen e bashkëshortëve në martesë, zgjidhja e martesës përligjet duke u bazuar në parimin e lirisë së individit.

36. Kodi i Familjes, nisur nga shkaku i zgjidhjes së martesës, parashikon tri raste të ndryshme kur gjykata mund të disponojë përfundimin (zgjidhjen) e një martesë të vlefshme:

i. *zgjidhja me kërkesë të njërit bashkëshort*, e rregulluar nga neni 132 i Kodit të Familjes, e cila vendoset nga gjykata nëse provohet shkaku ligjor dhe fakti se martesa ka humbur qëllimin e saj, duke u bërë e pamundur jetesa e përbashkët;

ii. *zgjidhja me pëlqim reciprok*, e parashikuar në nenet 125-127 të Kodit të Familjes, ku bashkëshortët paraqesin për miratim një aktmarrëveshje që rregullon pasojat e zgjidhjes së martesës dhe gjykata miraton marrëveshjen së bashku me kërkesën për zgjidhje dhe

⁹ Vendimet e Gjykatës Kushtetuese nr. 33, datë 12.9.2007; nr. 3, datë 5.2.2010; nr. 48, datë 15.11.2013 dhe nr. 56, datë 27.7.2016.

iii. *zgjidhja për shkak të ndërprerjes së jetesës së përbashkët*, e parashikuar në nenin 129 të Kodit të Familjes, e cila mund të kërkohej kur bashkëshortët kanë jetuar të ndarë faktikisht për të paktën 3 (tre) vjet dhe kërkuesi duhet të përcaktojë në padë mënyrën e zbatimit të detyrimeve ndaj fëmijëve dhe bashkëshortit tjetër.

37. Edhe pse në kuptim të nenit 154 të Kodit të Familjes¹⁰, zgjidhja e martesës në vetvete nuk prek të drejtat dhe detyrimet që prindërit kanë karshi fëmijëve të tyre, pasi marrëdhënia prind fëmijë është e veçantë, sërish rregullimi i pasojave të zgjidhjes së martesës në raport me fëmijët, kushtëzohet nga fakti që martesë sjell disa detyrime për prindërit, që lidhen me mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore. Nga një interpretim sistematik i dispozitave të Kodit të Familjes rezulton se sistemi i zgjidhjes së martesës dhe pasojave të saj mbi fëmijët është “i bashkuar”/“unitar”.

Kështu, në rastin e zgjidhjes së martesës për shkak të ndërprerjes së jetesës së përbashkët, neni 129/2 i Kodit të Familjes parashikon se kur në martesë ka fëmijë të mitur, bashkëshorti që kërkon zgjidhjen e martesës duhet të përcaktojë në kërkesëpadinë e tij edhe mënyrën e zbatimit të detyrimeve të mundshme kundrejt fëmijëve të tij dhe bashkëshortit tjetër. Si rezultat i këtij kërkimi, i cili në termat e përdorura nga vetë ligji “duhet të përcaktojë dhe mënyrën e zbatimit të detyrimeve të mundshme kundrejt fëmijëve”, është i detyrueshëm, atëherë edhe gjykata është e detyruar që në të njëjtin vendim që jep për zgjidhjen e martesës, të përcaktojë modalitetin e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, vendbanimin e fëmijës, mënyrën e kontaktit me prindin tjetër, si dhe detyrimin e mbajtjes së fëmijës (detyrimin për ushqim).

38. Neni 125 i Kodit të Familjes parashikon se në rastin e zgjidhjes së martesës me pëlqimin reciprok të bashkëshortëve, parashikimi në marrëveshje i mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore është kusht i domosdoshëm, mungesa e të cilit mund të çojë gjykatën në rrëzimin e kërkesës për zgjidhjen e martesës me pëlqim reciprok.

Karakter i detyrueshëm (*sine qua non*) i marrëveshjes për përcaktimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, përfordhet edhe nga neni 127 i Kodit të Familjes, sipas të cilit: *“Gjykata vendos zgjidhjen e martesës në rast se krijon bindjen se vullneti i secilës palë është real dhe secili prej tyre ka dhënë lirisht pëlqimin e tij për zgjidhjen e martesës. Në të njëjtin vendim, gjykata miraton dhe marrëveshjen që rregullon pasojat e zgjidhjes së martesës. Marrëveshja përmban lënien për rritje dhe edukim të fëmijëve të tyre të mitur, të ardhurat e nevojshme për rritjen dhe edukimin e tyre, kontributin e secilit bashkëshort në favor të bashkëshortit nevojtar, nëse është rasti dhe nëse është e mundur edhe rregullimin e marrëdhënieve të tyre pasurore”*.

39. Ndërsa Kodi i Familjes parashikon një rregullim të detajuar për dy nga format e zgjidhjes së martesës, përkatësisht atë me pëlqim reciprok dhe atë për shkak të ndërprerjes së jetesës së përbashkët, për zgjidhjen e martesës me kërkesë të njërit bashkëshort nuk parashikon shprehimisht detyrimin që në kërkesëpadinë të përfshihet edhe rregullimi i pasojave në raport me fëmijët e mitur. Në vlerësim të Kolegjit, duke qenë se përcaktimi i prindit të cilit i besohet fëmija për rritje dhe edukim është një nga pasojat thelbësore të zgjidhjes së martesës, kjo çështje duhet të shqyrtohet në të njëjtin gjykim.

Nëse do të pranohej veçimi i kërkimit për zgjidhjen e martesës nga kërkimi i rregullimit të pasojave për fëmijët e mitur, do të krijonte pasiguri juridike në lidhje me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore dhe mungesë mbrojtjeje të të drejtave të fëmijëve të mitur, sepse pas zgjidhjes së martesës nuk do të ishim në të njëjtën situatë si gjatë vazhdimin të saj, kur përgjegjësia prindërore ushtrohet bashkërisht nga dy prindërit.

Aq më tepër, kur vetë paditësi kërkon rregullimin e pasojave lidhur me fëmijën e mitur, gjykata nuk mund të veçojë vendimmarrjen për zgjidhjen e martesës nga vendimmarrja për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore, të drejtat e kontaktit dhe detyrimin ushqimor.

40. Sipas nenit 161 të Kodit të Familjes, *“Në vendimin e zgjidhjes së martesës caktohet dhe kontributi për detyrimin ushqimor për fëmijën dhe për ish-bashkëshortin, nëse është rasti, sipas parashikimeve të kësaj Kodi”*. Në po këtë frymë janë edhe parashikimet e neneve 139, 154-162 të Kodit të Familjes, që rregullojnë pasojat e zgjidhjes së martesës për fëmijët.

I njëjti parashikim sanksionohet nga neni 49 i Kodit të Familjes lidhur me pavlefshmërinë e martesës. Sipas këtij neni, *“Martesa që shpallet e pavlefshme me vendim të formës së prerë konsiderohet se nuk është lidhur. Për*

¹⁰ Neni 154 i Kodit të Familjes parashikon, se: *“Zgjidhja e martesës nuk prek të drejtat dhe detyrimet që kanë prindërit ndaj fëmijëve të tyre, me përjashtim të rasteve të parashikuara në këtë Kodi”*.

bashkëshortin që nuk ka ditur shkaku e pavlefshmërisë së martesës, pasojat fillojnë nga data që vendimi merr formë të prerë. Fëmijët e lindur nga një martesë që shpallet e pavlefshme, quben si të lindur nga martesa dhe marrëdhëniet midis tyre dhe prindërve rregullohen si në rastet kur zgjidhet martesa”.

I vetmi rast në të cilin Kodi i Familjes parashikon veçimin e kërkimeve të tjera të paraqitura bashkë me kërkimin për zgjidhjen e martesës, lidhet me regjimin pasuror dhe të drejtat pasurore midis bashkëshortëve, sipas nenit 138 të këtij kodi.

41. Nga analiza e këtyre dispozitave, Kolegji konkludon se gjykata nuk mund të kufizohet vetëm në dhënien e vendimit për zgjidhjen e martesës, duke shtyrë për një moment të mëvonshëm rregullimin e aspekteve të përgjegjësisë prindërore, pasi interesat e fëmijëve kërkojnë një shqyrtim dhe zgjidhje të njëkohshme, të plotë dhe të koordinuar.

Në frymën e Kodit të Familjes, është e detyrueshme që padia për zgjidhjen/pavlefshmërinë e martesës dhe rregullimi i pasojave sa i përket fëmijëve të mitur të shqyrtohen detyrimisht bashkë, si kërkime të ndërvarura në kuadër të një gjykimi, ku gjykata, krahas vlerësimit të shkaqeve të zgjidhjes së martesës midis bashkëshortëve, duhet të adresojë edhe mënyrën e zbatimit të detyrimeve kundrejt fëmijëve.

Një interpretim i tillë buron nga nevoja për të garantuar interesin më të lartë të fëmijës në rastin kur prindërit vendosin të zgjidhin martesën. Pas dhënies së vendimit për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave në raport me fëmijët e mitur, ndryshimi i kushteve mbi mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore nga secili prej prindërve (qoftë ai të cilit i është lënë fëmija për rritje dhe edukim, qoftë edhe prindi tjetër) mund të kërkohet me një padi të veçantë (p.sh. ndryshimi i vendbanimit të fëmijës, rritja/ulja e detyrimit për mbajtje etj.), por kjo është një fazë pasuese dhe nuk justifikon veçimin e kërkimit lidhur me mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore në momentin e zgjidhjes së martesës.

42. Kolegji thekson se në momentin e paraqitjes së një padie ku kërkohet zgjidhja e martesës dhe rregullimi i pasojave të saj në raport me fëmijët e mitur, nuk legjitimohet ndarja e kërkimit për zgjidhjen e martesës nga ai për caktimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore në raport me fëmijët e mitur. Gjykata shqiptare është e detyruar t'i shqyrtojë dhe të vendosë lidhur me këto kërkime në një proces të vetëm, me një vendim të vetëm, pra gjykata ka detyrimin të shprehet, krahas zgjidhjes së martesës, edhe për pasojat e saj në raport me fëmijët.

Kjo për faktin se rregullat mbi përgjegjësinë prindërore, në praktikë, shpesh vihen në lëvizje në kuadër të proceseve gjyqësore për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave që rrjedhin prej saj. Ndërsa në rastet kur gjykata duhet të vendosë vetëm mbi mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ndaj një fëmije të lindur jashtë martese, situata paraqitet më e qartë, pasi shqyrtimi orientohet në mënyrë të drejtpërdrejtë dhe të plotë nga interesi më i lartë i të miturit, pa u ndërthurur me të drejta apo pasoja që lidhen me marrëdhënien midis ish-bashkëshortëve.

43. Në vijim të analizës si më sipër, Kolegji çmon të analizojë se cili midis shtetësisë, vendqëndrimit të zakonshëm të bashkëshortëve apo vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës së mitur përbën kriterin lidhës vendimtar për të përcaktuar juridiksionin ndërkombëtar gjyqësor në të tilla mosmarrëveshje. Rregulli i përgjithshëm i juridiksionit ndërkombëtar të gjykatave shqiptare bazohet në vendqëndrimin e zakonshëm të të paditurit në Republikën e Shqipërisë dhe parashikohet në nenin 71 të LDNP, sipas të cilit: *“Gjykatat shqiptare kanë juridiksion në zgjidhjen e mosmarrëveshjeve juridiko-civile me elemente të huaja, nëse pala e paditur ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë, përveçse kur rregullat e këtij kreu parashikojnë ndryshe”.*

44. Në varësi të natyrës së mosmarrëveshjes, si dhe lidhjes midis gjykatës dhe fakteve të çështjes, LDNP ka rregulluar edhe rastet e juridiksionit alternativ dhe atij ekskluziv ndërkombëtar.

Në nenin 72 të LDNP parashikohen rastet kur juridiksioni i gjykatave shqiptare është ekskluziv dhe si i tillë, ai nuk mund të derogohet apo prorogohet. Sipas kësaj dispozite, *“Pavarësisht nga rregullat e këtij ligji, gjykatat shqiptare kanë juridiksion ekskluziv në çdo rast për gjykimin e: a) çështjeve me objekt të drejtën e pronësisë dhe të drejtave të tjera reale mbi sende të paluajtshme, si dhe qiranë dhe të drejtat që rrjedhin nga përdorimi i pasurive të paluajtshme kundrejt shpërblimit, kur këto ndodhen në Republikën e Shqipërisë; b) çështjeve me objekt vendimet e organeve të shoqërive tregtare, kur shoqëria ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë; c) çështjeve me objekt themelimin, mbarimin e personave juridikë, si dhe paditë me objekt vendimet e organeve të tyre, kur personi juridik ka selinë në Republikën e Shqipërisë; d) çështjeve me objekt vlefshmërinë e regjistrimit në regjistrat e gjykatave ose organeve shtetërore shqiptare; e) çështjeve me objekt vlefshmërinë e regjistrimit të të drejtave intelektuale, për sa kohë që këto regjistrime ose kërkesa për këto*

regjistrime është bërë në Republikën e Shqipërisë; dh) çështjeve, të cilat lidhen me ekzekutimin në Republikën e Shqipërisë të titujve ekzekutivë”.

45. Në ndryshim nga neni 72 i LDNP-së, i cili parashikon çështjet që justifikojnë juridiksionin ekskluziv të gjykatave shqiptare, neni 75 i këtij ligji sanksionon një rregull të posaçëm për përcaktimin e juridiksionit të gjykatave shqiptare në gjykimin e çështjeve që lidhen me martesën (paditë për zgjidhjen dhe shpalljen e pavlefshmërisë së martesës, vërtetimin e lidhjes së martesës, paditë që lidhen me regjimet pasurore martesore). Kjo dispozitë parashikon, se: “Gjykatat shqiptare kanë juridiksion në gjykimin e çështjeve që lidhen me martesën kur: a) njëri nga bashkëshortët është ose ka qenë në kohën e lidhjes së martesës shtetas shqiptar; b) bashkëshorti, kundër të cilit është ngritur padia, apo paditësi, në rastin për zgjidhjen e martesës, ka vendqëndrimin e tij të zakonshëm në Republikën e Shqipërisë; c) njëri nga bashkëshortët është pa shtetësi dhe ka vendqëndrimin e tij të zakonshëm në Republikën e Shqipërisë. 2. Paditë, që lidhen me martesën, sipas pikës 1 të këtij neni, janë paditë për zgjidhjen dhe shpalljen e pavlefshmërisë së martesës, vërtetimin e lidhjes së martesës, si dhe ato që lidhen me regjimet pasurore martesore. 3. Juridiksioni, sipas pikës 1 të këtij neni, shtrihet edhe mbi pasojat, që vijnë nga zgjidhja, shpallja e pavlefshmërisë së martesës, nga regjimet pasurore martesore, si dhe mbi masat e përkohshme, të cilat merren nga gjykata në këto raste”.

Ndërkohë, sipas nenit 76 të LDNP rezulton, se: “Gjykatat shqiptare kanë juridiksion të gjykojnë çështjet, që lidhen me të drejtat dhe detyrimet, që rrjedhin nga martesa midis prindërve dhe fëmijëve, njohjen apo kundërshtimin e atësisë dhe të amësisë, kur njëra nga palët ka shtetësinë shqiptare ose ka vendqëndrimin e saj në Republikën e Shqipërisë ...”.

46. Kolegji vëren se dispozitat e sipërcituara nuk parashikojnë rregulla të posaçme mbi juridiksionin për paditë për zgjidhjen e martesës, në ato raste kur gjykata duhet të shprehet detyrimisht edhe për pasojat që lidhen me fëmijët e mitur me vendqëndrim të zakonshëm jashtë Republikës së Shqipërisë.

Për rrjedhojë, Kolegji vlerëson se është e domosdoshme që çështja të analizohet në dritën e instrumenteve ndërkombëtare të zbatueshme¹¹ dhe të normave përkatëse të Konventës së Hagës.

Neni 1 i Konventës së Hagës parashikon, ndër objektivat kryesore të saj, përcaktimin e shtetit, autoritetet e të cilit janë kompetente për të ushtruar juridiksion dhe për të marrë masa që lidhen me mbrojtjen e fëmijëve dhe të pasurisë së tyre.

Ndërkohë, në nenin 3 të Konventës specifikohen aspektet që mbulojnë këto masa të lidhura me fëmijët dhe konkretisht, “Masat e referuara në nenin 1 do të kenë lidhje, në veçanti, me: a) dhënien, ushtrimin, përfundimin ose kufizimin e përgjegjësisë prindërore, si dhe delegimin e saj; b) të drejtat e kujdestarisë, duke përfshirë të drejtat në lidhje me kujdesin për fëmijën dhe, në veçanti, të drejtën për të përcaktuar vendbanimin e fëmijës, si dhe të drejtat e hyrjes, duke përfshirë të drejtën për ta marrë fëmijën për një periudhë të kufizuar kohe, në një vend tjetër nga ai i banesës së përhershme të fëmijës; c) kujdestarinë dhe institucionet e ngjashme; d) planifikimin dhe funksionet e çdo personi apo organi që përfaqëson apo ndihmon fëmijën, që është përgjegjës për fëmijën ose pasurinë e tij; e) vendosjen e fëmijës në një familje kujdestare nën kujdesin institucional, sigurimin e kujdesit kafala apo të një institucioni të ngjashëm; f) mbikëqyrjen nga një autoritet publik për kujdesin e treguar ndaj fëmijës nga çdo person që ka fëmijën nën përgjegjësinë e vet; g) administrimin, ruajtjen ose eliminimin e pasurisë së fëmijës”.

47. Neni 5 i Konventës së Hagës sanksionon rregullin e përgjithshëm të juridiksionit ndërkombëtar, sipas të cilit, për çështjet që bien në fushën e zbatimit të saj, juridiksioni i takon gjykatës së shtetit ku fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm. Kjo dispozitë parashikon shprehimisht, se: “1. Autoritetet gjyqësore ose administrative të Shtetit Kontraktues, ku fëmija ka banesën e përhershme, kanë juridiksion për të marrë masa në lidhje me mbrojtjen e fëmijës ose të pronës së tij. 2. Në bazë të nenit 7, në rast ndryshimi të banesës së përhershme të fëmijës në një Shtet tjetër Kontraktues, autoritetet e shtetit të banesës së re kanë juridiksion”.

Për të rregulluar situatat e veçanta që lidhen me zhvendosjen ndërkufitare të fëmijëve dhe pamundësinë e përcaktimit të banesës së tyre të përhershme, neni 6 i Konventës së Hagës parashikon, se: “1. Për fëmijët emigrantë dhe fëmijët të cilët, për shkak të problemeve të ndodhura në vendin e tyre, janë zhvendosur në një shtet tjetër, autoritetet e Shtetit Kontraktues në territorin e të cilit ndodhen këta fëmijë si rezultat i zhvendosjes së tyre, kanë juridiksionin e parashikuar në nenin 5, paragrafi 1; 2. Dispozitat e paragrafit të mësipërm zbatohen gjithashtu për fëmijët, banesa e përhershme e të cilëve nuk mund të përcaktohet”.

48. Në vijim të sa u trajtua më sipër dhe duke iu rikthyer përmbajtjes së nenit 3 të Konventës së Hagës, kjo dispozitë saktëson se “masat” e përmendura në nenin 1 përfshijnë, në mënyrë të veçantë, dhënien, ushtrimin, kufizimin ose përfundimin e përgjegjësisë prindërore, të drejtat e kujdestarisë, përcaktimin e

¹¹ Të analizuar në pikën III.1 të këtij vendimi njëses, § 25 e vijues.

vendbanimit dhe të drejtën e hyrjes dhe marrjes së fëmijës, vendosjen e tij në kujdestari ose në institucione, si dhe administrimin e pasurisë së fëmijës.

Vetë formulimi i dispozitës tregon se fusha materiale e Konventës është e gjerë dhe përfshin çdo masë mbrojtëse që ka për objekt statusin personal dhe pasuror të fëmijës, pa e kufizuar zbatimin e saj vetëm në masa të përkohshme apo urgjente. Kolegji çmon të evidentojë se termi “masa”, në kuptim të Konventës, nuk i referohet ekskluzivisht masave provizore, por çdo vendimarrjeje të autoritetit kompetent që rregullon në mënyrë thelbësore përgjegjësinë prindërore dhe ushtrimin e saj. Kjo kuptohet edhe nga përfshirja e elementeve si “dhënia”, “përfundimi” apo “kufizimi” i përgjegjësisë prindërore, të cilat për nga natyra e tyre janë vendime me karakter përfundimtar dhe jo thjesht të përkohshëm.

Për rrjedhojë, Konventa gjen zbatim jo vetëm kur autoritetet marrin masa urgjente për mbrojtjen e fëmijës, por edhe kur ato vendosin mbi thelbin e përgjegjësisë prindërore.

Kjo do të thotë se, edhe kur çështja e përgjegjësisë prindërore paraqitet e lidhur me një kërkesë për zgjidhjen e martesës, ajo përfshihet në objektivat e Konventës së Hagës, për sa kohë ka të integruar edhe kërkitime lidhur me ushtrimin, kufizimin apo rregullimin e të drejtave dhe detyrimeve ndaj fëmijës së mitur.

49. Referuar Udhëzuesit Praktik mbi zbatimin e Konventës së Hagës, publikuar nga Konferenca e Hagës mbi të Drejtën Ndërkombëtare Private, Byroja e Përhershme¹² (në vijim “Udhëzuesi Praktik”), të drejtat dhe përgjegjësitë mund të lidhen me vendimarrjet mbi kujdestarinë, edukimin, kujdesin shëndetësor, përcaktimin e vendbanimit të fëmijës ose të lëvizjes së tij nga një shtet në tjetrin. Në përputhje me nenin 5 dhe vijues të Konventës së Hagës, rregulli themelor i juridiksionit që ajo sanksionon dhe që duhet të udhëheqë gjykatat në përcaktimin e juridiksionit ndërkombëtar, lidhet me faktin se masat e mbrojtjes së fëmijës merren nga autoritetet gjyqësore ose administrative të Shtetit Kontraktues ku fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm. Sipas Udhëzuesit Praktik, ky koncept duhet të përcaktohet rast pas rasti nga autoriteti kompetent, mbi bazën e vlerësimit të rrethanave konkrete faktike.

Vendqëndrimi i zakonshëm përbën një koncept autonom dhe duhet të interpretohet në dritën e objektivave të Konventës dhe jo në bazë të kritereve formale të legjislacionit të brendshëm të një shteti, si p.sh. adresa e regjistruar në certifikatën personale të lëshuar nga Zyra e Gjendjes Civile.

50. Për të evidentuar mënyrën se si ky koncept është reflektuar edhe në legjislacionin e brendshëm, është e nevojshme t’i referohemi dispozitave përkatëse të së drejtës shqiptare ndërkombëtare private. Neni 12 i LDNP-së përkufizon nocionin e “vendqëndrimit të zakonshëm” të personit fizik në tërësi, duke parashikuar, se: “1. Për qëllime të këtij ligji, me “vendqëndrim të zakonshëm të një personi fizik” kuptohet vendi, në të cilin ai ka vendosur për të qëndruar në pjesën më të madhe të kohës, qoftë dhe në mungesë të regjistrimit dhe pavarësisht nga leja apo autorizimi për të qëndruar. Në përcaktimin e këtij vendi gjykata mban parasysh rrethanat e natyrës personale apo profesionale, që tregojnë lidhje të qëndrueshme me këtë vend, apo synimin e personit për të krijuar lidhje të tilla. 2. Për qëllime të këtij ligji, lidhja më e ngushtë përcaktohet nga gjykata, sipas rrethanave të faktit”. Dispozita përcakton “vendqëndrimin e zakonshëm” si koncept faktik dhe jo formal, duke e lidhur atë me vendin ku një person fizik ka vendosur të jetojë në mënyrë reale dhe të qëndrueshme, pra në pjesën më të madhe të kohës. Theksi vihet te realiteti objektiv i jetës së personit dhe jo tek elemente formale si regjistrimi civil, leja e qëndrimit apo autorizime administrative.

Në përcaktimin e vendqëndrimit të zakonshëm, gjykata duhet të analizojë rrethanat personale dhe profesionale të individit (si familja, puna, integrimi social, kohëzgjatja e qëndrimit, lidhjet ekonomike etj.), të cilat tregojnë ekzistencën e lidhjeve të qëndrueshme dhe të stabilizuara me një shtet të caktuar. Përveç elementeve objektive, dispozita lejon që të merret parasysh edhe synimi i personit për të krijuar lidhje të tilla, duke reflektuar një element subjektiv, por gjithmonë të verifikueshëm përmes fakteve konkrete.

Paragrafi i dytë i dispozitës plotëson kuadrin duke parashikuar se, në rastet kur kërkohet përcaktimi i “lidhjes më të ngushtë”, ky vlerësim kryhet nga gjykata mbi bazën e rrethanave të faktit, pra përmes një analize krahasuese të elementeve lidhëse (familjare, sociale, profesionale, ekonomike etj.). Kjo nënkupton një vlerësim tërësor dhe konkret, ku gjykata identifikon intensitetin e lidhjeve me një vend të caktuar, për të përcaktuar juridiksionin.

¹² Publikuar në linkun vijues: [eca03d40-29c6-4cc4-ae52-edad337b6b86.pdf](https://www.e-justice.gov.mk/eca03d40-29c6-4cc4-ae52-edad337b6b86.pdf)

51. Pavarësisht parashikimeve të nenit 12 të LDNP-së, në kuadrin e së drejtës shqiptare ndërkombëtare private nuk rezulton një përkufizim i drejtpërdrejtë dhe i plotë i konceptit të “vendqëndrimit të zakonshëm” të të miturit. Në praktikë dhe në doktrinë, për përcaktimin e këtij koncepti evidentohen dy qasje kryesore: *e para* lidhet me vullnetin dhe qëllimin e prindërve në raport me lëvizjen nga një shtet në tjetrin; ndërsa *e dyta* vendos në qendër fëmijën dhe mbështetet në realitetin faktik të jetës së tij. Kjo qasje e fundit merr në konsideratë elemente si: arsimimi, integrimi dhe ndërveprimi social, marrëdhëniet familjare dhe, në përgjithësi, organizimin e përditshmërisë së fëmijës. Në disa raste, për shkak të rrethanave konkrete, mund të rezultojë e nevojshme një vlerësim i kombinuar i të dyja qasjeve. Për të përcaktuar qasjen që duhet ndjekur, gjykata duhet të mbajë parasysh, ndër të tjera, moshën e fëmijës, duke i kushtuar kujdes të veçantë rrethanave që lidhen me realitetin e tij të jetesës, sa më i rritur të jetë ai.

Në çdo rast, mungesa e përkohshme e fëmijës nga vendqëndrimi i zakonshëm, për arsye pushimesh, udhëtimesh shkollore apo për ushtrimin e të drejtave të kontaktit dhe takimit, nuk sjell ndryshimin e vendqëndrimit të zakonshëm.

52. Në vijim të analizës së legjislacionit të brendshëm dhe me qëllim sigurimin e një interpretimi të harmonizuar me standardet evropiane, Kolegji çmon të nevojshme të ndalet në trajtimin që i është bërë konceptit të vendqëndrimit të zakonshëm në jurisprudencën e GjDBE-së, në kuadër të interpretimit të Rregullores së Brukselit II-a (sot Bruksel II-ter). Rregullorja lidhet ngushtë me Konventën e Hagës, sepse të dyja trajtojnë çështje të ngjashme të mbrojtjes së fëmijëve në kontekste ndërkombëtare, por rregullorja synon të harmonizojë dhe të ketë përparësi brenda vendeve anëtare të BE-së, duke plotësuar konventën ndërkombëtare.

Koncepti i “vendqëndrimit të zakonshëm”, i interpretuar në mënyrë autonome dhe në dritën e objektivave të Rregullores, përfaqëson vendin që pasqyron një shkallë integrimi të fëmijës në një mjedis social dhe familjar, duke u bazuar në një vlerësim tërësor të rrethanave faktike (kohëzgjatja, rregullsia dhe arsyet e qëndrimit; lidhjet familjare e sociale; shkollimi; gjuha; integrimi). Thjesht prania fizike, në vetvete, nuk është e mjaftueshme¹³. Vendqëndrimi i zakonshëm kërkon qëndrueshmëri dhe synim për integrim të përhershëm të fëmijës. Në rastin e foshnjave, vendbanimi i zakonshëm i prindit që ushtron kujdesin real merr rëndësi të veçantë. Nuk ekziston një periudhë minimale kohore e paracaktuar dhe vlerësimi i përket gjykatës kombëtare, mbi bazën e të gjitha rrethanave konkrete¹⁴. Juridiksioni i gjykatave të shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm ruhet për çështje që lidhen me ndryshimin e vendimeve përfundimtare mbi përgjegjësinë prindërore, edhe nëse fëmija ka zhvendosur vendqëndrimin e tij të zakonshëm në një shtet tjetër. Vendqëndrimi i zakonshëm mbetet kriteri qendror për përcaktimin e juridiksionit sipas Rregullores, në funksion të interesit më të mirë të fëmijës.¹⁵ Vendbanimi i zakonshëm përfaqëson qendrën faktike të jetës së fëmijës, duke theksuar se përcaktimi duhet të bazohet në një tërësi provash të qëndrueshme. Elementet përcaktuese përfshijnë vendin e jetesës së përditshme pas ndarjes së prindërve, stabilitetin e kujdesit prindëror dhe integrimin real social.

Në të kundërt, nuk janë vendimtare qëndrimet e përkohshme, origjina e prindit, lidhjet kulturore apo synimet e ardhshme të zhvendosjes.¹⁶

53. Për të përcaktuar vendqëndrimin e zakonshëm, nuk duhet të merret për bazë thjesht dhe vetëm prania fizike, e përkohshme dhe sporadike e fëmijës në një shtet, por kërkohet një shkallë integrimi në ambientin familjar dhe shoqëror, duke u mbajtur në konsideratë qëllimi i prindërve për t’u vendosur në mënyrë të përhershme me fëmijën në një shtet, kohëzgjatja e qëndrimit, rregullshmëria, kushtet dhe arsyet e qëndrimit në territorin e shtetit, zhvendosja e familjes në atë shtet, shtetësia e fëmijës, moshë e fëmijës, vendi dhe kushtet e ndjekjes së shkollës, njohuritë gjuhësore dhe marrëdhëniet familjare e shoqërore të fëmijës në këtë shtet. Gjithashtu, shtetësia e fëmijës nuk mjafton për të përcaktuar vendqëndrimin e zakonshëm, mbi të gjitha në rastin kur ndodh që fëmija të ketë lindur jashtë shtetit të shtetësisë.

¹³ Vendimi i GjDBE C-523/07 “A.” (CJEU Case C-523/07 A. [2009] ECR I-2805).

¹⁴ Vendimi i GjDBE C-497/10 “Mercredi kundër Chaffe” (CJEU, C-497/10 PPU Mercredi v Chaffe [2010] ECR I-14309).

¹⁵ Vendimi i GjDBE C-499/15 “W. dhe V. kundër X.” (CJEU, C-499/15 W and V v. X [2017] ECLI:EU:C:2017:118).

¹⁶ Vendimi i GjDBE C-512/17, “HR kundër KO” (CJEU, Case C-512/17 HR C-512/17, ECLI:EU:C:2018:513).

Ajo që duhet të mbahet parasysh është shteti në të cilin mund të vlerësohet më së miri interesi i fëmijës. Kjo për faktin se, si rregull, gjykatat e këtij shteti janë në pozitën më të mirë për të hetuar dhe shqyrtuar kushtet konkrete ku fëmija banon, mjedisin social rrethues, lidhjet faktike dhe të vazhdueshme me njerëzit apo institucionet e përkujdesjes etj. *(shih vendimin nr. 00-2025-225, datë 22.1.2025 të Kolegjit Civil të Gjykatës së Lartë)*.

Vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës është vendi që pasqyron qendrën reale dhe të qëndrueshme të jetës së tij, e përcaktuar mbi bazën e një vlerësimi tërësor të rrethanave faktike që tregojnë integritetin social dhe familjar; ai nuk varet nga formalitetet, as nga prania e thjeshtë fizike apo nga synimet e ardhshme, por nga stabiliteti objektiv i lidhjeve të fëmijës në momentin përkatës. Faktorë si origjina/shtetësia e fëmijës apo e prindërve të tij nuk janë faktorë përcaktues lidhur me vendqëndrimin e zakonshëm të të miturit.

54. Sikundër u theksua më sipër, neni 5 i Konventës së Hagës përcakton rregullin e përgjithshëm, që për çështjet që rregullohen prej saj, juridiksioni i përket gjykatës së vendit ku fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm. Nga ky rregull ka edhe përjashtime, sikundër është neni 10 i Konventës së Hagës, i cili parashikon, se: *“1. Pa asnjë paragjykim në lidhje me dispozitat e neneve 5-9, autoritetet e një Shteti Kontraktues, që ushtrojnë juridiksionin për të vendosur në lidhje me një kërkesë për divorc ose ndarje ligjore të prindërve të një fëmije që është banor i zakonshëm në një Shtet tjetër Kontraktues ose për anulimin e martesës së tyre, nëse e parashikon ligji i shtetit të tyre, mund të marrin masa për mbrojtjen e fëmijës apo të pasurisë së tij, nëse: a) në kohën e fillimit të procedimit, njëri nga prindërit e tij ose të saj ka pasur banesë të përhershme në këtë shtet dhe njëri prej tyre ka përgjegjësi ligjore në lidhje me fëmijën, dhe b) juridiksioni i këtyre autoriteteve për të marrë këto masa është pranuar nga prindërit, si dhe nga ndonjë person tjetër i cili ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën dhe kur është në interes të fëmijës”*.

55. Neni 10 i Konventës së Hagës parashikon një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm i juridiksionit ndërkombëtar, duke lejuar që juridiksioni i gjykatave të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës të prorogohet (të kalohet me marrëveshje) në favor të gjykatave kompetente për shqyrtimin e padive për zgjidhjen ose pavlefshmërinë e martesës, por vetëm nëse plotësohen njëkohësisht kushtet e përcaktuara nga kjo dispozitë. Nga analiza e nenit 10 të Konventës rezulton se autoritetet gjyqësore të një Shteti Kontraktues, të cilat ushtrojnë juridiksion për shqyrtimin e padisë për zgjidhjen e martesës ndërmjet prindërve të një fëmije me vendqëndrim të zakonshëm në një Shtet tjetër Kontraktues, mund të ushtrojnë juridiksion edhe për marrjen e masave në raport me fëmijën, për sa kohë që kjo lejohet nga ligji i atij shteti dhe përmbushen njëkohësisht kushtet e parashikuara nga dispozita në fjalë, që janë:

- i. në kohën e fillimit të procesit gjyqësor për zgjidhjen e martesës, njëri nga prindërit e fëmijës ka pasur banesë të përhershme në këtë shtet dhe njëri prej tyre ka përgjegjësi ligjore në lidhje me fëmijën, dhe
- ii. juridiksioni i këtyre autoriteteve për të marrë këto masa është pranuar nga prindërit, si dhe nga ndonjë person tjetër, i cili ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën dhe
- iii. kur është në interes të fëmijës (që juridiksioni të ushtrohet mbi këtë bazë).

56. Duke qenë se rregulli themelor për përcaktimin e juridiksionit në çështjet që lidhen me të miturin bazohet në vendqëndrimin e zakonshëm të tij, pranimi i juridiksionit të gjykatës që shqyrton padinë për zgjidhjen e martesës edhe për çështjet që kanë të bëjnë me fëmijën me vendqëndrim të zakonshëm në një Shtet tjetër Kontraktues, përbën një përjashtim nga ky rregull i përgjithshëm dhe gjen zbatim vetëm nëse plotësohen në mënyrë kumulative kushtet e parashikuara shprehimisht nga Konventa.

Fakti se këto kushte janë kumulative rezulton jo vetëm nga një interpretim gramatikor i tekstit të normës (pikat “a” dhe “b” të paragrafit 1, të nenit 10 të Konventës nuk janë lidhura me lidhëza veçuese), por edhe nga shpjegimi që i bëhet dispozitës në Udhëzuesin Praktik, nga i cili rezulton se, nëse autoriteti gjyqësor i një shteti mund të marrë vendim lidhur me fëmijët e mitur në kuadër të një gjykimi për zgjidhjen e martesës së prindërve, ata mund ta bëjnë këtë vetëm kur përmbushen kushtet e nenit 10(1) a) dhe b)¹⁷.

57. Sipas Udhëzuesit Praktik, juridiksioni në rastet kur është në pritje një divorc ose ndarje ligjore e prindërve të fëmijës (neni 10 i Konventës) përcaktohet sipas skemës vijuese: Autoritetet e një Shteti Palë që ushtrojnë juridiksion në një kërkesë për divorc, ndarje ligjore ose shpallje të pavlefshmërisë së martesës

¹⁷ Udhëzuesi Praktik mbi Zbatimin e Konventës së Hagës 1996 për Mbrojtjen e Fëmijëve, 2014, f.. 48, [eca03d40-29c6-4cc4-ae52-edad337b6b86.pdf](#).

së prindërve të një fëmije, i cili ka vendqëndrimin e zakonshëm në një tjetër Shtet Palë, mund të marrin masa që lidhen me personin dhe pasurinë e atij fëmije, nëse plotësohen kushtet e mëposhtme:

- i. fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm në një tjetër Shtet Palë; dhe
- ii. legjislacioni i Shtetit Palë të autoriteteve që ushtrojnë juridiksion u lejon atyre të marrin masa të tilla në rrethanat konkrete; dhe
- iii. në momentin e fillimit të procedurës, të paktën njëri nga prindërit ka vendqëndrim të zakonshëm në atë Shtet Palë; dhe
- iv. në momentin e fillimit të procedurës, të paktën njëri nga prindërit ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën; dhe
- v. juridiksioni i autoriteteve për të marrë këto masa është pranuar nga prindërit, si dhe nga çdo person tjetër që ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën; dhe
- vi. është në interesin më të mirë të fëmijës që juridiksioni të ushtrohet mbi këtë bazë.¹⁸

58. Nga analiza e mësipërme rezulton se kushtet e parashikuara në nenin 10 të Konventës së Hagës kanë natyrë kumulative, çka nënkupton se ato duhet të plotësohen njëkohësisht. Neni 10 i Konventës, në pjesën që lejon prorogimin (kalimin me marrëveshje) e juridiksionit në favor të gjykatës që shqyrton padinë për zgjidhjen e martesës, në vend të asaj të vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit, përbën një përjashtim nga rregulli i përgjithshëm dhe gjen zbatim vetëm nëse plotësohen në mënyrë kumulative të gjitha kushtet e parashikuara nga Konventa.

Në çdo rast, vlerësimi dhe respektimi i interesit më të lartë të fëmijës përbën kriterin thelbësor dhe mbizotërues, i cili duhet të verifikohet paralelisht me përmbushjen e të gjitha kushteve të tjera të përcaktuara. Gjithashtu, sipas nenit 10§2 të Konventës, “[...] 2. *Juridiksioni i parashikuar në paragrafin 1¹⁹ për të marrë masa për mbrojtjen e fëmijës ndërpritet nëse vendimi për të lejuar ose refuzuar kërkesën për divorc, ndarjen ligjore ose prishjen e martesës ka marrë formë të prerë, ose procedimi ka përfunduar për ndonjë arsye tjetër.* Kjo do të thotë se prorogimi vijon për sa kohë vijon gjykimi lidhur me zgjidhjen e martesës dhe përfundimi i këtij gjykimi i jep fund prorogimit. Neni 10§2 nuk duhet të kuptohet si mundësi e veçimit të kërtimeve, pasi një prerogativë e tillë nuk buron nga Konventa, por i përket rregullimit të legjislacionit procedural të brendshëm të secilit shtet.

59. Krahas mundësisë së prorogimit (kalimit me marrëveshje) të juridiksionit, Konventa e Hagës ka rregulluar edhe rastet e transferimit të tij. Në kuptim të neneve 8²⁰ dhe 9²¹ të Konventës, kërkesa për transferim të juridiksionit mund të bëhet në dy mënyra:

- i. Një autoritet që ka juridiksion të përgjithshëm sipas Konventës, nëse vlerëson se një autoritet tjetër, i cili normalisht nuk ka juridiksion, do të ishte më i përshtatshëm në rastin konkret për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës, mund të kërkojë transferimin e juridiksionit tek ai autoritet (neni 8);

¹⁸ Po aty.

¹⁹ Dispozita i referohet juridiksionit të gjykatës që shqyrton kërkesën për divorc.

²⁰ Neni 8 i Konventës së Hagës parashikon, se: “1. *Me anë të përjashtimit, autoriteti i Shtetit Kontraktues që ka juridiksion sipas nenit 5 ose 6, nëse gjykon se autoriteti i një Shteti tjetër Kontraktues do të vendosë më mirë në një rast të veçantë për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës: - mund të kërkojë që autoriteti tjetër, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose me ndihmën e autoritetit qendror të shtetit të tij, të marrë juridiksionin për të ndërmarrë këto masa mbrojtëse, si ta gjykojë të nevojshme; - mund të pezullojë shqyrtimin e çështjes dhe të ftojë palët të paraqesin këtë kërkesë para autoritetit të këtij shteti tjetër.* 2. *Shtetet Kontraktuese, autoritetet e të cilëve mund të adresohen siç parashikohet në paragrafin e mësipërm, janë: a) një shtet, shtetas i të cilit është ky fëmijë; b) një shtet, në të cilin ndodhet pasuria e fëmijës; c) një shtet, autoritetet e të cilit janë në shqyrtim e sipër të një kërkesë për divorc ose ndarje ligjore të prindërve të fëmijës ose për anulimin e martesës së tyre; d) një shtet, me të cilin fëmija ka lidhje të ngushta.* 3. *Autoritetet e interesuara mund të procedojnë për një shkëmbim mendimesh.* 4. *Autoriteti i adresuar, siç parashikohet në paragrafin 1, mund të marrë juridiksionin në vend të autoritetit që ka juridiksion sipas nenit 5 ose 6, nëse e gjykon se kjo është në të mirën e fëmijës”.*

²¹ Neni 9 i Konventës së Hagës parashikon, se: “1. *Nëse autoritetet e një Shteti Kontraktues të referuara në nenin 8 paragrafi 2, në rastin e veçantë gjykojnë se janë në pozitë më të mirë për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës: - mund t’i kërkojnë autoritetit kompetent të Shtetit Kontraktues të banesës së përhershme të fëmijës, në mënyrë të drejtpërdrejtë ose me ndihmën e autoritetit qendror të këtij shteti, që të autorizohen për të ushtruar juridiksionin për të marrë masa mbrojtëse, të cilat i gjykojnë të nevojshme; - mund të ftojë palët të paraqesin këtë kërkesë para autoritetit të Shtetit Kontraktues të banesës së përhershme të fëmijës.* 2. *Autoritetet e interesuara mund të procedojnë për një shkëmbim mendimesh.* 3. *Autoriteti që fillon bërjen e kërkesës mund të ushtrojë juridiksion në vend të Shtetit Kontraktues të banesës së përhershme të fëmijës vetëm nëse ky autoritet e pranon kërkesën”.*

ii. Një autoritet që nuk ka juridiksion, por që beson se është më i përshtatshëm në rastin konkret për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës, mund të kërkojë leje për të ushtruar juridiksion (neni 9).

Këto dispozita lejojnë transferimin e juridiksionit kur autoriteti që aktualisht ka juridiksion nuk është më i përshtatshëm për të vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës. Interesi më i lartë i fëmijës duhet të vlerësohet “në rastin konkret”, pra “në momentin kur nevoja për mbrojtje ndjehet dhe me qëllim që t’i përgjigjet asaj nevojë”.

60. Por cilat janë kushtet që duhet të përmbushen përpara se të ndodhë një transferim juridiksioni? Sipas neneve 8 dhe 9 të Konventës, juridiksioni mund të transferohet vetëm kur plotësohen kushtet e mëposhtme:

i. *Lidhja mes fëmijës dhe shtetit palë ku lejohet transferimi i juridiksionit.* Shteti palë tek autoritetet e të cilit mund të transferohet juridiksioni, ose që mund të kërkojë transferimin e tij, duhet të ketë një lidhje me fëmijën. Ky shtet palë duhet të jetë: një shtet ku fëmija ka shtetësinë; një shtet ku ndodhet pasuria e fëmijës; një shtet, autoritetet e të cilit po shqyrtojnë një kërkesë për divorc ose ndarje ligjore të prindërve të fëmijës, ose për shpallje të pavlefshmërisë së martesës së tyre; një shtet me të cilin fëmija ka një lidhje të konsiderueshme.

ii. *Interesi më i mirë i fëmijës.* Autoriteti që paraqet kërkesën për transferimin e juridiksionit duhet të vlerësojë paraprakisht se një transferim i tillë garanton një shqyrtim më të përshtatshëm dhe më efektiv të interesit më të lartë të fëmijës. Nga ana tjetër, autoriteti të cilit i kërkohet të pranojë ose të heqë dorë nga juridiksioni mund të vendosë në këtë drejtim vetëm nëse, mbi bazën e një vlerësimi të arsyetuar, konstaton se transferimi i shërben interesit më të mirë të fëmijës së mitur. Në konkluzion, Kolegji çmon të theksojë se dispozitat e Konventës së Hagës që rregullojnë prorogimin dhe transferimin e juridiksionit e vendosin në qendër vlerësimin e interesit më të lartë të fëmijës, duke e bërë atë kriterin themelor dhe orientues të çdo vendimmarrjeje në këtë drejtim.

61. Edhe Rregullorja e Brukselit (neni 12 i Bruksel II-a, sot neni 10 i Bruksel II-ter)²², ka parashikuar një përfundim të kufizuar nga rregulli i përgjithshëm i juridiksionit të bazuar në vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, duke lejuar që gjykata që shqyrton një procedurë divorci, ndarje ligjore ose anulim martese të ushtrojë juridiksion edhe për çështjet e përgjegjësisë prindërore. Ky mekanizëm përbën një formë të kontrolluar të zgjedhjes së gjykatës (prorogim) dhe synon të balancojë parimin e afërsisë me nevojën për përqendrim procedural të çështjeve familjare në të njëjtën gjykatë. Prorogimi lejohet vetëm nëse plotësohen në mënyrë kumulative këto kushte: i. të paktën njëri bashkëshort ka përgjegjësi prindërore, ii. nëse juridiksioni pranohet shprehimisht dhe pa ekuivok nga të gjithë mbajtësit e përgjegjësisë prindërore

²² Neni 12 i Rregullores Bruksel II-a: “1. Gjykatat e një Shteti Anëtar, që ushtrojnë juridiksion në bazë të nenit 3 mbi një kërkesë për divorc, ndarje ligjore ose anulim martese, kanë juridiksion në çdo çështje që lidhet me përgjegjësinë prindërore të lidhur me atë kërkesë, kur: a) të paktën njëri prej bashkëshortëve ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën; dhe b) juridiksioni i gjykatave është pranuar shprehimisht ose në një mënyrë të pa ekuivok nga bashkëshortët dhe nga mbajtësit e përgjegjësisë prindërore, në momentin kur gjykata është vënë në lëvizje, dhe kjo është në interesin më të lartë të fëmijës. 2. Juridiksioni i dhënë në paragrafin 1 pushon sapo: a) vendimi që pranohet ose refuzon kërkesën për divorc, ndarje ligjore ose anulim martese të ketë marrë formë të prerë; b) në ato raste kur procedurat që lidhen me përgjegjësinë prindërore janë ende në zhvillim në datën e përmendur në pikën (a), të jetë dhënë vendim përfundimtar në këto procedura; c) procedurat e përmendura në pikat (a) dhe (b) të jenë përfunduar për ndonjë arsye tjetër. 3. Gjykatat e një Shteti Anëtar kanë gjithashtu juridiksion lidhur me përgjegjësinë prindërore edhe në procese të tjera nga ato të përmendura në paragrafin 1, kur: a) fëmija ka një lidhje të konsiderueshme me atë Shtet Anëtar, veçanërisht për shkak se një nga mbajtësit e përgjegjësisë prindërore ka vendbanim të zakonshëm në atë Shtet Anëtar, ose se fëmija është shtetas i atij Shteti Anëtar; dhe b) juridiksioni i gjykatave është pranuar shprehimisht ose në një mënyrë të pa ekuivok nga të gjitha palët në procedurë, në momentin kur gjykata është vënë në lëvizje, dhe kjo është në interesin më të mirë të fëmijës. 4. Kur fëmija ka vendbanimin e tij/saj të zakonshëm në territorin e një Shteti të tretë, i cili nuk është palë kontraktuese e Konventës së Hagës të 19 tetorit 1996 mbi juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, ekzekutimin dhe bashkëpunimin lidhur me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve, juridiksioni sipas këtij neni konsiderohet se është në interes të fëmijës, në veçanti nëse konkludohet se është e pamundur të zhvillohen procedura në atë Shtet të tretë”. Neni 10 i Rregullores Bruksel II ter: Gjykatat e një Shteti Anëtar kanë juridiksion në çështjet e përgjegjësisë prindërore kur plotësohen kushtet e mëposhtme: a) fëmija ka një lidhje të rëndësishme me atë Shtet Anëtar, veçanërisht për shkak se: i. të paktën një nga mbajtësit e përgjegjësisë prindërore ka vendbanimin e zakonshëm në atë Shtet Anëtar; ii. ai Shtet Anëtar është vendbanimi i mëparshëm i zakonshëm i fëmijës; ose iii. fëmija është shtetas i atij Shteti Anëtar; b) palët, si dhe çdo mbajtës tjetër i përgjegjësisë prindërore: i. kanë rënë dakord lirisht për juridiksionin, më së voni në momentin kur gjykata vibet në lëvizje; ose ii. e kanë pranuar shprehimisht juridiksionin gjatë procesit dhe gjykata është siguruar që të gjitha palët janë të informuara për të drejtën e tyre për të mos e pranuar juridiksionin; dhe c) ushtrimi i juridiksionit është në interesin më të mirë të fëmijës ...”.

në momentin e fillimit të procesit; dhe iii. nëse një zgjidhje e tillë është në interesin më të lartë të fëmijës. Ky juridiksion pushon sapo vendimi për divorcin të marrë formë të prerë ose procedurat për përgjegjësinë prindërore të përfundojnë (*shih vendimin e GjDBE C-656/13, §42*).

Rregullorja ka parashikuar mundësinë e prorogimit edhe jashtë procedurave të divorcit, kur fëmija ka një lidhje të konsiderueshme me Shtetin Anëtar përkatës, juridiksioni pranohet nga të gjitha palët në mënyrë të qartë dhe një zgjidhje e tillë është në interesin më të lartë të fëmijës (*shih vendimin e GjDBE C-656/13, §45, 52*).

Në të dyja rastet, kushtet kumulative dhe thelbësore janë: i. pëlqimi i shprehur i palëve; dhe ii. respektimi i interesit më të lartë të fëmijës, duke e bërë prorogimin një zgjidhje përjashtimore që nuk zëvendëson rregullin kryesor të vendqëndrimit të zakonshëm, por krijon një “forum alternativ” të kufizuar në funksion të ekonomisë procedurale dhe koordinimit të mosmarrëveshjeve familjare.

62. Prorogimi (kalimi me marrëveshje) i juridiksionit ndërkombëtar të gjykatave shqiptare gjen rregullim në nenin 73 të LDNP, ku parashikohet mundësia e zgjedhjes së juridiksionit me marrëveshje. Kjo dispozitë parashikon shprehimisht, se: “1. Gjykatat shqiptare kanë juridiksion ndërkombëtar edhe kur palët caktojnë me marrëveshje juridiksionin ndërkombëtar të gjykatave shqiptare. 2. Një marrëveshje e tillë duhet: a) të lidhet me shkrim ose me gojë, por duke u vërtetuar kjo e fundit me shkrim; b) të jetë në përputhje me zakonet tregtare ndërkombëtare, të cilat janë ose konsiderohen të njohura nga palët. 3. Gjykata shqiptare, në të cilën është ngritur padia, ka juridiksion ndërkombëtar, nëse i padituri merr pjesë në gjykim pa ngritur pretendime për mungesën e juridiksionit ndërkombëtar, megjithëse është i përfaqësuar në proces nga një avokat, ose gjykata e ka sqaruar për mundësinë e kundërshtimit të juridiksionit dhe ky sqarim është shënuar në procesverbalin e seancës gjyqësore”.

63. Marrëveshja e prorogimit të juridiksionit ndërkombëtar është e vlefshme vetëm nëse:

- i. është bërë në formë të shkruar midis palëve ose
- ii. është lidhur me gojë midis palëve, por provohet me shkrim ose
- iii. është në përputhje me zakonet tregtare ndërkombëtare të njohura ose të konsideruara si të njohura nga palët, çka synon të garantojë siguri juridike dhe parashikueshmëri në marrëdhëniet ndërkombëtare (veçanërisht në fushën tregtare) ose
- iv. rezulton nga paraqitja e palës së paditur në gjykim, e cila nuk ngre pretendime për mungesën e juridiksionit ndërkombëtar, edhe pse është përfaqësuar me avokat ose nga paraqitja e palës së paditur në gjykim, e cila nuk ngre pretendime për mungesën e juridiksionit ndërkombëtar, megjithëse gjykata e ka sqaruar për mundësinë e kundërshtimit të juridiksionit dhe ky sqarim është pasqyruar në procesverbalin e seancës gjyqësore.

64. Në kuptim të nenit 73§3 të LDNP, pjesëmarrja e të paditurit në proces pa ngritur kundërshtim ndaj juridiksionit ndërkombëtar sjell pranimin e tij në mënyrë të nënkuptuar, veçanërisht kur i padituri përfaqësohet nga avokat, çka përjashton nevojën që gjykata ta njoftojë apo ta pyesë posaçërisht për këtë çështje, pasi ai konsiderohet i përfaqësuar rregullisht në ushtrimin e të drejtave të tij procedurale. Në rastin kur i padituri nuk përfaqësohet nga një avokat dhe nuk ka ngritur kundërshtime për juridiksionin ndërkombëtar, juridiksioni konsiderohet i pranuar kur gjykata e ka informuar shprehimisht për të drejtën për të kundërshtuar juridiksionin dhe ky sqarim është pasqyruar në procesverbal. Kjo dispozitë synon të garantojë të drejtën e mbrojtjes së palës dhe të shmangë situatat e pranimi të pavetëdijshëm të juridiksionit. Pavarësisht se juridiksioni përbën një parakusht procedural që, në parim, mund të kundërshtohet në çdo fazë të gjykimit dhe madje mungesa e tij mund të konstatohet edhe kryesisht nga gjykata, në rastet e parashikuara nga neni 73 i LDNP bëhet fjalë për një juridiksion të bazuar në vullnetin e palëve, qoftë përmes marrëveshjes, qoftë përmes pranimi të tij sipas kushteve të dispozitës. Ky lloj juridiksioni i zgjedhur nuk mund të ketë karakter të pakufizuar në kohë nga pikëpamja procedurale, pasi pranimi ose zgjedhja e tij duhet të ushtrohet brenda një afati procedural të arsyeshëm, përndryshe konsiderohet i konsoliduar pranimi i juridiksionit dhe nuk mund të vihet më në diskutim.

65. Arsyeimi se kundërshtimi i juridiksionit duhet të bëhet në fazën më të hershme të paraqitjes në proces përforcohet edhe nga praktika e GjDBE, në interpretim të rregullave mbi prorogimin e heshtur të juridiksionit sipas instrumenteve të BE-së. GjDBE në çështjen “*Elefanten Schuh GmbH, Kleve, Federal Republic of Germany, and Pierre Jacqmain, Schoten, Belgium*”, ka arsyetuar, se: “[...] nëse kundërshtimi i juridiksionit nuk paraqitet paraprakisht ndaj çdo mbrojtjeje mbi themelin e çështjes, ai në asnjë rast nuk mund të bëhet pas paraqitjes së atyre

pretendimeve që, sipas ligjit procedural kombëtar, konsiderohen si mbrojtja e parë e drejtuar gjykatës së vënë në lëvizje [...] neni 18 i Konventës duhet të interpretohet në kuptimin që rregulli mbi juridiksionin i parashikuar nga kjo dispozitë nuk zbatohet kur i padituri jo vetëm kundërshton juridiksionin e gjykatës, por gjithashtu paraqet pretendime mbi themelin e padisë, me kusht që, nëse kundërshtimi i juridiksionit nuk është paraprak ndaj çdo mbrojtjeje mbi themelin, ai të mos bëhet pas paraqitjes së pretendimeve që, sipas ligjit procedural kombëtar, konsiderohen si mbrojtja e parë e paraqitur përpara gjykatës së vënë në lëvizje” (shih vendimin e GjDB-së E C-150/80, datë 24.6.1981, §16, 17).

66. Nisur nga përmbajtja e nenit 73 të LDNP-së (veçanërisht paragrafi 3), kundërshtimi i juridiksionit ndërkombëtar duhet të bëhet në momentin e parë të paraqitjes së të paditurit në proces (në seancën e pajtimit ose seancën përgatitore) apo në momentin procedural të paraqitjes së mbrojtjes së tij (depozitimi i deklaratës së mbrojtjes), pra në fazën fillestare të gjykimit, përpara se të kalohet në shqyrtimin e themelit të çështjes. Dispozita parashikon se, nëse i padituri merr pjesë në gjykim pa ngritur pretendime për mungesën e juridiksionit ndërkombëtar, juridiksioni konsiderohet i pranuar.

67. Kolegji thekson se neni 73 i LDNP përbën një dispozitë të përgjithshme mbi prorogimin (kalimin me marrëveshje) e juridiksionit gjyqësor ndërkombëtar në favor të gjykatave shqiptare, e ndërtuar mbi parimin e autonomisë së vullnetit të palëve dhe mbi pranimin e shprehur ose të heshtur të juridiksionit. Ai nuk bën dallim sipas natyrës së marrëdhënies juridike dhe, në parim, zbatohet për çdo çështje civile me element të huaj, për sa kohë respektohen kushtet formale dhe procedurale të parashikuara.

Në të kundërt, Konventa e Hagës vendos një regjim të posaçëm për çështjet që lidhen me përgjegjësinë prindërore dhe mbrojtjen e fëmijës, duke shtuar një kriter material kufizues: në çdo rast, çdo devijim nga rregulli i përgjithshëm i juridiksionit duhet të jetë në interesin më të lartë të fëmijës. Pra, edhe kur pranohet një formë prorogimi ose transferimi juridiksioni, ai kushtëzohet nga një vlerësim substancial dhe jo vetëm formal i interesit më të lartë të të miturit. Ndryshe nga neni 73 i LDNP, i cili mbështetet kryesisht në konsensusin e palëve, Konventa e Hagës e relativizon autonominë e vullnetit në çështjet që prekin të miturit, duke e nënshtruar atë ndaj kontrollit gjyqësor mbi përputhshmërinë me interesin më të lartë të fëmijës. Kjo tregon se në fushën e përgjegjësisë prindërore, juridiksioni nuk është vetëm çështje e disponimit të palëve, por mbi të gjitha e mbrojtjes së një interesi publik të veçantë. Bazat e juridiksionit në çështjet e përgjegjësisë prindërore përcaktohen në dritën e interesit më të lartë të fëmijës dhe mbi të gjitha, në funksion të këtij interesi (shih vendimin e GjDBE C-395/23, datë 6.3.2025, § 56).

68. Kolegji vlerëson se, nga pikëpamja e hierarkisë dhe specialitetit normativ, dispozitat e Konventës së Hagës përbëjnë *lex specialis* në raport me normën e përgjithshme të nenit 73 të LDNP, kur çështja ka të bëjë me masa për mbrojtjen e fëmijës. ***Për rrjedhojë, në raste të tilla, nuk mjafton ekzistenca e një marrëveshjeje midis të dy prindërve për juridiksionin (qoftë e shkruar apo e pranuar përmes paraqitjes së palës së paditur), por është i domosdoshëm edhe verifikimi nga gjykata i kriterit thelbësor të interesit më të lartë të të miturit. Nëse në vlerësim të këtyre fakteve, gjykata shqiptare bindet se interesi më i lartë i të miturit vlerësohet para saj si dhe të dy prindërit janë dakord me këtë juridiksion, gjykata shqiptare ka juridiksionin për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhjeje në raport me fëmijët***. Në të kundërt, nëse gjykata shqiptare përcakton se “vendqëndrimi i zakonshëm” i fëmijës është jashtë Republikës së Shqipërisë, që nga ana tjetër përcakton vlerësimin e interesit më të lartë të fëmijës, duhet të deklarojë nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të saj, pavarësisht vullnetit të të dy prindërve për zgjedhjen e juridiksionit.

69. Në rastet e zgjidhjes së martesës, kur duhet të vendosë edhe për pasojat mbi fëmijët e mitur me vendqëndrim të zakonshëm jashtë Shqipërisë, gjykata shqiptare nuk mund të disponojë *a priori* nëse ka apo jo juridiksion ndërkombëtar, por duhet të mbajë në konsideratë, vlerësojë dhe analizojë provueshmërinë e një grupi kriteresh faktike që tregojnë se cili shtet përbën “qendrën reale të jetës” së fëmijës. Konkretisht, gjykata duhet të analizojë:

- ***kohëzgjatjen, rregullsinë dhe arsyet e qëndrimit të fëmijës në një shtet të caktuar;***
- ***kushtet konkrete të jetesës dhe stabilitetin e tyre;***
- ***vendin e arsimimit dhe integritetin shkollor;***
- ***marrëdhëniet familjare dhe shoqërore;***
- ***njohuritë gjuhësore dhe integritetin kulturor;***

- në rastin e foshnjave apo fëmijëve shumë të vegjël, vendqëndrimin e zakonshëm të prindit që ushtron realisht kujdesin mbi fëmijën;

- në rastin e fëmijëve të vendosur në kushte trajtimi specifik, rrethanat në të cilat përfitohet ky trajtim;

- stabilitetin e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore pas ndarjes së prindërve;

- çdo rrethanë tjetër faktike relevante.. ...

Në të kundërt, nuk përbëjnë elemente përcaktuese të vendqëndrimit të zakonshëm në raport me interesin më të lartë të të miturit: prania thjesht fizike, qëndrimet e përkohshme (pushime, vizita, ushtrim i së drejtës së takimit), origjina kombëtare e prindërve, lidhjet kulturore abstrakte apo synimet e ardhshme për t'u zhvendosur në një shtet të caktuar.

70. Në planin procedural, megjithëse juridiksioni është një nga parakushtet themelore të procesit civil dhe verifikohet kryesisht nga gjykata në çdo fazë të gjykimit, në çështjet që përfshijnë të miturit ai nuk mund të konstatohet në mënyrë formale apo abstrakte. Përkundrazi, përcaktimi i juridiksionit kërkon një vlerësim paraprak dhe të thelluar të elementeve faktike, mbi bazën e provave dhe dokumentacionit përkatës, që lidhen me vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës. Vetëm pasi të ketë identifikuar, mbi bazë provash, qendrën faktike të jetës së të miturit dhe shkallën e integritetit të tij social e familjar, gjykata mund të disponojë në mënyrë të arsyetuar mbi ekzistencën ose jo të juridiksionit të saj gjyqësor ndërkombëtar. Ky vlerësim duhet të udhëhiqet nga parimi i interesit më të lartë të fëmijës, i cili përbën kriter orientues jo vetëm për zgjidhjen në themel të çështjes, por edhe për përcaktimin e “autoritetit më kompetent”.

71. Kolegji çmon të theksojë se, në çështjet që lidhen me përcaktimin e juridiksionit gjyqësor ndërkombëtar mbi të miturit, rregullat mbi barrën e provës nuk kanë karakter absolut dhe të pandryshueshëm, por duhet të interpretohen në funksion të natyrës së çështjes dhe detyrimit të gjykatës për të garantuar mbrojtjen efektive të interesit më të lartë të fëmijës.

Në këto raste, gjykata, në ushtrim të funksionit të saj drejtues të procesit, mund t'u kërkojë palëve të sqarojnë dhe të provojnë rrethanat faktike që lidhen me vendqëndrimin e zakonshëm dhe elementet e tjera përcaktuese të juridiksionit, pa u kufizuar në një qasje thjesht formaliste për shkak të mungesës së provave të paraqitura fillimisht prej tyre. Për më tepër, parimi i barrës së provës mund të pësojë zbutje në situata ku interesi publik dhe mbrojtja e të miturit kërkojnë një hetim të plotë gjyqësor, veçanërisht kur ekzistojnë të dhëna që sugjerojnë lidhje juridiksionale me një shtet tjetër. Në këto rrethana, gjykata mund të marrë parasysh provat e disponueshme, deklaratimet e palëve dhe dokumentacionin e sjellë nga secila palë në proces, duke shmangur formalizmin e tepruar që do të pengonte verifikimin e juridiksionit.

Kolegji vlerëson se, në çështjet që prekin të miturit, përcaktimi i juridiksionit ndërkombëtar të gjykatave nuk është një aspekt thjesht teknik, por një vlerësim substancial që lidhet drejtpërdrejt me garantimin e mbrojtjes efektive të fëmijës në mjedisin ku ai është realisht i integruar.

72. Edhe në jurisprudencën e Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut (GjEDNj), në çështjet që përfshijnë fëmijët e mitur me elemente të huaj, është trajtuar lidhja e drejtpërdrejtë midis nenit 8 të KEDNj (jeta private dhe familjare) dhe rregullave të juridiksionit ndërkombëtar, veçanërisht atyre që bazohen në vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës. GjEDNj nuk shqyrton drejtpërdrejt juridiksionin si çështje të *acquis* apo të konventave përkatëse, por vlerëson nëse mënyra se si gjykatat kombëtare kanë zbatuar rregullat e juridiksionit dhe të mbrojtjes ndërkombëtare, është ose jo në përputhje me nenin 8 të KEDNj-së dhe me parimin e interesit më të lartë të fëmijës. Në disa prej vendimeve të saj, GjEDNj-ja ka evidentuar se gjykatat kombëtare kanë detyrimin të kryejnë një analizë faktike të plotë dhe të arsyetuar dhe të vendosin interesin më të lartë të fëmijës si kriter dominues në çdo vendimmarrje. Sipas GjEDNj-së, respektimi i rregullave të juridiksionit (si ato të Rregullores së Brukselit II-a ose të konventave ndërkombëtare) është në parim i pajtueshëm me nenin 8, për sa kohë nuk është arbitrar dhe siguron balancim proporcional të interesave²³.

²³ Shih vendimet e GjEDNj në çështjet: “*Giannakopoulos kundër Greqisë*” (Aplikimi nr. 20503/20, vendim i datës 3.12.2024); “*Spinelli kundër Rusisë*” (Aplikimi nr. 57777/17, vendim i datës 19.10.2021 (final më 19.1.2022); “*R.S. kundër Polonisë*” (Aplikimi nr. 63777/09, vendim i datës 21.7.2015 (final më 21.10.2015).

73. Nisur nga sa më lart, lidhur me çështjen e parë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji konkludon, se:

Në gjykimet me objekt “Zgjidhjen e martesës”, kur nga kjo martesë ka fëmijë të mitur, gjykata, kur pranon padinë, ka detyrimin të shprehet krahas zgjidhjes së martesës edhe për rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhje në raport me fëmijët. Në këto raste, për të gjithë gjykimin merr përparësi vlerësimi i interesit më të lartë të të miturit.

Kur i mituri jeton në një vend tjetër, jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata duhet të konstatojë, bindet dhe përcaktojë “vendqëndrimin e zakonshëm” të fëmijës, duke iu referuar kohëzgjatjes së qëndrimit në atë vend, arsyeve të zhvendosjes së familjes dhe kushteve social-ekonomike të fëmijës.

Nëse në vlerësim të këtyre fakteve, gjykata shqiptare bindet se interesi më i lartë i të miturit vlerësohet para saj si dhe të dy prindërit janë dakord me këtë juridiksion, gjykata shqiptare ka juridiksion për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhjeje në raport me fëmijët.

Në të kundërt, nëse referuar kriteret të mësipërme, gjykata shqiptare përcakton se “vendqëndrimi i zakonshëm” i fëmijës është jashtë Republikës së Shqipërisë, duhet të deklarojë nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të saj.

Çështja e dytë e shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

b) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijës së mitur, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

74. Çështjet që kanë për objekt rregullimin ose ndryshimin e përgjegjësisë prindërore, përfshirë këtu aspektet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, ndryshimit të saj, ndryshimit të modaliteteve të takimit me prindin të cilit nuk i është lënë fëmija për rritje dhe edukim apo heqjen e përgjegjësisë prindërore, në analizë të neneve 1, 2, 3 dhe 4 të Konventës së Hagës, bien në fushën e zbatimit të saj.

Në nenin 3, shkronja “a” të Konventës sanksionohet, se: *“Masat e referuara në nenin 1 do të kenë lidhje, në veçanti, me: a) dhënien, ushtrimin, përfundimin ose kufizimin e përgjegjësisë prindërore, si dhe delegimin e saj [...]”*. Referuar Udhëzuesit Praktik mbi zbatimin e Konventës së Hagës, koncepti i përgjegjësisë prindërore i përcaktuar në nenin 1§2 të Konventës përfshin autoritetin prindëror ose çdo marrëdhënie analoge autoriteti që përcakton të drejtat, përgjegjësitë dhe pushtetet e prindërve, kujdestarëve ose përfaqësuesve të tjerë ligjorë lidhur me personin dhe pasurinë e fëmijës. Këto të drejta dhe përgjegjësi prindërore mund të përfshijnë vendimmarrjen mbi ushtrimin e përgjegjësisë prindërore, organizimin e edukimit dhe arsimimit të fëmijës, çështjet që lidhen me kujdesin dhe trajtimin shëndetësor, përcaktimin e vendbanimit të tij, si dhe miratimin ose kufizimin e lëvizjes së fëmijës nga një shtet në tjetrin.²⁴

75. Për përcaktimin e juridiksionit gjyqësor ndërkombëtar në rastet me element të huaj që lidhen me masat për mbrojtjen e fëmijës, është primar dhe i domosdoshëm referimi nga ana e gjykatave shqiptare në parashikimet e Konventës së Hagës, si instrument i posaçëm që gëzon përparësi në rregullimin e kësaj fushe. Përparësia e saj qëndron në faktin se Konventa përcakton në mënyrë të unifikuar kriteret e juridiksionit, duke e lidhur atë kryesisht me vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës dhe me parimin e interesit më të lartë të tij, duke garantuar kështu një zbatim të koordinuar dhe efektiv të masave mbrojtëse në nivel ndërkombëtar.

Ndërkohë, LDNP nuk paraqet qartësi në këtë drejtim, pasi në nenin 76 parashikon, se: *“Gjykatat shqiptare kanë juridiksion të gjykojnë çështjet, që lidhen me të drejtat dhe detyrimet, që rrjedhin nga martesa midis prindërve dhe fëmijëve, njohjen apo kundërshtimin e atësisë dhe të amësisë, kur njëra nga palët ka shtetësinë shqiptare ose ka vendqëndrimin e saj në Republikën e Shqipërisë”*. Kolegji konstaton se neni 76 i LDNP përdor formulimin *“të drejtat dhe detyrimet që rrjedhin nga martesa midis prindërve dhe fëmijëve”*, ndërkohë që martesa është marrëdhënie midis bashkëshortëve, jo midis prindërve dhe fëmijëve. Gjithashtu, dispozita nuk specifikon nëse në kuadër të juridiksionit të gjykatave shqiptare përfshihen edhe çështjet e përgjegjësisë prindërore, kujdestarisë, të

²⁴ Udhëzuesi Praktik mbi Zbatimin e Konventës së Hagës 1996 për Mbrojtjen e Fëmijëve, 2014, §3.16, f. 27, [eca03d40-29c6-4cc4-ae52-edad337b6b86.pdf](#).

drejtave të kontaktit apo detyrimit për ushqim, të cilat përfaqësojnë aspekte të përgjegjësisë prindërore (përtej marrëdhënies martesore).

76. Vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës është kriteri qendror për përcaktimin e juridiksionit në shumicën e çështjeve të përgjegjësisë prindërore. Sikundër analizohet edhe më sipër në vendim, nga interpretimi i nenit 5 të Konventës së Hagës rezulton se rregulli bazë mbi të cilin përcaktohet juridiksioni i autoriteteve gjyqësore të një Shteti Kontraktues lidhet me vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës. Pra, autoritetet gjyqësore ose administrative të Shtetit Kontraktues, ku fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm²⁵, *in primis* kanë juridiksion për të marrë masa në lidhje me mbrojtjen e fëmijës ose të pronës së tij. Qëllimi i këtij parimi është mbrojtja e interesit më të lartë të fëmijës, duke garantuar që vendimet mbi kujdesin prindëror dhe mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore të merren nga gjykatat e vendit me të cilin fëmija ka lidhjen më të ngushtë faktike e sociale.

77. Në këtë kontekst, kur konstaton se i mituri ka vendqëndrimin e zakonshëm jashtë Republikës së Shqipërisë dhe çështja e paraqitur për gjykim lidhet me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore ndaj tij, gjykata shqiptare duhet, në parim, të vlerësojë mungesën e juridiksionit ndërkombëtar, për shkak se kriteri qendror lidhës është vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës. Nëse nuk rezulton ndonjë bazë përjashtimore e parashikuar nga ligji ose nga instrumentet ndërkombëtare të zbatueshme, gjykata duhet të shpallë mungesën e juridiksionit dhe të mos vijoje shqyrtimin e themelit të çështjes. Ky vlerësim duhet të kryhet duke pasur në qendër interesin më të lartë të fëmijës dhe parimin e afërsisë, si kriteret udhëheqëse në përcaktimin e juridiksionit gjyqësor.

78. Në rastet e ndryshimit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës së mitur, neni 5§2 i Konventës së Hagës parashikon, se: “[...] 2. Në bazë të nenit 7, në rast ndryshimi të banesës së përbërshme të fëmijës në një Shtet tjetër Kontraktues, autoritetet e shtetit të banesës së re kanë juridiksion”. Në interpretim të dispozitës, juridiksioni ndjek vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, në mënyrë që kur ky vendqëndrim ndryshon në një Shtet tjetër Kontraktues, autoritetet e shtetit të vendqëndrimit të ri të zakonshëm do të kenë juridiksion. Sa kohë Konventa nuk parashikon konceptin e “juridiksionit të vazhdueshëm”, duhet mbajtur parasysh se ndryshimi i vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës nuk sjell përfundimin e masave tashmë të marra. Këto masa mbeten në fuqi derisa, nëse rezulton e nevojshme, autoritetet e Shtetit Kontraktues të vendqëndrimit të ri të zakonshëm të fëmijës të marrin masa të tjera të përshtatshme.

79. Krahas situatës së ndryshimit të vendqëndrimit të zakonshëm, neni 7 i Konventës së Hagës rregullon situatat e largimit apo mbajtjes pa të drejtë të fëmijës nga vendqëndrimi i zakonshëm në një Shtet tjetër Kontraktues dhe mënyrën se si ruhet juridiksioni i autoriteteve të shtetit ku fëmija ka pasur vendqëndrimin e zakonshëm para largimit.

Kjo dispozitë parashikon shprehimisht, se: “1. Në rast të ndonjë largimi apo mbajtjeje pa të drejtë të fëmijës, autoritetet e Shtetit Kontraktues në të cilin fëmija ka qenë banor i zakonshëm, menjëherë para largimit apo mbajtjes, ruajnë juridiksionin e tyre, derisa fëmija të ketë marrë një banesë të zakonshme në një shtet tjetër: a) çdo person, institut ose çdo organ tjetër që ka të drejtat e kujdestarisë, ka rënë dakord për largimin apo mbajtjen; ose b) fëmija ka banuar në këtë shtet tjetër për një periudhë prej jo më pak se një vit pasi personi, instituti apo organi tjetër që ka të drejtat e kujdestarisë, ka ose duhet të ketë pasur dijeni për vendndodhjen e fëmijës, asnjë kërkesë për kthimin e bërë brenda kësaj periudhe nuk është pezull, dhe fëmija është vendosur në ambientin e ri të tij/ të saj. 2. Largimi apo mbajtja e një fëmije konsiderohen të gabuara në rastin kur: a) shkelin të drejtat e kujdestarisë që i jepen një personi, një institucioni apo ndonjë organi tjetër, kolektivisht ose individualisht, sipas ligjit të shtetit në të cilin fëmija ka qenë banor i zakonshëm, menjëherë para largimit apo mbajtjes; b) në kohën e largimit apo mbajtjes, kur këto të drejta ushtrohen, kolektivisht ose individualisht, ose duhet të ishin ushtruar në këtë mënyrë, me përjashtim të largimit apo mbajtjes. Të drejtat e kujdestarisë të referuara në nënparagrafin (a) më sipër, mund të lindin veçanërisht përmes funksionimit të ligjit ose për shkak të një vendimi gjyqësor ose administrativ, apo një marrëveshjeje që ka efekt ligjor sipas ligjit të këtij shteti. 3. Për sa kohë që autoritetet e përmendura së pari në paragrafin 1 e ruajnë juridiksionin e tyre, autoritetet e Shtetit Kontraktues, tek i cili fëmija është larguar ose në të cilin ai ose ajo është mbajtur, mund të marrin vetëm ato masa urgjente që, sipas nenit 11, janë të nevojshme për mbrojtjen e fëmijës ose pronës së fëmijës”.

²⁵ Përcaktimi i vendqëndrimit të zakonshëm udhëhiqet nga kriteret e përcaktuara në paragrafët 49-53 të këtij vendimi njëses.

80. Në interpretim të kësaj dispozite, në rastin e largimit apo të mbajtjes pa të drejtë të një fëmije në një Shtet tjetër Kontraktues, do të jenë autoritetet e Shtetit kontraktues në të cilin fëmija ka pasur vendqëndrimin e zakonshëm përpara largimit apo mbajtjes, të cilat do të vazhdojnë të mbartin juridiksionin derisa fëmija të ketë një “vendqëndrim të zakonshëm” në një shtet tjetër. Dispozita në fjalë gjen zbatim vetëm në rastet e mbajtjes apo largimit pa të drejtë të fëmijës dhe sanksionon parimin e vazhdimësisë së juridiksionit nëse plotësohet njëri nga dy kushtet:

a) çdo person, institut ose çdo organ tjetër që ka të drejtat e kujdestarisë, ka rënë dakord për largimin apo mbajtjen; ose

b) fëmija ka banuar në këtë shtet tjetër për një periudhë prej jo më pak se një vit pasi personi, instituti apo organi tjetër që ka të drejtat e kujdestarisë, ka ose duhet të ketë pasur dijeni për vendndodhjen e fëmijës, asnjë kërkesë për kthimin e bërë brenda kësaj periudhe nuk është pezull, dhe fëmija është vendosur në ambientin e ri të tij/të saj. Në çdo rast, gjykata udhëhiqet nga parimi i garantimit të interesit më të lartë të fëmijës së mitur.

81. Mbi këtë analizë, lidhur me çështjen e dytë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji konkludon, se:

Gjykimi për çështje me objekt “rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore”, duhet të zhvillohet në vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, konstatuar kjo referuar kritereve të përcaktuara më lart.

Në rast se ky vendqëndrim i zakonshëm ka ndryshuar në raport me vendqëndrimin e mëparshëm dhe gjykatën që ka përcaktuar fillimisht mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, gjykimi për ndryshimin e saj duhet të zhvillohet në gjykatën e vendqëndrimit të zakonshëm të ri.

Kur gjykata shqiptare konstaton se vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës së mitur është jashtë Republikës së Shqipërisë, deklaron nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

Çështja e tretë e shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

c) A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt përcaktimin ose ndryshimin e detyrimit për ushqim për fëmijët e mitur, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

82. Lidhur me çështjet që kanë për objekt përcaktimin ose ndryshimin e detyrimit për ushqim, kur fëmija i mitur ka vendqëndrimin e zakonshëm jashtë Republikës së Shqipërisë, Kolegji evidenton se duhet bërë dallimi midis dy situatave:

i. Kur kërkohet vetëm caktimi i detyrimit për ushqim ose ndryshimi i një vendimarrjeje të mëparshme, ku është njohur dhe përcaktuar masa e detyrimit ushqimor (*kërkesë autonome*);

ii. Kur detyrimi për ushqim kërkohet në kuadër të një padie për zgjidhjen e martesës dhe përcaktimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore (*kërkesë e ndërvuar*).

83. *Kërkimi autonom i detyrimit për ushqim*: Konventa e Hagës²⁶ ka përjashtuar nga fusha e zbatimit të saj “detyrimet për mbajtjen”, një ndër aspektet e të cilit është edhe “detyrimi për ushqim” i njohur nga Kodi i Familjes shqiptar. Nga kjo rezulton se juridiksioni për kërkesat autonome për detyrim ushqimor nuk mund përcaktohet duke iu referuar rregullave të Konventës së Hagës.

Me ligjin nr. 63/2012²⁷, Republika e Shqipërisë ka ratifikuar Konventën e Hagës “Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes” të datës 23 nëntor 2007 (*në vijim “Konventa për Detyrimin Ushqimor”*). Ndërkohë, me ligjin nr. 43/2024²⁸, Shqipëria ka ratifikuar Protokollin e Konventës së Hagës (të vitit 2007) “Për ligjin e zbatueshëm për detyrimet ushqimore”. Në nenin 1 të Konventës për Detyrimin Ushqimor përcaktohet se objektivi i konventës është të sigurojë realizimin efektiv, në plan ndërkombëtar, të detyrimeve ushqimore dhe të formave të tjera të mbështetjes financiare për anëtarët e familjes. Ky qëllim arrihet në veçanti përmes: (a) krijimit të një mekanizmi të

²⁶ Neni 4 i Konventës së Hagës.

²⁷ Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 72, datë 28.6.2012.

²⁸ Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 87, datë 23.5.2024.

strukturuar bashkëpunimi ndërmjet autoriteteve të Shteteve Kontraktuese; (b) mundësimi të paraqitjes dhe shqyrtimit të kërkesave për përcaktimin e detyrimeve ushqimore; (c) garantimit të njohjes dhe zbatimit të vendimeve përkatëse; si dhe (d) sigurimit të masave efektive që mundësojnë ekzekutimin e shpejtë të këtyre vendimeve.

84. Sipas nenit 9 të Konventës për Detyrimin Ushqimor, *“Një kërkesë sipas këtij kapitulli bëhet nëpërmjet autoritetit qendror të Shtetit Kontraktues në të cilin banon kërkuesi, për autoritetin qendror të shtetit të kërkuar. Për qëllimin e kësaj dispozite, vendbanimi përjashton praninë e thjeshtë”*. Dispozita përcakton qartë se çdo kërkesë që lidhet me detyrimet ushqimore ndërkombëtare duhet të kalojë detyrimisht përmes autoriteteve qendrore të dy Shteteve Kontraktuese: shtetit ku banon kërkuesi dhe shtetit të kërkuar.

Ky mekanizëm procedural nuk është thjesht formal. Ai garanton një sistem të centralizuar bashkëpunimi, me qëllim sigurimin e një procesi të shpejtë, të besueshëm dhe pa kosto për palët. Për më tepër, Konventa sqaron se “vendbanimi” i kërkuarit, nënkupton një lidhje të qëndrueshme dhe efektive juridike me shtetin ku paraqitet kërkesa, duke përjashtuar qëndrimet e përkohshme ose tranzitore. Kjo shmang abuzimet dhe krijon një bazë të qartë territoriale për administrimin dhe transmetimin e kërkesës.

85. Lidhur me juridiksionin ndërkombëtar, Konventa për Detyrimin Ushqimor përmban gjashtë rregulla të juridiksionit indirekt (neni 20) dhe një rregull negativ mbi juridiksionin e drejtpërdrejtë në rast të kërkesës për ndryshimin e një vendimi që ka përcaktuar detyrimin ushqimor (neni 18). Referuar nenit 20 të Konventës rezulton se: *“1. Një vendim i marrë në një Shtet Kontraktues (shteti i origjinës) njihet dhe ekzekutohet në Shtete të tjera Kontraktuese, nëse: a) i padituri ka pasur vendbanimin e zakonshëm në shtetin e origjinës në kohën kur kanë filluar procedimet; b) i padituri i nënshtrohet juridiksionit ose shprehimisht, ose duke mbrojtur çështjen në themel pa kundërshtuar juridiksionin në rastin më të parë të mundshëm; c) kreditori ka pasur vendbanimin e zakonshëm në shtetin e origjinës në kohën kur kanë filluar procedimet; d) fëmija për të cilin është urdhëruar detyrimi ushqimor ka pasur vendbanimin e zakonshëm në shtetin e origjinës në kohën kur kanë filluar procedimet, me kusht që i padituri të ketë jetuar me fëmijën në atë shtet ose të ketë banuar në atë shtet dhe të ketë ofruar mbështetje për fëmijën atje; e) përveç rasteve të mosmarrëveshjeve mbi detyrimet e mbështetjes financiare në lidhje me fëmijët, ka pasur marrëveshje me shkrim për juridiksionin nga palët; ose f) vendimi është marrë nga një autoritet që ushtron juridiksion për një çështje me status personal ose përgjegjësi prindërore, nëse juridiksioni nuk është bazuar vetëm në kombësinë e një prej palëve”*.

86. Neni 20 i Konventës për Detyrimin Ushqimor parashikon bazat alternative të mëposhtme të juridiksionit:

- i. vendbanimi/vendqëndrimi i zakonshëm i të paditurit në kohën e fillimit të procedurës;
- ii. nënshttrimi i të paditurit juridiksionit, qoftë në mënyrë të shprehur apo të nënkuptuar, duke marrë pjesë në proces pa kundërshtuar juridiksionin në mundësinë e parë;
- iii. vendbanimi/vendqëndrimi i zakonshëm i kreditorit në kohën e fillimit të procedurës;
- iv. vendbanimi/vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës për të cilin është caktuar ushqimi në kohën e fillimit të procesit;
- v. prorogimi (kalimi i juridiksionit) përmes një marrëveshjeje me shkrim për juridiksion (përjashtuar çështjet e ushqimit për fëmijë);
- vi. kërkesa për detyrimin për ushqim është e lidhur me procedime për status personal ose përgjegjësi prindërore, kur autoriteti ka ushtruar juridiksion sipas rregullave të së drejtës vendase, përveç rasteve kur juridiksioni bazohet vetëm në shtetësinë e njëres prej palëve.

I vetmi kufizim me karakter detyrues që Konventa për Detyrimin Ushqimor vendos lidhur me juridiksionin është ai i sanksionuar në nenin 18²⁹, që parashikon se kur një vendim merret në shtetin e

²⁹ Neni 18 i Konventës parashikon se: *“1. Kur një vendim merret në një shtet kontraktues, ku kreditori ka vendbanimin e zakonshëm, procedimet për të ndryshuar vendimin ose për të marrë një vendim të ri, nuk mund të paraqiten nga debitori në një shtet tjetër kontraktues për aq kohë sa kreditori ka vendbanimin e zakonshëm në shtetin ku është marrë vendimi. 2. Paragrafi 1 nuk zbatohet: a) kur, përveç rasteve të mosmarrëveshjeve mbi detyrimet ushqimore në lidhje me fëmijët, ka marrëveshje me shkrim ndërmjet palëve të juridiksionit të atij shteti tjetër kontraktues; b) kur kreditori i nënshtrohet juridiksionit të atij shteti tjetër kontraktues ose shprehimisht, ose duke mbrojtur çështjen në themel pa kundërshtuar juridiksionin në rastin më të parë të mundshëm; c) kur autoriteti kompetent në shtetin e origjinës nuk mund ose refuzon të ushtrtojë juridiksion për të ndryshuar vendimin ose për të marrë një vendim të ri; ose d) kur vendimi i marrë në shtetin e origjinës nuk mund të njihet ose shpallet i ekzekutueshëm në shtetin kontraktues ku shqyrtohen procedimet për ndryshimin e vendimit ose për marrjen e një vendimi të ri”*.

vendbanimit të zakonshëm të kreditorit, procedimet për ndryshimin e tij ose për marrjen e një vendimi të ri nuk mund të nisin nga debitori në asnjë shtet tjetër, për sa kohë kreditori vazhdon të ketë vendbanimin e zakonshëm në atë shtet.

87. Kolegji vlerëson se, megjithëse Konventa për Detyrimin Ushqimor nuk përmban një kapitull të posaçëm të titulluar “juridiksioni” dhe normon çështjet e juridiksionit kryesisht në momentin kur duhet të ndryshohet apo njihet një vendim që ka njohur dhe përcaktuar detyrimin për ushqim, neni 20 i Konventës e kryen këtë funksion duke: a) identifikuar alternativat e autoriteteve që shqyrtojnë dhe njohin kërkesën, duke e lidhur kryesisht me shtetin e investuar me kërkesë; b) kërkuar që të gjitha Shtetet e tjera Kontraktuese ta njohin dhe zbatojnë atë vendim, nëse ekziston një nga bazat e nenit 10 të Konventës.

88. Në nenin 10 të Konventës për Detyrimin Ushqimor parashikohet, se: “1. *Kategoritë e mëposhtme të kërkesave i vihen në dispozicion një kreditori në një shtet kërkuar, që synon të rivendosë mbështetjen financiare sipas kësaj Konvente.*

a) njohja ose njohja dhe ekzekutimi i një vendimi;

b) zbatimi i një vendimi të marrë ose të njohur në shtetin e kërkuar;

c) marrja e një vendimi në shtetin e kërkuar ku nuk ka vendim ekzistues, duke përfshirë nëse është e nevojshme, përcaktimin e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore;

d) marrja e një vendimi në shtetin e kërkuar kur njohja dhe zbatimi i një vendimi nuk është e mundur ose refuzohet për shkak të mungesës së një baze për njohjen dhe zbatimin sipas nenit 20 ose për arsye të përcaktuara në nenin 22 “b” ose “e”;

e) ndryshimi i një vendimi të marrë në shtetin e kërkuar;

f) ndryshimi i një vendimi të marrë në një shtet të ndryshëm nga shteti i kërkuar.

2. *Kategoritë e mëposhtme të kërkesave i vihen në dispozicion një debitori në shtetin kërkuar kundër të cilit ka një vendim ekzistues për detyrim ushqimor:*

a) njohja e një vendimi ose procedure të barasvlershme që çon në pezullimin ose kufizimin e zbatimit të një vendimi të mëparshëm në shtetin e kërkuar;

b) ndryshimi i një vendimi të marrë në shtetin e kërkuar;

c) ndryshimi i një vendimi të marrë në një shtet të ndryshëm nga shteti i kërkuar.

3. *Përveç rasteve kur parashikohet ndryshe në këtë Konventë, kërkesat në paragrafët 1 dhe 2 përcaktohen sipas ligjit të shtetit të kërkuar dhe kërkesat në paragrafët 1 “e” deri “f” dhe 2 “b” dhe “c”, u nënshtrohen rregullave juridiksionale të zbatueshme në shtetin e kërkuar.*

Nga analiza e kësaj dispozite deduktohet se, kur prindi dërgon një kërkesë për caktimin për herë të parë të detyrimit për ushqim për fëmijën e tij në shtetin “X”, gjykatat e shtetit “X” shqyrtojnë rregullat e tyre të brendshme të juridiksionit dhe rregullat e Konventës sipas nenit 10. Neni 10 i jep shtetit të kërkuar kompetencë të plotë për të vendosur nëse ka juridiksion, duke përdorur rregullat e tij të brendshme të juridiksionit dhe çdo rregull të zbatueshëm të Konventës (p.sh. nenet 10 dhe 20). Kjo do të thotë se, nëse sipas ligjit të brendshëm të shtetit “X” gjykata ka juridiksion sepse fëmija (kreditori) ka vendqëndrim të zakonshëm atje, atëherë gjykata e shtetit “X” mund të shqyrtojë kërkesën. Nëse ligji i brendshëm thotë se gjykata nuk ka juridiksion, atëherë gjykata duhet ta refuzojë juridiksionin.

89. Sipas kuadrit ligjor shqiptar dhe konkretisht nenit 80, shkronja “d” të LDNP-së: “*Gjykatat shqiptare kanë juridiksion ndërkombëtar edhe në rastet e mëposhtme: [...] d) kur padia rrjedh nga detyrimi për ushqim që ka një person kundërt një personi, i cili ka vendqëndrimin e tij të zakonshëm në Republikën e Shqipërisë [...]*”. Ky parashikim i një juridiksion gjykatave shqiptare për të shqyrtuar paditë që rrjedhin nga detyrimi për ushqim, në rastet kur personi që pretendon të drejtën për përfitimin e këtij detyrimi ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë. Në këtë kuptim, juridiksioni ndërkombëtar i gjykatës shqiptare bazohet në ekzistencën e një faktori lidhës territorial, konkretisht në vendqëndrimin e zakonshëm të kreditorit të detyrimit ushqimor.

I njëjti kriter zbatohet edhe në rastet kur padia për detyrim ushqimor ngrihet nga pala paguese kundër palës përfituese, me objekt zvogëlimin e masës së detyrimit. Në përputhje me frymën e Konventës për Detyrimet Ushqimore, ky faktor lidhës mbetet vendqëndrimi i zakonshëm i palës përfituese (kreditorit), edhe në rastet kur kërkohet rishikimi i masës së detyrimit nga pala paguese, pasi qëllimi i rregullimit është garantimi i mbrojtjes së interesave të palës që ndodhet në nevojë për mbështetje financiare, pavarësisht natyrës së kërkesës.

90. Në vijim të arsyetimit të mësipërm, Kolegji arrin në përfundimin se kur kërkitimi për detyrim ushqimor paraqitet si kërkitim i pavarur, juridiksioni i gjykatave shqiptare përcaktohet në funksion të vendqëndrimit të zakonshëm në Republikën e Shqipërisë të personit që pretendon këtë të drejtë. Ky vendqëndrim përcaktohet në përputhje me nenin 12 të LDNP-së. Në rastet kur kërkuuesi është i mitur, gjykata duhet të vlerësojë me kujdes rrethanat konkrete që përcaktojnë vendqëndrimin e tij të zakonshëm, në përputhje me kriteret dhe interpretimin e dhënë më sipër në këtë vendim njësuës³⁰.

91. *Kërkitimi i ndërruarur i detyrimit për ushqim*: Paditë që lidhen me detyrimin për ushqim mund të ngrihen edhe si kërkitime të ndërruarura, të kushtëzuara në paditë që lidhen me martesën, me të drejtat dhe detyrimet prind-fëmijë, mes bashkëshortëve etj. Kërkitimi për caktimin e detyrimit ushqimor paraqet një lidhje të ngushtë me mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, pasi përcaktimi i masës së kontributit ushqimor nuk mund të shkëputet nga forma e ushtrimit të kësaj përgjegjësie (e përbashkët apo e vetme), si dhe nga vendbanimi i fëmijës, pra me cilin prej prindërve ai jeton në mënyrë të zakonshme.

Juridiksioni gjyqësor ndërkombëtar, në rastet kur kërkohet caktimi i detyrimit ushqimor për fëmijën e mitur dhe ky kërkitim paraqitet së bashku me kërkitime që lidhen me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore (si përcaktimi i prindit me të cilin do të jetojë fëmija, vendbanimi i tij apo rregullimi i takimeve), duhet të përcaktohet mbi bazën e parimit të vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit, si kriteri qendror i juridiksionit.

Në rastet kur në të njëjtën padi bashkohen kërkitimet për ushtrimin e përgjegjësisë prindërore dhe për detyrimin ushqimor, juridiksioni përcaktohet në mënyrë unike nga vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit. Në këto rrethana, detyrimi ushqimor nuk trajtohet si çështje e veçantë për qëllime të përcaktimit të juridiksionit, por si kërkitim aksesor ndaj rregullimit të përgjegjësisë prindërore.

92. Kriteret që përcaktojnë juridiksionin në këtë lloj kërkesash duhet të interpretohen në harmoni me rregullimin specifik që parashikon e drejta ndërkombëtare për këto marrëdhënie. Parimi i prorogimit të juridiksionit, në marrëdhënien ndërmjet kërkesave për detyrim ushqimor dhe çështjeve që lidhen me përgjegjësinë prindërore, gjen pasqyrim edhe në Rregulloren (EC) nr. 4/2009, datë 18 dhjetor 2008 “*Mbi juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen dhe zbatimin e vendimeve dhe bashkëpunimin në çështjet e lidhura me detyrimin e mbajtjes*”. Sipas Rregullores, juridiksioni në çështjet që lidhen me detyrimet ushqimore i takon: i. gjykatës së vendit ku i padituri ose kreditori banon zakonisht; ose ii. gjykatës që ka juridiksion mbi statusin personal ose përgjegjësinë prindërore, nëse këto lidhen me kërkesën për ushqim (me kusht që juridiksioni të mos bazohet vetëm në shtetësinë e njërit prej palëve). Palët, në rrethana të caktuara, mund të bien dakord për gjykatën ose gjykatat e një shteti anëtar të BE-së që do të kenë juridiksion për të zgjidhur mosmarrëveshjen, me përjashtim të rasteve që lidhen me detyrimin ushqimor ndaj një fëmije nën 18 vjeç. Sipas Rregullores nr. 4/2009, rregullat mbi juridiksionin synojnë të mbrojnë interesat e kreditorit të ushqimit, i cili konsiderohet pala më e dobët, duke parashikuar një juridiksion alternativ. Një nga veçoritë e kësaj Rregulloreje lidhet me mundësinë e zgjerimit të juridiksionit në çështjet që kanë të bëjnë me detyrimet ushqimore në favor të një fëmije të mitur, kur kërkesa për ushqim është aksesore ndaj një procedimi që lidhet me statusin personal të një personi ose ndaj një procedimi që lidhet me përgjegjësinë prindërore.

93. Një përfundim i tillë mbështetet edhe në interpretimin e nenit 1§2 të Konventës së Hagës, sipas të cilit termi “përgjegjësi prindërore” përfshin autoritetin prindëror ose çdo marrëdhënie të ngjashme autoriteti që përcakton të drejtat, kompetencat dhe përgjegjësitë e prindërve, kujdestarëve apo përfaqësuesve të tjerë ligjorë lidhur me personin dhe pasurinë e fëmijës. Nga kjo dispozitë rezulton se, megjithëse detyrimi për ushqim paraqitet si një detyrim financiar me natyrë të pavarur dhe rregullohet nga instrumente të posaçme, ai është i lidhur ngushtësisht në plan funksional me përgjegjësinë prindërore. Kjo për shkak se masa e detyrimit ushqimor varet nga mënyra e ushtrimit të kujdestarisë, lidhet me vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës dhe buron nga detyrimi i prindit që ushtron kujdesin faktik ndaj tij. Në këtë kuptim, detyrimi për ushqim përbën një rrjedhojë të drejtpërdrejtë të ushtrimit të përgjegjësisë prindërore.

94. **Mbi këtë analizë, lidhur me çështjen e tretë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji konkludon, se:**

³⁰ Referuar paragrafëve 49-53 të këtij vendimi.

Përcaktimi apo ndryshimi i detyrimit për ushqim të fëmijës së mitur është pjesë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe gjykimi mbi këtë kërkim bëhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit.

Në rastet kur ky vendqëndrim i zakonshëm është jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata shqiptare nuk ka juridiksion, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

Gjykata shqiptare ka juridiksion kur kërkimet për përcaktimin apo ndryshimin e detyrimit për ushqim ngrihen si kërtime më vete, si masa mbrojtëse për të miturin, përpara gjyqimit për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave, me efekt deri në rregullimin e tyre, kur prindi kërkesues e ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë.

Çështja e katërt e shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

ç. A kanë gjykatat shqiptare juridiksion për të gjykuar çështjet me objekt lejimin e lëvizjes së fëmijës jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, kur vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri?

95. Çështjet me objekt lejimin e lëvizjes ose udhëtimit të fëmijës jashtë territorit të një shteti janë pjesë e sferës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, pasi prekin drejtpërdrejt aspektet e kujdesit dhe mbrojtjes së fëmijës. Për pasojë, Konventa e Hagës, krahas zbatimit lidhur me çështjet që kanë për objekt ushtrimin dhe ndryshimin e përgjegjësisë prindërore, gjen zbatim edhe në rastet kur kërkohet autorizimi për lëvizjen e fëmijës, e cila lidhet në thellim me mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, pasi prek të drejtën e takimit të të paktën njërit prind me fëmijën.

96. Elementi i huaj i lidhur me vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijëve të mitur jashtë Republikës së Shqipërisë ka relevancë dhe prevalencë për përcaktimin e juridiksionit, duke përjashtuar juridiksionin e gjykatave shqiptare në gjykimin e padive me objekt lejimin e lëvizjes së fëmijëve jashtë shtetit pa autorizimin e njërit prej prindërve, edhe kur me një vendim të mëparshëm të gjykatave shqiptare është përcaktuar mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore nga secili prind pas zgjidhjes së martesës.

Gjykatat shqiptare nuk mund të vlerësojnë interesin më të lartë të fëmijëve të mitur, të cilët prej vitesh, kanë krijuar një socializim konstant me shtetin ku kanë vendqëndrimin e zakonshëm. Ndër të tjera, gjykatat shqiptare nuk përbëjnë autoritetin gjyqësor më të përshtatshëm për të vlerësuar dobishmërinë dhe bazueshmërinë e një kërkesë që lidhet me lëvizjen e fëmijëve brenda ose përtej hapësirës së Bashkimit Evropian. Autoritetet gjyqësore të shtetit në të cilin fëmija i mitur ka vendqëndrimin e tij të zakonshëm janë më të përshtatshëm për shqyrtimin e këtyre kërkesave dhe për vlerësimin nëse ekziston ose jo ndonjë kufizim i lëvizjes së të miturit nga shteti i banimit drejt shteteve të tjera.

97. Në vijim të analizës mbi juridiksionin në çështjet e përgjegjësisë prindërore dhe parimin e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit si kriter qendror për përcaktimin e juridiksionit, Kolegji çmon të evidentojë dallimin midis situatave të largimit/mbajtjes pa të drejtë të fëmijës dhe rasteve kur lëvizja e tij jashtë shtetit kryhet me pëlqimin e titullarëve të përgjegjësisë prindërore ose në zbatim të një vendimmarrjeje gjyqësore.

Neni 7 i Konventës së Hagës parashikon parimin e vazhdimësisë së juridiksionit vetëm në rastet e largimit apo mbajtjes së paligjshme të fëmijës, duke synuar rikthimin e menjëhershëm të *status quo-së* dhe mbrojtjen e të drejtave të kujdestarisë. Ky parashikim ligjor nuk ka për qëllim të rregullojë autorizimin e zakonshëm për lëvizjen e fëmijës jashtë shtetit, por të adresojë situatat e cenimit të juridiksionit përmes veprimeve të njëanshme.

98. Në këtë kuptim, përcaktimi i natyrës së situatës konkrete është vendimtar për vlerësimin e juridiksionit të zbatueshëm. Kur paraqitet kërkesa për autorizim gjyqësor për daljen e fëmijës jashtë territorit të Republikës së Shqipërisë, në rastet kur ai ndodhet përkohësisht në Shqipëri dhe synohet kthimi i tij në shtetin ku ka vendqëndrimin e zakonshëm, ose kur kërkohet autorizim për hyrjen e përkohshme të tij në territorin shqiptar, nuk ndodhemi përpara një situatë “largimi apo mbajtjeje pa të drejtë” në kuptim të nenit 7 të Konventës së Hagës. Përkundrazi, bëhet fjalë për një masë rregulluese ose parandaluese që lidhet me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore dhe me garantimin e lëvizjes së ligjshme të fëmijës në përputhje me të drejtat e kujdestarisë.

Në këto rrethana, gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të vendosur mbi kërkesën për autorizim, pasi fëmija ndodhet në territorin e Republikës së Shqipërisë. Juridiksioni ndërkombëtar justifikohet, në rastet kur situata paraqet nevojë për ndërhyrje të menjëhershme mbrojtëse, edhe në bazë të nenit 11 të Konventës së Hagës, i cili parashikon se: “1. Në të gjitha rastet emergjente, autoritetet e ndonjë Shteti Kontraktues, në territorin e të cilit ndodhet fëmija ose prona që i përket fëmijës, ka juridiksion për të marrë masat e nevojshme mbrojtëse. 2. Masat e marra sipas paragrafit të mësipërm, për sa i përket një fëmije që është banor i përhershëm në Shtetin Kontraktues, do të shfuqizohen nëse autoritetet, të cilat kanë juridiksion sipas neneve 5-10, kanë marrë masat që kërkojnë sipas rrethanave. 3. Masat e marra sipas paragrafit 1 në lidhje me fëmijën që është banor i përhershëm në një shtet jokontraktues, do të shfuqizohen në secilin Shtet Kontraktues, nëse masat e kërkuara sipas rrethanave dhe ato të marra nga autoritetet e një shteti tjetër njihen në Shtetin Kontraktues në fjalë”.

99. Mbi këtë analizë, lidhur me çështjen e katërt të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji konkludon, se:

Lejimi i lëvizjes së fëmijës së mitur jashtë vendit, si pjesë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, rregullohet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit. Gjykata shqiptare nuk ka juridiksion nëse ky vendqëndrim është jashtë Republikës së Shqipërisë.

Gjykata shqiptare ka juridiksion në rastet kur fëmija i mitur, për arsye të ndryshme ndodhet përkohësisht në Republikën e Shqipërisë, për lëvizjen e tij drejt vendit ku ka vendqëndrimin e zakonshëm ose kur nga Republika e Shqipërisë nevojitet autorizim për hyrjen e tij përkohësisht në Republikën e Shqipërisë.

Pyetja e dytë e shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore:

2. Si qëndron juridiksioni i gjykatave shqiptare për këto çështje, në raport me zbatimin e Konventës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve?”

100. Me ligjin nr. 9446, datë 24.11.2005³¹, Shqipëria ka ratifikuar Konventën e Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve” (1980). Si pjesë e rendit juridik të brendshëm, kjo Konventë është e detyrueshme për gjykatat shqiptare dhe duhet të zbatohet në përputhje me qëllimin dhe frymën e saj. Objektivi i Konventës është, nga njëra anë, të sigurojë kthimin e shpejtë të fëmijëve që largohen ose mbahen pa të drejtë në një shtet kontraktues dhe, nga ana tjetër, të garantojë respektimin efektiv të të drejtave të kujdestarisë dhe të kontaktit, sipas ligjit të një Shteti Kontraktues, në Shtetet e tjera Kontraktuese. Konventa synon të rivendosë menjëherë situatën faktike të fëmijës në gjendjen e mëparshme, pa hyrë në shqyrtimin në themel të çështjes së përgjegjësisë prindërore.

101. Në kuptim të Konventës, largimi ose mbajtja e një fëmije konsiderohet e padrejtë kur cenon të drejtat e kujdestarisë që i janë njohur një personi, institucioni ose organi tjetër, sipas ligjit të shtetit në të cilin fëmija ka pasur vendqëndrimin e zakonshëm menjëherë para largimit apo mbajtjes dhe këto të drejta janë ushtruar ose do të ishin ushtruar në mungesë të largimit ose mbajtjes. Sipas nenit 4 të Konventës, ajo zbatohet për çdo fëmijë deri në moshën 16 vjeç, me kusht që ai të ketë pasur vendqëndrimin e zakonshëm në një shtet kontraktues menjëherë përpara shkeljes së pretenduar të të drejtave të kujdestarisë ose të kontaktit. Kjo do të thotë se kriteri përcaktues për zbatimin e Konventës është vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës në një Shtet Kontraktues në momentin para zhvendosjes ose mbajtjes së pretenduar pa të drejtë. Për zbatimin e Konventës nuk ka rëndësi shtetësia e fëmijës, as identiteti i personit që ka kryer largimin ose mbajtjen. Subjekt i shkeljes mund të jetë secili prind ose persona të tjerë të afërm, për sa kohë që veprimi përbën cenim të të drejtave të kujdestarisë sipas ligjit të shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës.

102. Kësisoj, Konventa ndërtohet mbi parimin e vendqëndrimit të zakonshëm si kriter qendror juridiksional dhe mbi mekanizmin e kthimit të menjëhershëm, me qëllim mbrojtjen e interesit më të lartë të fëmijës dhe parandalimin e ndryshimit të njëanshëm të situatës së tij faktike përmes largimit ose mbajtjes së padrejtë. Neni 3 i Konventës parashikon shprehimisht, se: “Largimi ose mbajtja e një fëmije konsiderohet i padrejtë kur: a) konsiston në shkeljen e të drejtave të kujdestarisë që i janë dhënë një personi, një institucioni apo organi tjetër, qoftë kolektivisht apo individualisht, sipas ligjit të shtetit në të cilin fëmija ka qenë banor i zakonshëm para largimit apo mbajtjes; dhe b) në kohën e largimit apo mbajtjes këto të drejta janë ushtruar, qoftë kolektivisht apo individualisht, ose

³¹ Botuar në Fletoren Zyrtare nr. 97, datë 21.12.2005.

që mund të kenë qenë ushtruar me përjashtim të largimit apo mbajtjes”. Të drejtat e kujdestarisë, të përmendura në shkronjën “a” të dispozitës, mund të lindin veçanërisht nga funksionimi i ligjit ose për shkak të një vendimi gjyqësor apo administrativ, ose për shkak të një marrëveshjeje që ka efekt ligjor sipas ligjit të atij shteti. Nga ana tjetër, neni 19 i Konventës parashikon, se: *“Një vendim sipas kësaj Konvente në lidhje me kthimin e fëmijës, nuk do të merret si vendim që zgjidh në themel çështjet të përgjegjësisë ndaj fëmijës”*. Pra një vendim i një autoriteti, nëpërmjet të cilit disponohen masa në raport me fëmijën (p.sh. kthimi i fëmijës), nuk do të shërbejë si një vendim i cili zgjidh në thelb aspekte të përgjegjësisë prindërore kundrejt fëmijës së mitur.

103. Marrëdhënia ndërmjet Konventës së Hagës *“Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve”* (1980) dhe Konventës së Hagës *“Mbi Juridiksionin, Ligjin e Zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin, në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve”* (1996), rregullohet në mënyrë të posaçme nga Konventa e vitit 1996. Në zbatim të nenit 50 të Konventës së Hagës *“Mbi Juridiksionin, Ligjin e Zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin, në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve”*, rezulton, se: *“Kjo Konventë nuk cenon zbatimin e Konventës së 25 tetorit 1980 mbi Aspektet Civile të Rrëmbimit Ndërkombëtar të Fëmijëve, ndërmjet palëve që janë pjesëmarrëse në të dyja Konventat. Megjithatë, asgjë nuk e pengon që dispozitat e kësaj Konvente të thirren për qëllimet e marrjes së kthimit të një fëmije që është larguar ose mbajtur padrejtësisht, ose për organizimin e të drejtave të vizitës”*.

104. Kjo do të thotë se në rastet kur të dyja instrumentet ndërkombëtare gjejnë zbatim, ato interpretohen dhe zbatohen në mënyrë të koordinuar, duke ruajtur funksionet e tyre të veçanta dhe duke shmangur çdo konflikt normativ.

Konventa e Hagës *“Mbi Juridiksionin, Ligjin e Zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin, në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve”* nuk zëvendëson mekanizmin e kthimit të menjëhershëm të fëmijës të parashikuar nga Konventa e 25 tetorit 1980 mbi Aspektet Civile të Rrëmbimit Ndërkombëtar të Fëmijëve, por përkundrazi, garanton që dispozitat e saj të mund të thirren në mbështetje të qëllimit të kthimit të fëmijës së larguar apo të mbajtur padrejtësisht, si dhe për rregullimin dhe organizimin e të drejtave të kontaktit apo të aksesit. Në këtë mënyrë, instrumentet ndërkombëtare veprojnë në mënyrë plotësuese, Konventa e vitit 1980 adreson situatën emergjente të zhvendosjes së paligjshme, ndërsa Konventa e Hagës *“Mbi Juridiksionin, Ligjin e Zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin, në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve”*, siguron kuadrin e përgjithshëm të juridiksionit dhe të masave mbrojtëse në lidhje me përgjegjësinë prindërore, gjithnjë në funksion të interesit më të lartë të fëmijës dhe të garantimit të stabilitetit të tij juridik dhe faktik.

105. Në kuadër të zbatimit të Konventës së Hagës *“Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve”*, juridiksioni për shqyrtimin e çështjeve që lidhen me përgjegjësinë prindërore i përket gjykatave të shtetit në të cilin fëmija ka pasur vendqëndrimin e zakonshëm përpara largimit ose mbajtjes së pretenduar si të paligjshme. Në dritën e këtij rregullimi të koordinuar përcaktohet edhe kufiri i juridiksionit të gjykatave shqiptare. Kjo nënkupton se kur fëmija është sjellë ose mbahet në territorin e Republikës së Shqipërisë, gjykatat shqiptare nuk kanë juridiksion për të gjykuar mbi themelin e mosmarrëveshjes lidhur me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore, por mund të ushtrojnë juridiksion vetëm për shqyrtimin e kërkesës për kthimin e menjëhershëm të fëmijës.

Juridiksioni i gjykatave shqiptare në këto raste ka karakter të kufizuar dhe funksional, duke synuar rivendosjen e gjendjes së mëparshme faktike, pa zgjidhur në thelb konfliktin prindëror. Vendimi për kthim nuk përbën vendim mbi të drejtat prindërore, por një masë procedurale që garanton që çështjet e përgjegjësisë prindërore të shqyrtohen nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës, si autoriteti me lidhjen më të ngushtë me situatën familjare.

Për më tepër, kërkesa për kthim nuk kushtëzohet nga ekzistenca e një procesi për zgjidhjen e martesës, por bazohet ekskluzivisht në faktin e largimit ose mbajtjes pa pëlqimin e prindit tjetër që ushtron të drejta kujdestarie. Në këtë kuptim, vendimet e gjykatave shqiptare që urdhërojnë kthimin e fëmijës nuk ndërhyjnë në përcaktimin e përgjegjësisë prindërore, por synojnë vetëm të rikthejnë situatën në gjendjen ekzistuese para largimit, duke i lënë gjykatës kompetente të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës kompetencën për të marrë vendimin përfundimtar mbi çështjet e kujdestarisë dhe të drejtave prindërore.

106. Sa më sipër arsyetuar, lidhur me pyetjen e dytë të shtruar për njësimin e praktikës gjyqësore, Kolegji konkludon, se:

Në zbatim të Konventës së Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve”, juridiksioni për çështjet e përgjegjësisë prindërore u takon gjykatave të shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës përpara largimit apo mbajtjes së paligjshme. Gjykatat e shtetit ku fëmija është sjellë, përfshirë ato shqiptare, kanë juridiksion të kufizuar vetëm për të vendosur mbi kthimin e menjëhershëm të fëmijës, pa ndërhyrë në themelin e mosmarrëveshjes mbi përgjegjësinë prindërore, e cila zgjidhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm.

Kërkesa për kthimin e fëmijës nuk varet nga ekzistenca e një procesi zgjidhje martesës, por thjesht nga fakti i largimit pa pëlqimin e prindit tjetër që ushtron përgjegjësinë prindërore. Vendimet e autoriteteve që urdhërojnë kthimin e fëmijës nuk zgjidhin në themel aspektet e kujdestarisë apo të drejtave prindërore, por synojnë vetëm rivendosjen e status quo, në mënyrë që gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës të marrë vendimin përfundimtar mbi këto çështje.

IV. Sentencat njëseuse

107. Në referim të nenit 485§2 të Kodit të Procedurës Civile, disponimi njëseus, për secilën prej çështjeve të shqyrtuara nga Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë është si në vijim:

Në lidhje me pyetjen nr. 1 dhe nën pyetjet e saj, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, arrin në konkluzionet njëseuse si më poshtë vijon:

a) Në gjykimet me objekt “Zgjidhjen e martesës”, kur nga kjo martesë ka fëmijë të mitur, gjykata, kur pranon padinë, ka detyrimin të shprehet krahas zgjidhjes së martesës edhe për rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhje në raport me fëmijët. Në këto raste, për të gjithë gjykimin merr përparësi vlerësimi i interesit më të lartë të të miturit.

Kur i mituri jeton në një vend tjetër, jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata duhet të konstatojë, bindet dhe përcaktojë “vendqëndrimin e zakonshëm” të fëmijës, duke iu referuar kohëzgjatjes së qëndrimit në atë vend, arsyeve të zhvendosjes së familjes dhe kushteve social-ekonomike të fëmijës.

Nëse në vlerësim të këtyre fakteve, gjykata shqiptare bindet se interesi më i lartë i të miturit vlerësohet para saj si dhe të dy prindërit janë dakord me këtë juridiksion, gjykata shqiptare ka juridiksion për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhjeje në raport me fëmijët.

Në të kundërt, nëse referuar kriterëve të mësipërme, gjykata shqiptare përcakton se “vendqëndrimi i zakonshëm” i fëmijës është jashtë Republikës së Shqipërisë, duhet të deklarojë nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të saj.

b) Gjykimi për çështje me objekt “rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore”, duhet të zhvillohet në vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, konstatuar kjo referuar kriterëve të përcaktuara më lart.

Në rast se ky vendqëndrim i zakonshëm ka ndryshuar në raport me vendqëndrimin e mëparshëm dhe gjykatën që ka përcaktuar fillimisht mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, gjykimi për ndryshimin e saj duhet të zhvillohet në gjykatën e vendqëndrimit të zakonshëm të ri.

Kur gjykata shqiptare konstaton se vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës së mitur është jashtë Republikës së Shqipërisë, deklaron nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

c) Përcaktimi apo ndryshimi i detyrimit për ushqim të fëmijës së mitur është pjesë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe gjykimi mbi këtë kërkim bëhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit.

Në rastet kur ky vendqëndrim i zakonshëm është jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata shqiptare nuk ka juridiksion, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

Gjykata shqiptare ka juridiksion kur kërkimet për përcaktimin apo ndryshimin e detyrimit për ushqim ngrihen si kërtime më vete, si masa mbrojtëse për të miturin, përpara gjykimin për

zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave, me efekt deri në rregullimin e tyre, kur prindi kërkues e ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë.

ç. Lejimi i lëvizjes së fëmijës së mitur jashtë vendit, si pjesë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, rregullohet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit.

Gjykata shqiptare nuk ka juridiksion nëse ky vendqëndrim është jashtë Republikës së Shqipërisë.

Gjykata shqiptare ka juridiksion në rastet kur fëmija i mitur, për arsye të ndryshme ndodhet përkohësisht në Republikën e Shqipërisë, për lëvizjen e tij drejt vendit ku ka vendqëndrimin e zakonshëm ose kur nga Republika e Shqipërisë nevojitet autorizim për hyrjen e tij përkohësisht në Republikën e Shqipërisë.

Në lidhje me pyetjen nr. 2, Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë, arrin në konkluzionin njësoes si më poshtë vijon:

Në zbatim të Konventës së Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve”, juridiksioni për çështjet e përgjegjësisë prindërore u takon gjykatave të shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës përpara largimit apo mbajtjes së paligjshme. Gjykatat e shtetit ku fëmija është sjellë, përfshirë ato shqiptare, kanë juridiksion të kufizuar vetëm për të vendosur mbi kthimin e menjëhershëm të fëmijës, pa ndërhyrë në themelin e mosmarrëveshjes mbi përgjegjësinë prindërore, e cila zgjidhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm.

Kërkesa për kthimin e fëmijës nuk varet nga ekzistenca e një procesi zgjidhje martese, por thjesht nga fakti i largimit pa pëlqimin e prindit tjetër që ushtron përgjegjësinë prindërore. Vendimet e autoriteteve që urdhërojnë kthimin e fëmijës nuk zgjidhin në themel aspektet e kujdestarisë apo të drejtave prindërore, por synojnë vetëm rivendosjen e status quo, në mënyrë që gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës të marrë vendimin përfundimtar mbi këto çështje.

108. Një vendimmarrje njësoese e këtij karakteri nuk i mohon palëve të drejtën për t’iu drejtuar gjykatës, por unifikon rregullat e përcaktimit të juridiksionit ndërkombëtar dhe orienton shqyrtimin e çështjes te gjykata, e cila ka juridiksion dhe që zakonisht është gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës. Në këtë mënyrë, aksesit në drejtësi³² realizohet përpara gjykatës që ka lidhjen më të ngushtë me mosmarrëveshjen, duke garantuar siguri juridike, parashikueshmëri dhe zbatim të standardeve ndërkombëtare të pranuar mbi vendqëndrimin e zakonshëm si kriter qendror.

Gjithashtu, këto konkluzione njësoese nuk krijojnë boshllëk juridiksional, pasi kur gjykata shqiptare konstaton mungesën e juridiksionit për shkak të vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit jashtë territorit, juridiksioni i përket gjykatës së shtetit përkatës. Pra, juridiksioni transferohet në mënyrë funksionale, duke ruajtur të drejtën për gjykim efektiv. Për më tepër, vendimmarrja ruan një klauzolë përjashtimore të bazuar në interesin më të lartë të fëmijës, e cila lejon ushtrimin e juridiksionit nga gjykatat shqiptare kur kjo rezulton e domosdoshme, duke garantuar që zbatimit i rregullave të mos ketë karakter formalist, por të mbetet në funksion të mbrojtjes efektive të të miturit.

V. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete.

109. Në çështjen konkrete, Kolegji vlerëson se konform neneve 1, 2, 3 të Konventës së Hagës, padia e ngritur nga paditësja D.V përkundrejt të paditurit A.V, lidhet jo vetëm me zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave midis bashkëshortëve, por edhe me përcaktimin e modalitetit të ushtrimit të përgjegjësisë prindërore pas zgjidhjes së martesës, si dhe mënyrën e ushtrimit të të drejtave të takimit të prindit, të cilit nuk i lihen fëmijët e mitur për rritje dhe edukim. Pasojat të cilat pretendohen të zgjidhen nëpërmjet padisë objekt gjykimi prekin në thelb të drejtën e takimit dhe të kontaktit të të paktën njërit prej prindërve me fëmijët e mitur. Për pasojë, mosmarrëveshja objekt gjykimi bie në fushën e zbatimit të Konventës së Hagës.

110. Gjykata e Shkallës së Parë e Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan, pas vlerësimit dhe analizës së kuadrit provues, ka konstatuar faktin se fëmijët e mitur të bashkëshortëve V., kanë lindur dhe jetojnë në Greqi, si dhe vazhdojnë shkollimin në institucionet arsimore të këtij shteti. Gjithashtu, vetë bashkëshortët

³² GJEDNj “Markovic dhe të tjerë kundër Italisë”, nr. 1398/03, vendimi i 14.12.2006.

ndërgjyqës kanë vendqëndrimin e zakonshëm në Greqi, duke qenë tërësisht të integruar në këtë shtet. I vetmi element që i lidh palët ndërgjyqëse me Shqipërinë është shtetësia shqiptare, e cila vlerësohet e pamjaftueshme për të arritur në përfundimin se interesi më i lartë i fëmijëve kërkon që gjykimi të zhvillohet në gjykatat shqiptare. Vendimi i dhënë nga gjykata e shkallës së parë ka zbatuar me rigorozitet kriterin e vendqëndrimit të zakonshëm si faktor përcaktues i juridiksionit ndërkombëtar në çështjet që lidhen me përgjegjësinë prindërore. Në analizë të provave të administruara, gjykata ka konstatuar se fëmijët dhe prindërit jetojnë në mënyrë të qëndrueshme në Greqi, ku janë të integruar familjarisht, shoqërisht dhe ekonomikisht, duke arritur në përfundimin se vendqëndrimi i zakonshëm ndodhet jashtë Republikës së Shqipërisë. Ky vlerësim është bërë në përputhje me standardet e vendosura nga Konventa e Hagës dhe me parimin se juridiksioni i takon gjykatës së shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës, çka përbën thelbin e arsytimit njëses.

111. Gjithashtu, gjykata ka analizuar në mënyrë të strukturuar ekzistencën e elementeve të huaja, ka verifikuar nëse ekziston mundësia e prorogimit të juridiksionit dhe ka vlerësuar interesin më të lartë të fëmijëve, duke arritur në përfundimin se gjykimi është më i përshtatshëm në shtetin e vendqëndrimit të zakonshëm. Në këtë mënyrë, vendimi pasqyron zbatimin e drejtpërdrejtë të parimeve të sigurisë juridike dhe interesit më të lartë të fëmijës, ashtu siç janë artikuluar në vendimin njëses të Gjykatës së Lartë.

112. Sa më sipër arsyetuar, Kolegji vlerëson se vendimi nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.4.2025 i Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan me të cilin është vendosur nxjerrja e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor të gjykatave shqiptare është i bazuar në ligjin procedural dhe si i tillë duhet të lihet në fuqi.

PËR KËTO ARSYE,

Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë mbështetur në nenet 481 e vijues, 485, pika 1/e të Kodit të Procedurës Civile;

VENDOSI

1. Lënien në fuqi të vendimit nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.04.2025 të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan.

2. Ky vendim është njëses dhe dërgohet për botim në Fletoren Zyrtare.

Tiranë më, datë 22.12.2025.

Kryesues: Artur Kalaja

Anëtarë: Ervin Pupe, Valbon Çekrezi

Anëtarë (pjesërisht kundër): Margarita Buhali, Enton Dhimitri

MENDIM PAKICE

Për çështjen civile nr. 21001-00392-00-2025

Ne gjyqtarët Margarita Buhali dhe Enton Dhimitri kemi votuar pjesërisht kundër vendimit të marrë nga Kolegji Civil i Gjykatës së Lartë në çështjen civile me nr. 21001-00392-00-2025 që i përket:

PADITËSE: D.V (përfaqësuar nga av. Kadri Isufaj)

I PADITUR: A.V (në mungesë)

OBJEKTI: 1. Zgjidhja e martesës ligjore me të paditurin A.V.

2. Lënien për rritje dhe edukim të tre fëmijëve A.V, E.V dhe D.V paditëses D.V.

3. Detyrimin ushqimor në shumën 600 (gjashtëqind) euro në muaj, 200 (dyqind) euro për fëmijë, për të paditurin A.V, për fëmijët A.V, E.V dhe D.V.

4. Të drejtën e kthimit të mbiemrit të para martesës “Ç” për paditësen D.V.

BAZA LIGJORE: Nenet 31, 153, 154, 154/a dhe 156 të Kodit të Procedurës Civile.

Nenet 129, 139, 143, 144, 146 e vijues të Kodit të Familjes.

Paraqesim mendimin tonë në pakicë për këtë çështje si më poshtë.

Duke pasur parasysh çështjen e shtruar për njësim nga kolegji civil si gjyqtare në pakicë kemi votuar që në përgjigje të pyetjeve së shtrura për diskutim përgjigja njëseuese të bëhej njësimi i praktikës gjyqësore:

Për pyetjen e parë:

a) Në çështjet me objekt zgjidhje martesë ose pavlefshmëri e martesës dhe rregullimin e pasojave të tyre gjykatat shqiptare kanë juridiksion për shqyrtimin e çështjes, kur ekziston një nga kriteret lidhëse të ligjit nr. 10428/ 2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” pavarësisht se vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri.

b) Në çështjen me objekt rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijës së mitur gjykatat shqiptare kanë juridiksion sipas kriterëve lidhëse të përcaktuara në nenin 76 të ligjit nr. 10428/2011 pavarësisht se vendqëndrimi i të miturit nuk është në Shqipëri. Nëse rregullimi fillestar i mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore është bërë me vendim të formës së prerë të gjykatës së huaj, gjykata shqiptare ka juridiksion për tu shprehur lidhur me masat paraprake mbrojtëse ose për ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore kur fëmija i mitur ka vendqëndrimin në Shqipëri.

c) Në çështjet me objekt përcaktimin ose ndryshimin e detyrimit për ushqim gjykatat shqiptare kanë juridiksion për shqyrtimin e këtyre çështjeve kur ekzistojnë kriteret lidhëse të përcaktuara në nenet 75, 76 ose 80 të ligjit nr. 10428/2011.

i. Nëse e njëjta padi për çështjet e sipërcituara është duke u gjykuar në mënyrë të njëkohshme edhe nga gjykata e huaj, gjykata mund të disponojë për çështjen në shqyrtim në një nga mënyrat e parashikuara nga neni 38 i KPC-së.

Për pyetjen e dytë:

Nëse para Gjykatave shqiptare është në gjykim një çështje për kthimin e fëmijës në kuadër të Konventës ‘Për rrëmbimin civil të fëmijëve’, kjo situatë nuk cenon juridiksionin e gjykatave shqiptare për të shqyrtuar një çështje, që ka të bëjë me kujdestarinë ose mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore mbi të miturin. Megjithatë kur ka një vendim të gjykatave shqiptare për kthimin e fëmijës në shtetin e huaj në bazë të konventës “Për rrëmbimin civil të fëmijëve” dhe në shtetin e huaj është duke u gjykuar një çështje e kujdestarisë së fëmijës ose e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore për fëmijën atëherë gjykata duhet të disponojë për çështjen e paraqitur para saj në një nga mënyrat e parashikuara nga neni 38 i KPC-së.

Ndërkohë shumica me vendimin njëseues të datës 22.12.2025 vendosi të njësojë praktikën gjyqësore me formulimet njëseuese si më poshtë;

- Për pyetjen e parë:

a) Në gjykimet me objekt “Zgjidhjen e martesës”, kur nga kjo martesë ka fëmijë të mitur, gjykata, kur pranon padinë, ka detyrimin të shprehet krahas zgjidhjes së martesës edhe për rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhje në raport me fëmijët. Në këto raste, për të gjithë gjykimin merr përparësi vlerësimi i interesit më të lartë të të miturit.

Kur i mituri jeton në një vend tjetër, jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata duhet të konstatojë, bindet dhe përcaktojë “vendqëndrimin e zakonshëm” të fëmijës, duke iu referuar kohëzgjatjes së qëndrimit në atë vend, arsyeve të zhvendosjes së familjes dhe kushteve social-ekonomike të fëmijës.

Nëse në vlerësim të këtyre fakteve, gjykata shqiptare bindet se interesi më i lartë i të miturit vlerësohet para saj si dhe të dy prindërit janë dakord me këtë juridiksion, gjykata shqiptare ka juridiksion për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të kësaj zgjidhjeje në raport me fëmijët.

Në të kundërt, nëse referuar kritereve të mësipërme, gjykata shqiptare përcakton se “vendqëndrimi i zakonshëm” i fëmijës është jashtë Republikës së Shqipërisë, duhet të deklarojë nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit të saj.

b) Gjykimi për çështje me objekt “rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore”, duhet të zhvillohet në vendqëndrimin e zakonshëm të fëmijës, konstatuar kjo referuar kritereve të përcaktuara më lart.

Në rast se ky vendqëndrim i zakonshëm ka ndryshuar në raport me vendqëndrimin e mëparshëm dhe gjykatën që ka përcaktuar fillimisht mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, gjykimi për ndryshimin e saj duhet të zhvillohet në gjykatën e vendqëndrimit të zakonshëm të ri.

Kur gjykata shqiptare konstaton se vendqëndrimi i zakonshëm i fëmijës së mitur është jashtë Republikës së Shqipërisë, deklarën nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

c) Përcaktimi apo ndryshimi i detyrimit për ushqim të fëmijës së mitur është pjesë e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe gjykimi mbi këtë kërkim bëhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të të miturit.

Në rastet kur ky vendqëndrim i zakonshëm është jashtë Republikës së Shqipërisë, gjykata shqiptare nuk ka juridiksion, përveç kur vlerëson se kjo bie ndesh me interesin më të lartë të fëmijës.

Gjykata shqiptare ka juridiksion kur kërkimet për përcaktimin apo ndryshimin e detyrimit për ushqim ngrihen si kërtime më vete, si masa mbrojtëse për të miturin, përpara gjykimit për zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave, me efekt deri në rregullimin e tyre, kur prindi kërkesë e ka vendqëndrimin e zakonshëm në Republikën e Shqipërisë.

Në lidhje me pyetjen e dytë:

Në zbatim të Konventës së Hagës “Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve”, juridiksioni për çështjet e përgjegjësisë prindërore u takon gjykatave të shtetit të vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës përpara largimit apo mbajtjes së paligjshme. Gjykatat e shtetit ku fëmija është sjellë, përfshirë ato shqiptare, kanë juridiksion të kufizuar vetëm për të vendosur mbi kthimin e menjëhershëm të fëmijës, pa ndërhyrë në themelin e mosmarrëveshjes mbi përgjegjësinë prindërore, e cila zgjidhet nga gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm.

Kërkesa për kthimin e fëmijës nuk varet nga ekzistenca e një procesi zgjidhje martese, por thjesht nga fakti i largimit pa pëlqimin e prindit tjetër që ushtron përgjegjësinë prindërore. Vendimet e autoriteteve që urdhërojnë kthimin e fëmijës nuk zgjidhin në themel aspektet e kujdestarisë apo të drejtave prindërore, por synojnë vetëm rivendosjen e status quo, në mënyrë që gjykata e vendqëndrimit të zakonshëm të fëmijës të marrë vendimin përfundimtar mbi këto çështje.

I. Vlerësimi i gjyqtarëve në pakicë

Kolegji Civil (shumica) ka arritur në konkluzionet e mësipërme duke u përqendruar në një interpretim të kufizuar e kontradiktor të Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, Njohjen, Zbatimin dhe Bashkëpunimin në lidhje me Përgjegjësinë Prindërore dhe Masat për Mbrojtjen e Fëmijëve” në konsideratë kjo edhe të qasjeve të rregulloreve Këshillit (BE) nr. 1215/2012 dhe asaj të Brukselit Nr.II, të BE, ku Shqipëria synon të aderojë, megjithëse këto rregullore nuk kanë fuqi detyruese për zbatim në Republikën e Shqipërisë. Gjithashtu ky vendim cenon praktikën e konsoliduar gjyqësore në këtë fushë të ndjekur nga gjykatat për gjithë periudhën pas vitit 1991 ose më kryesisht edhe pas viteve 2005 kur është ratifikuar kjo Konventë. Mënyra e interpretimit të Konventës së Hagës nga shumica ka lënë pa fuqi zbatim ligjin nr. 10428/2011, madje edhe Konventa të tjera, që veprojnë në këtë fushë sic është ajo *Për njohjen e divorceve dhe ndarjeve ligjore*” dhe Konventa “Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes?”. Ajo cenon të drejtën e shtetasve shqiptar që jetojnë jashtë vendit për akses në drejtësi, madje edhe të drejtën e shtetasve shqiptar që jetojnë në Shqipëri në rastin kur fëmija e tyre ka vendqëndrimin e zakonshëm jashtë shtetit, si dhe parimin e barazisë së tyre para ligjit në lidhje me ushtrimin e të drejtave të njohura nga ligji dhe Kushtetuta.

Si gjyqtarë në pakicë, më hollësisht paraqesim qëndrimin e kundër në raport me vendimin e marrë nga shumica për sa më poshtë:

Konsiderata të përgjithshme mbi kuadrin ligjor kombëtar dhe ndërkombëtar në këtë fushë.

1. Në lidhje me çështjet e pyetjes së parë të shtruar për njësim lidhur me juridiksionin e gjykatave shqiptare për gjykimin e çështjeve me objekt zgjidhje martesë, rregullim i pasojave, rregullimi i mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, detyrimi për ushqim, Kolegji Civil (shumica) nëpërmjet qëndrimit njësores të mbajtur kanë cenuar gjithë praktikën gjyqësore të mëparshme të mbajtur nga gjykatat e të gjitha shkallëve ndër vite. Ndryshimet e para të kësaj praktike ndodhen pas vitit 2022, në disa prej qëndrimeve të mbajtura nga një prej trupave gjykuese të kolegjit civil, megjithëse Konventa e Hagës ishte ratifikuar nga Republika e Shqipërisë që në vitin 2005 dhe nuk kishte ndodhur asnjë ndryshim ligjor pas këtij viti. Përkundrazi në vitin 2011 u miratua ligji nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” që vendosi kritere të qarta për njohjen në mënyrë të shprehur të juridiksionit të gjykatave shqiptare mbi bazën e kriterit “shtetësi” për çështjet e shtruara për njësim. Kjo qasje pozitive e legjislatorit në drejtim të pranueshmërisë së juridiksionit, megjithëse ishte në fuqi Konventa e Hagës detyron gjyqësorin të bëjë interpretimin historik dhe harmonik të legjislacionit dhe të Konventës për t’i bërë ato të zbatueshme dhe jo për të përjashtuar njëra-tjetrën sikurse është interpretuar nga shumica.

2. Qëndrueshmëria e parashikimeve ligjore e konventore impononte Kolegjin që të justifikonte në mënyrë bindëse ndryshimin e një praktike gjyqësore të konsoliduar ndër vite, që megjithëse nuk ishte njësores kishte krijuar siguri juridike për akses në gjykatat shqiptare për të gjithë shtetasit shqiptar, që jetonin jashtë shtetit, lidhur me gjykimin e çështjeve për zgjidhje martesë e për rregullimin e çdo pasojë, që kishte të bënte me përgjegjësinë prindërore, detyrimin për ushqim, mbiemrin etj. Krijimi i kësaj pritshmërie legjitime për akses në drejtësi, nga mënyra uniforme se si praktika gjyqësore e kishte interpretuar ligjin, kërkonte që të tregohet një kujdes i shtuar në ndryshimin e mënyrës së interpretimit të ligjit, pasi një konkluzion i kundërt në kufizim të kësaj të drejte do të sillte një impakt të madh publik ndaj shtetasve shqiptar, që jetojnë jashtë vendit, ndërkohë që qasja aktuale legjislative dhe ajo kushtetuese po shkon në rritje të të drejtave të tyre dhe jo në përkeqësim. Shprehje më e qartë e kësaj fryme pozitive është njohja e së drejtës së shtetasve shqiptar që jetojnë jashtë shtetit për të votuar duke kontribuar kështu drejtpërdrejt me votën e tyre në zhvillimin e jetës politike të vendit.

3. Kolegji Civil ka për detyrë të ruajë qëndrueshmërinë e praktikës gjyqësore, pavarësisht nëse kjo qëndrueshmëri vinte apo jo nga një vendim unifikues i mëparshëm apo nga praktika e zakonshme e Kolegjit Civil ndër vite. Ndryshimi i praktikës gjyqësore nëpërmjet vendimeve njësores duhet të bëhet vetëm në rastin kur interpretimi i legjislacionit nga gjykatat ishte dukshëm i gabuar dhe kur mënyra e interpretimit nuk i përshtatej zhvillimeve shoqërore dhe ekonomike e ndryshimeve të një pjese të legjislacionit. Njësimi i bërë aktualisht në përkeqësim të të drejtave të shtetasve shqiptar, që jetojnë jashtë vendit për akses në drejtësi në raport me praktikën e mëparshme gjyqësore dhe në kushtet, kur kuadri ligjor e konventor në fuqi nuk ka ndryshuar dhe Shqipëria ende nuk ka aderuar në BE është i pajustifikuar.

4. Në vendimin njësores shumica mban në konsideratë për interpretimin e kriterëve të Konventës së Hagës, rregulloren Rregullorja e Këshillit (BE) nr. 1215/2012 “Mbi Juridiksionin, Njohjen dhe Zbatimin e Vendimeve Gjyqësore në Çështjet Civile dhe Tregtare” (Bruksel I) dhe Rregullorja nr. 2201/2003 “Mbi Juridiksionin, Njohjen dhe Ekzekutimin e vendimeve në çështjet martesore dhe të përgjegjësisë prindërore” ose rregulloren Bruksel II-ter (2019/1111), madje edhe praktikën e Gjykatës së Drejtësisë mbi raste që kanë të bëjnë me zgjidhjen e mosmarrëveshjeve për juridiksionin midis vendeve anëtare të BE. Në vendimin njësores citohet se; *E drejta e Bashkimit Evropian (BE), acquis communautaire, aktualisht nuk zbatohet drejtpërdrejt në Shqipëri, sa kohë vendi nuk është ende shtet anëtar i BE-së, megjithatë, procesi i negociatave të anëtarësimit është hapur dhe pas aderimit dhe ratifikimit të Traktatit të Aderimit, acquis do të bëhet pjesë e sistemit të brendshëm juridik, duke u zbatuar drejtpërdrejt dhe duke pasur epërsi ndaj ligjeve të brendshme në rast mospërputhjeje. Megjithatë acquis communautaire përbën një burim mjaft të rëndësishëm për efekt të interpretimit të legjislacionit shqiptar dhe kryesisht të asaj pjese të legjislacionit që është përafëruar dhe që duhet të përafërohet me të.* Për mendimin tone, pranimi nga shumica i rregulloreve të BE si burime interpretimi i legjislacionit shqiptar, kur këto rregullore nuk janë të zbatueshme në Shqipëri dhe kur ende legjislacioni shqiptar nuk është përafëruar me atë të BE, përbën një shkelje të parimit të ligjshmërisë, pasi do të çonte në tjetërsim të qëllimit për të cilin ligji është miratuar.

5. E drejta e interpretimit të ligjit nga gjykatat, nuk mund të përbëjë një mekanizëm për të tejkaluar parashikimet e shprehura të ligjit kombëtar apo për më tepër për t'i zbatuar ato në mënyrë të ndryshme nga kuptimi literal i tyre. Në kushtet, kur vendi nuk është bërë anëtar i BE interpretimi i ligjit vendas nën frymën e rregulloreve të BE do të ishte i parakohshëm dhe në kundërshtim me qëllimin për të cilin kishin dalë rregulloret e BE. Duke qenë se BE ka si synim të krijojë një entit të vetëm ligjor në çështjet e së drejtës familjare dhe i ka bërë vendimet e secilit vend anëtar, të ekzekutueshme në mënyrë të drejtpërdrejtë në vendin tjetër anëtar, kuptohet se çështja e juridiksionit në BE ka një trajtim të ngjashëm me atë të kompetencës tokësore në Shqipëri. Ndërkohë, që situata në vendin tonë është e ndryshme pasi juridiksioni ndërkombëtar është ai që vendos rregulla nëse një vend ka të drejtë apo jo të shqyrtojë një çështje me element të huaj, e cila si e tillë do të kërkonte realizimin e procedurave të mëpasshme të njohjes së vendimit në vende të tjera për tu bërë e zbatueshme. Për rrjedhojë kriteret e vendosura për juridiksionin e vendeve anëtare të BE nuk mund të përdoren për analogji për juridiksionin ndërkombëtar në Shqipëri, pasi në thelb kanë të bëjnë me institute procedurale të ndryshme dhe për më tepër shtetasit Shqiptar jetojnë në çdo vend të botës, pra edhe jashtë vendeve të BE. Për rrjedhojë është e pamundur që rregulloret e BE të përdoren si burim interpretimi për ligjin vendas, kur Shqipëria si shtet nuk ka marrëdhënie juridiksionale me shtetet e huaja ashtu siç kanë shtetet e BE me njëri-tjetrin. Madje edhe vetë shtetet anëtare të BE nuk janë të detyruara të zbatojnë këto rregullore, kur çështjet me element të huaj përfshijnë shtete jashtë BE.

6. Në kushtet kur rregulloret e BE nuk kanë asnjë fuqi juridike zbatuese në Shqipëri dhe për më tepër as mund të përdoren si bazë për marrëdhëniet juridiksionale me shtete jashtë BE, Kolegji mbetet të interpretonte ligjin vendas dhe Konventën e Hagës në përputhje kjo me konventa të tjera të Hagës që veprojnë në fushën e së drejtës familjare siç janë: “Për divorcin” “Për detyrimin për ushqim”, “Për njohjen e vendimeve të huaja” etj. Në vendimin njësuës këto akte ndërkombëtare nuk kanë marrë vëmendjen e duhur megjithëse janë të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë dhe janë të zbatueshme në të njëjtën fuqi sikurse Konventa e Hagës *“Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve”*.

7. Rregulli bazë i pranuar nga Konventa Evropiane e të drejtave të njeriut është garantimi i aksesit në drejtësi. Nxjerrja e çështjes jashtë juridiksionit gjyqësor përbën cenimin më flagrant të kësaj të drejte pasi faktikisht sjell mohimin e ushtrimit të saj. Ndalimi i ushtrimit të një të drejte duhet të bëhet në mënyrë të qartë vetëm me ligj, në përputhje kjo me parimin se “çfarë nuk ndalohet nga ligji, lejohet”. Duke qenë se Konventa Evropiane e të drejtave të njeriut në përputhje me nenin 17 të Kushtetutës qëndron në shkallë hierarkike madje mbi Kushtetutën në mbrojtje të të drejtave të njeriut atëherë jo vetëm ligjet e brendshme por edhe Konventat e tjera ndërkombëtare duhet të interpretohen në mënyrë të tillë që të mos cenojnë standardin e të drejtave të njohura në këtë të fundit. Në kuptim të nenit 122 të Kushtetutës, Konventat ndërkombëtare duhet të zbatohen në mënyrë prioritare mbi ligjin vendas vetëm kur ato njohin të drejta më pozitive për palët se ligji vendas ose marrëveshjet e tjera ndërkombëtare. Nëse ligji vendas lejon aksesin në gjykatë për shtetasit shqiptar që jetojnë jashtë shtetit për çështje familjare në një shkallë më të lartë se një konventë ndërkombëtare, atëherë kjo konventë nuk duhet të zbatohen apriori në sensin kufizues të kësaj të drejte, për më tepër kur asnjë nga palët nuk ka kundërshtim për juridiksionin e gjykatave shqiptare për gjykimin e çështjeve dhe madje kur asnjë prej palëve nuk pretendon se ka ushtruar në mënyrë të njëkohshme të drejtën e saj për t’iu drejtuar juridiksionit të huaj për të njëjtën çështje.

8. Nisur nga kuadri ligjor material dhe procedural i ndryshëm, që kanë shtetet e huaja, nuk mund të thuhet se e drejta e aksesit në drejtësi për çështje, që kanë të bëjnë me jetën familjare i garantohet shtetasve shqiptar që jetojnë jashtë vendit nga gjykatat e huaja sikurse arsyeton shumica. Për të arritur në një konkluzion të tillë pikë së pari duhet të bëhet një studim global i legjislacioneve të shteteve të huaja në përgjithësi dhe për më tepër në çdo rast konkret që paraqitet para gjykata shqiptare pasi në çështjet e së drejtës familjare shteteve i është lënë një marzh më i gjerë vlerësimi e rregullimi ligjor në mbështetje të ruajtjes e zhvillimit të kulturës së tyre tradicionale e familjes në raport me vendet e tjera. Nisur nga ky këndvështrim shumica nuk mund të mbante në vëmendje si stendat krahasimi vetëm rregullimet ligjore në vendet e BE për garantimin e të drejtave të shtetasve shqiptar për akses në drejtësi në këto vende, por gjithë vendet anëtare të Konventës së Hagës. Gjithashtu duhet të mbahen në konsideratë edhe mënyra se si këto vende ose dhe vendet anëtare të BE trajtonin juridiksionin ndërkombëtar për çështje të së drejtës familjare

të shtetasve të tyre që jetonin jashtë vendeve të BE. Në vendimin njësoes nuk gjendet ndonjë praktikë të tillë.

9. Aksesin në drejtësi nuk ka të bëjë vetëm me njohjen e së drejtës për t'iu drejtuar gjykatës, por edhe me mënyrën e realizimit të saj, duke u nisur që nga shpenzimet gjyqësore, të përfaqësimit me avokat, gjendjen ekonomike të palëve, faktin nëse legjislacioni i huaj krijon të njëjtat garanci për procedurën e gjykimit e çështjet e shtruara si në Shqipëri, aftësitë gjuhësore të palëve për të marr pjesë në mënyrë efektive në proces etj. Të gjitha këto rrethana tregojnë se aksesin në drejtësi nuk mund të përkthehet vetëm në një të drejtë procedurale për t'iu drejtuar gjykatës por ka të bëjë me një sërë elementësh pa të cilat kjo e drejtë do të mbetej formale, për shkak të rëndësive ekonomike ose procedurale, që mund të krijonte për palët. Duke qenë se shtetasit shqiptar përgjithësisht në shumicën e rasteve kane statusin e emigrantëve në shtetet e huaja, ku ata qëndrojnë dhe këto shtete kanë legjislacione të ndryshme lidhur me realizimin e proceseve të zgjidhjes së martesës ose të kërtimeve të tjera, atëherë është e drejta e tyre që të përzgjedhin juridiksionin gjyqësor që i afroh një akses sa më real në ushtrimin objektiv të të drejtave për pjesëmarrje në gjykim, për atë kohë sa kriteri 'vendqëndrimi' nuk përbën një juridiksion ekskluziv që përjashton aplikimin e kriterit shtetësi për përcaktimin e juridiksionit të gjykimit të këtyre çështjeve.

10. Në rastin konkret në gjithë qëndrimin e mbajtur shumica jo vetëm ka interpretuar në mënyrë të gabuar si dispozitat konventore dhe ato ligjore, por ka cenuar të drejtat e shtetasve shqiptar për akses në juridiksionin gjyqësor shqiptar. Madje mënyra e formulimit në sentencat njësoese cenon të drejtat për akses në drejtësi, për çështjen e zgjidhjes së martesës, sidomos për ata bashkëshortë, që kanë vendqëndrimin e zakonshëm në Shqipëri e jetojnë të veçuar nga pjesa tjetër e familjes, vetëm për faktin se fëmijët e tyre të mitur jetojnë jashtë shtetit me bashkëshortin tjetër ose me një person tjetër kujdestar. Gjithashtu shumica nuk ka mbajtur në konsideratë dhe as ka lënë ndonjë hapësirë për zbatimin e juridiksionit të gjykatave shqiptare edhe në rastet kur shtetasit shqiptar jetojnë në vende të ndryshme, duke sjellë kështu një rëndësi të shtuar për këta shtetas që të detyrohen të realizojnë procedurat gjyqësore në vendin ku ndodhet prindi që jeton me fëmijën, megjithëse ata mund të kenë asnjë lidhje me atë shtet, madje asnjë mundësi reale të sigurojnë akses në atë shtet për shkak të kufizimit të lëvizjes, gjuhës etj. Vendosja e kriterëve kumulative "marrëveshje dhe interes i fëmijës", për akses në drejtësi për shtetasit shqiptar që jetojnë në Shqipëri ose në një vend të ndryshëm nga ai i vendqëndrimit të fëmijës, kufizon të drejtën e tyre për të realizuar procedurat e zgjidhjes së martesës në vendin e shtetësisë, duke cenuar të drejtën e tyre për jetën private, megjithëse mund të mos kenë asnjë pretendim për të cenuar në rrugë gjyqësore gjendjen faktike të jetesës së fëmijës në shtetin e huaj.

11. Mënyra e interpretimit të Konventës së Hagës nga shumica përbën një barrë të rënduar për bashkëshortët e prindërit duke i shndërruar ata nga mbajtës së së drejtës për zgjedhje të jetës private dhe të të drejtave kushtetute prindërore mbi fëmijët, në përputhje me nenin 8 të Konventës së të drejtave të njeriut, në subjekte vetëm të detyruar e të zhveshur nga e drejta e vlerësimit paraprak të "interesit të fëmijëve" për qasje në drejtësi, që sigurisht më pas vlerësohet edhe nga gjykata. Përgjegjësia prindërore përbëhet nga një gamë e madhe të drejtash e detyrimesh e prindërit konsiderohen mbrojtësit e të drejtave të fëmijëve. Gjykata në mënyrën e rregullimit të përgjegjësisë prindërore dhe në identifikimin e interesit të fëmijëve mban në konsideratë edhe marrëveshjen ose sjelljen e prindërve. Mbi këtë bazë si rregull qasja e tyre në drejtësi për çështjet familjare prezumon ekzistencën e njëkohshme edhe të interesit të fëmijës për zgjidhjen e mosmarrëveshjeve, që kanë të bëjnë me përgjegjësinë prindërore, detyrimin për ushqim etj. pasi janë ata që përballojnë rritjen e edukimin e tyre. Nëpërmjet sentencave njësoese kolegji ka rrëzuar këtë prezumim duke bërë që "interesi i fëmijëve" të shihet i ndarë nga e drejta prindërore, madje të përbëjë një kriter që kufizon edhe të drejtën e bashkëshortëve për të kërkuar zgjidhjen e martesës në vendin e shtetësisë së tyre vetëm për faktin se ata janë bërë prindër.

12. Gjithashtu nga shumica nuk është mbajtur në konsideratë qëllimi i miratimit të Konventës "Për juridiksionin e ligjin e zbatueshëm për përgjegjësinë prindërore e masat e mbrojtjes së fëmijëve" e cila ka të bëjë me sigurimin e marrjen e masave mbrojtëse ndaj fëmijëve dhe pasurisë së tyre duke mbajtur në konsideratë detyrimet që kanë prindërit ndaj fëmijëve gjatë ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ose institucionet e tjera të përkujdesjes ndaj fëmijëve. Qëllimi mbrojtës i saj ka shërbyer si shkak për të pranuar juridiksionin e shtetit të vendqëndrimit të fëmijës duke i ardhur në ndihmë këtij të fundit për të realizuar të

gjitha të drejtat e tij në një kohë sa më të shpejtë. Pikërisht Konventa i ka konsideruar vendimet e marra në favor të fëmijëve si masa mbrojtëse dhe jo si disponime, që rregullojnë në mënyrë përfundimtare marrëdhëniet prind fëmijë. Një gjë e tillë del e qartë dhe nga 14 i Konventës sipas së cilës masat e marra sipas neneve 5-10 të Konventës qëndrojnë në fuqi sipas afateve të tyre megjithëse mund të kenë ndryshuar rrethanat mbi bazën e së cilës është ngritur juridiksioni, për sa kohë që autoritetet që kanë juridiksion nuk kanë ndryshuar këto masa. Në konsideratë të këtyre parashikimeve kuptohet se masat mbrojtëse sipas kësaj konvente në fakt janë pjesërisht të ngjashme me masat e mbrojtjes që sipas legjislacionit tonë të brendshëm vendosen nëpërmjet urdhrave të mbrojtës sipas ligjit “Për marrjen e masave të mbrojtjes në marrëdhëniet familjare”. Si të tilla ato nuk mund të barazohen me rregullimin në mënyrë përfundimtare të marrëdhënieve prind fëmijë të parashikuara nga neni 4 i saj dhe nuk mund të përjashtojnë juridiksionin e gjykatës së vendit të shtetësisë për rregullimin e këtyre marrëdhënieve, për më tepër kur ky juridiksion garanton në mënyrë të barabartë qasjet më të mirë të të gjitha palëve në drejtësi.

Lidhur me pyetjen e parë:

13. Lidhur me këtë çështje shumica në vendimin njësoj ka bërë mbajtur një stendat të dyfishtë në mënyrën se si e interpreton fuqinë e konventës së Hagës në raport me ligjin vendas. Kështu shumica referon si ligj të zbatueshëm Kodin e Familjes dhe mbi bazën e tij njëson se kërkimi i zgjidhjes së martesës duhet të shqyrtohet detyrimisht në mënyrë të përbashkët e të njëkohshme me atë të rregullimit të pasojave, pasi ligji shqiptar nuk njeh shqyrtimin e veçante të tyre, pra të zgjidhjes së martesës nga kërkimet për rregullimin e pasojave. Këtu Kolegji i jep prioriteti ligjit shqiptar. *Po si e trajton Konventa këtë çështje, meqenëse shumica e konsideron atë si aktin me fuqi më të lartë sipas neneve 116 e 122 të Kushtetutës?* Në nenin 10 të Konventës pranohet se masat mbrojtëse, ku përfshihet edhe përgjegjësia prindërore, parashikohet se gjykohen nga gjykata e zgjidhjes së martesës, kur plotësohen disa kushte. Po ashtu parashikohet se ky juridiksion përfundon kur mbaron gjykimi i zgjidhjes së martesës qoftë edhe pa u shprehur për to. Gjithashtu edhe sipas rregulloreve të BE juridiksioni i gjykimit për përgjegjësinë prindërore trajtohet në mënyrë të ndarë nga ai i zgjidhjes së martesës. Kjo do të thotë se Konventa dhe aktet, që referon shumica si bazë interpretimi në favor të juridiksionit të gjykatave të vendqëndrimit të të miturit, pranojnë një gjykim të mëvetshëm të zgjidhjes së martesës nga ato të kërkimeve të rregullimit të pasojave mbi fëmijët. Pra konventa njeh gjykimin në mënyrë të veçuar të padisë së zgjidhjes së martesës nga kërkimet e rregullimit të pasojave. Ky standard konventor nuk pranohet nga shumica duke i dhënë prioritet ligjit shqiptar për gjykimin e përbashkët të këtyre çështjeve. Në këtë rast shumica e ka shmangur nga zbatimi nenin 122 të Kushtetutës megjithëse e ka përdorur atë si bazë për zbatimin e Konventës mbi ligjin “Për të drejtën ndërkombëtare private”.

14. Ndërkohë mban një qasje të kundërt lidhur me mënyrën e zbatimit të kritereve të vendosura nga Konventa e nga ligji vendas për gjykimin e përbashkët të kërkimeve me objekt zgjidhje e martesës e rregullimin e pasojave. Këtu shumica nuk merr në konsideratë parashikimet ligjore të nenit 75 të ligjit nr. 10428/2011 që i japin juridiksion gjykata shqiptare për shqyrtimin e njëkohshëm të të dyja këtyre kërkimeve kur palët ndërgjyqëse janë shtetas shqiptar, por pranon juridiksionin e gjykatave të huaja duke marrë për bazë disa dispozita të Konventës që rregullojnë juridiksionin e masave të mbrojtjes dhe duke e shtrirë zbatueshmërinë e tyre edhe për juridiksionin e zgjidhjes së martesës, megjithëse konventa nuk e parashikon një gjë të tillë. Madje që në titull të saj del e qartë se ajo nuk ka si qëllim të rregullojë juridiksionin e gjykimit të çështjeve me objekt zgjidhje martese. Kjo tregon se standardi se si është aplikuar konventa në raport me ligjin vendas në të dyja rastet e shtriuara për diskutim si më sipër është i ndryshëm, gjë që tregon se shumica nuk ka ruajtur një zbatim uniformë të parimit të hierarkisë së normave sipas nenit 122 të Kushtetutës.

15. Kolegji civil (shumica) ka vendosur të njësojë praktikën gjyqësore se gjykatat shqiptare nuk kanë juridiksion për gjykimin e çështjeve të zgjidhje martese kur të miturit që kanë ardhur në jetë nga martesa kanë vendqëndrimin jashtë shtetit, me përjashtim të rastit kur gjykata do të vlerësojë se gjykimi nga gjykatat shqiptare është në interes të të miturit. Në marrjen e këtij vendimi kolegji i është referuar elementit të huaj “vendqëndrimin e zakonshëm” të fëmijës në shtetin e huaj sipas ligjit nr. 10428/2011 e Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve”. Sipas shumicës elementi i huaj “vendqëndrim i fëmijës” i jep ekskluzivitet juridiksionit

të gjykatës së vendit të huaj, ku fëmija ka vendqëndrimin e zakonshëm për gjykimin e çështjes me objekt zgjidhje martesë e rregullim i pasojave mbi fëmijën e lindur nga martesë.

16. Për mendimin tonë ky qëndrim vjen në kundërshtim me kriteret ligjore përcaktuese të juridiksionit dhe objektin e gjykimit në çështjen konkrete. Shumica e ka konsideruar juridiksionin gjyqësor të kërimit mbi mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore si një juridiksion ekskluziv të përcaktuar nga vendqëndrimi i të miturit. Ky qëndrim bie ndesh me të gjithë normat që rregullojnë të drejtën ndërkombëtare private në këtë fushë. Rastet e juridiksionit ekskluziv janë të përcaktuara në nenin 72 të ligjit nr. 10428/2011 dhe në nenin 5 të Konventës “Për njohjen e vendimeve gjyqësore në fushën civile dhe tregtare” duke e lidhur këtë kryesisht me çështje të së drejtës së përdorimit ose të të drejtave reale mbi pasuri të paluajtshme. Duke iu referuar këtyre dispozitave del se çështjet mbi përgjegjësinë prindërore, ose të kujdestarisë mbi të miturit nuk përfshihen në rastet e juridiksionit ekskluziv.

17. Gjithashtu edhe sipas Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve” nuk përcaktohet nëse një gjykatë ka juridiksion ekskluziv për shqyrtimin e rasteve të mbrojtjes së fëmijëve në raport me një gjykatë tjetër. Në këtë konventë përcaktohen një sërë rregullash, të cilat individualizojnë juridiksionin e shqyrtimit të çështjes në varësi jo vetëm të kriterit “banesë e përhershme ose e zakonshme e fëmijës”, por edhe të zhvendosjes së tij si emigrant në një shtet tjetër, si dhe të natyrës së objektit të gjykimit. Madje, kjo konventë njeh institutin e transferimit të juridiksionit ose atë të përthithjes së juridiksioneve nga gjykata që gjykon zgjidhjen e martesës, institute që nuk vepron në rastet e një juridiksioni ekskluziv ndërkombëtar të një gjykate në raport me gjykatën e një vendi tjetër.

18. Çështja në gjykim rezulton se ka për objekt zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave, që vijnë prej saj, ku përfshihet edhe mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore për fëmijët e lindur nga martesë, detyrimi për ushqim etj. Në rastin konkret kolegji (shumica) ka konsideruar si kriter përcaktues relevant për çështjen “vendqëndrimin e fëmijës” duke e shtrirë zbatimin e këtij kriteri edhe për çështjen me objekt zgjidhje martesë, ku rregullimi i marrëdhënieve prind -fëmijë qëndron si objekt dytësor , pra pasojë në raport me atë të zgjidhjes së martesës. Kolegji nuk ka përcaktuar se në cilin akt ligjor apo akt ndërkombëtar është bazuar në arritjen e një konkluzioni të tillë, por e nxjerr këtë konkluzion mbi interpretimin e interesit më të lartë të fëmijës si një konsideratë parësore që sipas saj është aq i rëndësishëm sa pengon zgjidhjen e martesës midis prindërve. Ky konkluzion bie ndesh me ligjin e aktet ndërkombëtare ku referon Kolegji.

19. Konventa “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve”, ku bazohet gjykata e shkallës së parë dhe shumica për të përcaktuar juridiksionin e gjykatës së huaj nuk rregullon juridiksionin mbi çështjet me objekt zgjidhje martesë. Përkundrazi kjo konventë përcakton qartë se shteti, që shqyrton kërkesën për divorc ka juridiksion **për masat mbrojtje** për fëmijën, pasi në nenin 10 të saj parashikohet shprehimisht se; Pa asnjë paragjykim në lidhje me dispozitat e neneve 5-9, autoritetet e një Shteti Kontraktues, që ushtrojnë juridiksionin për të vendosur në lidhje me një kërkesë për divorc ose ndarje ligjore të prindërve të një fëmije që është banor i përhershëm në një Shtet tjetër Kontraktues ose për anulimin e martesës së tyre, nëse e parashikon ligji i shtetit të tyre, mund të marrin masa për mbrojtjen e fëmijës apo të pasurisë së tij, në rast e parashikuara nga neni 10. Pra, kjo konventë jo vetëm që nuk i jep prioritet juridiksionit të vendit, ku ka vendqëndrimin fëmija apo kërkohen masat mbrojtëse për fëmijën në raport me atë të juridiksionit të vendit, që shqyrton padinë e zgjidhjes së martesës, sikurse arsyeton Kolegji, por përkundrazi njeh e pranon të kundërtën.

20. Konkluzioni i mësipërm i Kolegjit gjen mbështetje dhe në nenin 13 të Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve”. Kështu kjo dispozitë parashikon se *Autoritetet e një Shteti Kontraktues, të cilat kanë juridiksion sipas neneve 5 deri në 10 për të marrë masa për mbrojtjen e fëmijës ose pasurisë së fëmijës, duhet të frenohen nga ushtrimi i këtij juridiksioni, nëse, në kohën e fillimit të procedimit, masat korresponduese janë kërkuar nga autoritetet e një Shteti tjetër Kontraktues që ka juridiksion sipas neneve 5-10 në kohën e kërkesës dhe janë akoma në proces shqyrtimi.* Kjo dispozitë pengon ushtrimin e juridiksionit të njëkohshëm për marrjen e masave mbrojtëse duke i dhënë prioritet juridiksionit të vendit, ku është paraqitur më parë kërkesa për masat mbrojtëse.

21. Mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, si pasojë e zgjidhjes së martesës nuk mund të kufizojë e as të përjashtojë juridiksionin e gjykatave shqiptare për gjykimin e çështjeve me objekt zgjidhje martesë,

pasi një gjë e tillë nuk njihet as nga ligji nr. 10428/2011 dhe as nga Konventa. Zgjidhja e martesës përbën objektin kryesor të padisë si pasojë e së cilës shqyrtohen edhe çështjet e varura prej saj siç është mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, detyrimi për ushqim etj. As në të drejtën procedurale civile shqiptare dhe as në atë ndërkombëtare nuk njihet që juridiksioni ose kompetenca e një çështje dytësore të jetë përcaktuese për kompetencën ose juridiksionin e gjykimit të çështjes kryesore. Përkundrazi, vlen parimi i kundërt, që gjykata kompetente ose juridiksioni i gjykatës për çështjen kryesore përfshin dhe atë të çështjeve dytësore të varura prej kësaj të fundit. Një gjë e tillë është e reflektuar në mënyrë të shprehur në nenin 75 të ligjit nr. 10428/2011 në të cilit parashikohet se: 1. *Gjykatat shqiptare kanë juridiksion në gjykimin e çështjeve, që lidhen me martesën kur: a) njëri nga bashkëshortët është ose ka qenë në kohën e lidhjes së martesës shtetas shqiptar; 3. Juridiksioni, sipas pikës 1 të këtij neni, shtrihet edhe mbi pasojat, që vijnë nga zgjidhja, shpallja e pavlefshmërisë së martesës, nga regjimet pasurore martesore, si dhe mbi masat e përkohshme, të cilat merren nga gjykata në këto raste.* Referuar këtij parashikimi del se gjykata shqiptare, që ka juridiksion për zgjidhjen e martesës ka juridiksion edhe për rregullimin e pasojave të saj, ku përfshihen edhe ato për mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore e detyrimit për ushqim mbi fëmijët etj. Ky përcaktim garanton mbrojtjen *ipso jure* në shkallën më të lartë interesit e fëmijëve, pasi gjykata merr rol aktiv të rregullojë pasojat e zgjidhjes së martesës mbi fëmijët pavarësisht vullnetit të palëve për të kërkuar ose jo një gjë e tillë në mënyrë të shprehur.

22. Duke qenë se zgjidhja e martesës midis prindërve të fëmijës sjell pasoja të padiskutueshme mbi mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore mbi fëmijës, të drejtën e mbajtjes, detyrimit për ushqim, të drejtën e takimit, përcaktimit të vendbanimit të fëmijës, zhvendosjes së tij, procesit të edukimit, ndjekjes mjekësore, përfaqësimin e përpilimin e çdo dokumentacioni në interes të fëmijës etj. ligji shqiptar “Për të drejtën ndërkombëtare private” dhe Konventa e sipërcituar i ka dhënë prioritet shqyrtimit të çështjes me objekt zgjidhje martese pjesë e së cilës është dhe rregullimi i pasojave të zgjidhjes së martesës duke u gjykuar bashkërisht këto çështje nga gjykata e vendit të juridiksionit të zgjidhjes së martesës, kur ligji i shtetësisë së prindërve e njeh gjykimin e përbashkët të këtyre çështjeve. Disponimi i shumicës për konstatimin e mungesës së juridiksionit si për sa i kërkit për zgjidhjen e martesës dhe atë të rregullimit të pasojave të saj, bie ndesh me parashikimet konventore e ligjore.

23. Sikurse u sipërcitua, në asnjë rast nuk parashikohet mungesa e juridiksionit të gjykatave shqiptare për çështjet e zgjidhjes së martesave midis shtetasve shqiptar, pavarësisht vendit ku ata jetojnë e për më tepër as parashikohet transferimi i këtij juridiksioni një gjykate të huaj mbi bazën e elementit “lidhës” “vendqëndrim i fëmijës”. Elementet lidhës që njohin juridiksionin ndërkombëtar të gjykatave shqiptare për gjykimin e çështjes me objekt zgjidhje martese janë; 1-shtetësia e bashkëshortëve ose 2- vendqëndrimi i tyre. Ky i fundit vepron për çështjet me objekt zgjidhje martese kur bashkëshortët nuk kanë shtetësinë shqiptare. Në kushtet, kur bashkëshortët kanë shtetësinë shqiptare gjykata shqiptare ka juridiksion të padiskutueshëm për të shqyrtuar çështjen e zgjidhjes së martesës, pavarësisht vendqëndrimit të tyre.

24. Ligji nr. 10428/2011 nuk përcakton si element të huaj lidhës “vendqëndrimin e fëmijës” për përcaktimin e juridiksionit mbi çështjet me objekt zgjidhje martese, ku referon Kolegji. Në këtë mënyrë shumica nëpërmjet vendimit njësoes kanë krijuar një kriter të ri për juridiksionin e gjykimit të çështjeve me objekt zgjidhje martese megjithëse një kriter i tillë nuk është i parashikuar as nga ligji dhe as nga Konventa. Si ligji shqiptar “Për të drejtën ndërkombëtare private” ashtu edhe Konventa “*Për Juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve*” nuk e njeh ekskluzivitetin e prioritetin e juridiksionit të çështjeve mbi përgjegjësinë prindërore në raport me atë të zgjidhjes së martesës pjesë e së cilës janë edhe rregullimi i përgjegjësisë si pasojë e zgjidhjes së martesës dhe as mbi detyrimin për ushqim. Përkundrazi këto akte njohin prioritetin juridiksional të gjykatave që shqyrtojnë çështjet e zgjidhjes së martesës edhe mbi pasojat e saj, ose parashikojnë në mënyrë të posaçme rregullat për përcaktimin e juridiksionit për çështjet e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore kur këto të fundit paraqiten si kërtime kryesore. Në rastin konkret nuk gjejmë zbatim këto të fundit, pasi kërkimet për mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore vijnë si pasojë e zgjidhjes së martesës dhe juridiksioni i shqyrtimit të tyre përthithet nga gjykata e juridiksionit të zgjidhjes së martesës, dhe jo e kundërta sikurse arsyeton shumica.

25. Gjykata shqiptare para se të nxjerr një çështje jashtë juridiksionit duhet të verifikojnë jo vetëm faktin nëse gjykata shqiptare ka apo jo juridiksion për çështjen, por edhe faktin nëse vendimi, që mund të jepet

nga gjykata e huaj do të jetë apo jo i ekzekutueshëm në Shqipëri. Nëse një vendim i tillë do të jetë objekt ekzekutimi në Shqipëri qoftë pjesërisht apo tërësisht atëherë gjykatat shqiptare duhet të kenë normalisht juridiksion për të gjykuar çështjen në themel. Një konkluzion i tillë rrjedh nga neni 38 dhe 394 i KPC-së. Në përputhje me nenin 38 të KPC-së parashikohet si rast i pushimit të gjykimit rrethana kur një mosmarrëveshje është zgjidhur me vendim të formës së prerë të gjykatës së huaj që mund të njihet në Shqipëri. Nga ana tjetër gjykata e Apelit refuzon njohjen e vendimit të huaj në rastet kur juridiksioni i shqyrtimit të çështjes i përkiste gjykatave shqiptare ose ishte dhënë një vendim tjetër për të njëjtën mosmarrëveshje në Shqipëri. Njohja e një vendimi të huaj bëhet me qëllim që vendimi të krijojë efekte zbatuese në Republikën e Shqipërisë sipas nenit 393 të KPC-së. Duke i parë të lidhura ngushtë këto dispozita me njëra-tjetrën, për aq kohë sa vendimi i zgjidhjes së mosmarrëveshjes, qoftë kjo zgjidhje martese e rregullim i pasojave, është i ekzekutueshëm në Shqipëri, atëherë gjykatat shqiptare normalisht kanë juridiksion ndërkombëtar për shqyrtimin një çështje gjyqësore, që mund të jetë objekt kërkimi për njohje, me përjashtim kur parashikohet ndryshe.

26. Në çështjen konkrete, objekti i gjykimit është zgjidhja e martesës dhe rregullimi i pasojave të saj. Shumica nuk ka mbajtur në konsideratë konventën e posaçme të miratuar nga Shqipëria lidhur me divorcet, megjithëse ajo ka të njëjtën fuqi hierarkike si ajo e Hagës” Për juridiksionin e ligjin e zbatueshëm...”. Sipas nenit 1 të Konventës: “*Për njohjen e divorceve dhe ndarjeve ligjore*”, ku Shqipëria ka aderuar me ligjin nr. 109/2012 parashikohet se *ky konventë zbatohet për njohjen në një shtet kontraktues të divorceve dhe ndarjeve ligjore të marra në një shtet tjetër kontraktues, të cilat ndjekin procedurat gjyqësore ose të tjera të njohura zyrtarisht dhe që janë ligjrisht në fuqi në këtë shtet*. Në ligjin nr. 109/2012 me të cilin Shqipëria ka aderuar në këtë Konventë, konkretisht në nenin 1 të ligjit nr. 109/2012 përcaktohet, se: “*Në kontekst të konventës, termi “divorc” ka të njëjtin kuptim me termin “zgjidhje e martesës”, të parashikuar në ligjin shqiptar.*” Ky përcaktim identifikon jo vetëm kuptimin e termit “divorc” të Konventës, por konkretizon institutin për të cilin do të gjej zbatim Konventa në Shqipëri, duke referuar për këtë qëllim te ligji shqiptar. Në këtë mënyrë Konventa e posaçme “Për divorcet” jo vetëm nuk përjashton zbatimin e ligjit të brendshëm, por që në momentin e aderimit Republika e Shqipërisë i ka dhënë prioritet këtij ligji duke përcaktuar llojin e institutit për të cilin do të gjej zbatim konventa, që është zgjidhja e martesës sipas parashikimit të ligjit shqiptar. Gjithashtu në këtë konventë parashikohet se; *Në përputhje me paragrafin e parë të nenit 19 të konventës, Republika e Shqipërisë rezervon të drejtën të refuzojë njohjen e një divorci ose të një ndarjeje ligjore ndërmjet dy bashkëshortëve, të cilët, në kohën e divorcit ose të ndarjes ligjore, kanë qenë shtetas të Republikës së Shqipërisë dhe të asnjë shteti tjetër, në rast se është aplikuar një ligj i ndryshëm nga ligji që referon legjislacioni shqiptar për të drejtën ndërkombëtare private, përveçse kur rezultati i arritur është i njëjtë me atë që është arritur duke zbatuar ligjin e referuar prej tij*. Ndërsa në nenin 4 të Konventës përcaktohet se “*Në përputhje me nenin 21 të konventës, Republika e Shqipërisë rezervon të drejtën për të refuzuar njohjen e një ndarjeje ligjore kur, në kohën që ajo është marrë, njëri nga bashkëshortët ishte shtetas shqiptar ose i një shteti kontraktues, ligji i të cilit nuk e parashikonte ndarjen ligjore.*”. Pra Shqipëria ka bërë rezervë për mosnjohjen e ndarjeve ligjore (vendime të marra jashtë procedurave gjyqësore të zgjidhjes së martesës) të dhëna në shtetet e tjera kontraktuese të konventës, ndaj shtetasve shqiptar. Në unitet të parashikimeve të kësaj konvente rezulton se shteti shqiptar jo vetëm ka bërë rezervë për njohjen e ndarjeve ligjore, por edhe për njohjen e atyre vendimeve gjyqësore, të cilat nuk janë bazuar në ligjin shqiptar “Për të drejtën ndërkombëtare private”, me disa përjashtime. Megjithëse, kjo konventë ka të bëjë me njohjen e vendimit për zgjidhjet e martesës të dhëna nga gjykatat e huaja nëpërmjet saj kuptohet se Shqipëria jo vetëm ka ruajtur juridiksionin e saj për gjykimin e çështjeve për zgjidhjen e martesës midis shtetasve shqiptar pavarësisht vendit ku ata qëndrojnë, pasi nuk njeh vendimet e dhëna nga gjykatat e huaja kur shtetasve shqiptar nuk i garantohen të njëjtat të drejta si në ligjin shqiptar, por ka bërë rezervë kundër njohjeve të ndarjeve ligjore, pra ato që nuk konsiderohen divorce ose zgjidhje martese. **Nisur nga këto rezerva del se gjykatat shqiptare kanë juridiksion të padiskutueshëm për zgjidhjen e martesës midis shtetasve shqiptar ose kur edhe një prej bashkëshortëve është shtetas shqiptar, pavarësisht vendit ku ato jetojnë.**

27. Duke mbajtur në konsideratë lëvizjen e lirë të shtetasve shqiptar jashtë shtetit, qëndrimin e tyre në vende të ndryshme, faktin se këto të fundit mund të pranojnë ose jo divorcin sipas ligjeve të tyre, ose parashikojnë procedura veçimi ose ndarje ligjore që nuk njihen në Shqipëri, atëherë marrja e vendimeve

nga gjykatat shqiptare për nxjerrjen jashtë juridiksionit të çështjes me objekt zgjidhje martese midis shtetasve shqiptar do të cenonte në thelb të drejtën e shtetasve jo vetëm për akses në drejtësi dhe parimin kushtetues të barazisë së shtetasve para ligjit, por dhe të drejtën për jetë private pasi do të ishin në pamundësi të realizonin të njëjtat të drejta në vendin tjetër. Shtetasit shqiptar, që jetojnë jashtë shtetit gëzojnë të njëjtat të drejta për akses në gjykatat shqiptare sikurse edhe ata, që jetojnë në Shqipëri për çështje, që ka lidhje me mosmarrëveshje midis tyre, një prej të cilave është dhe zgjidhja e martesës e rregullimi i pasojave të saj.

28. Veç sa më sipër, nxjerrja jashtë juridiksionin e çështjes me objekt zgjidhje martese do i vinte në pamundësi shtetasit shqiptar që të ngrenë padi rishtazi në vendin e tyre, kur një gjë e tillë i refuzohet nga juridiksioni i huaj ose në rast se legjislacioni i huaj nuk e njeh institutin e zgjidhjes e martesës, ose ai ka vendosur “ndarje ligjore” (p.sh. zgjidhje martese te noteri ose zyrtar e gjendjes civile), e cila nuk njihet si institut në Shqipëri. Një situatë e tillë do i detyronte shtetasit shqiptar të bënin disa procese gjyqësore si atë të zgjidhjes së martesës në vendin e huaj dhe në Shqipëri për njohjen e vendimit, pa vënë në diskutim këtu situatat penguese që vetë shtetasi shqiptar mund të ketë për paraqitjen e padisë në çdo vend të botës, ku mund të ndodhet fëmija ndërkohë që ai personalisht jeton në një vend tjetër apo jeton në Shqipëri dhe mund të mos ketë vizë-leje për lëvizje ose mundësi ekonomike të përballojë shpenzimet gjyqësore në këto vende, në raport me lehtësitë që i afroh shteti i tij.

29. Mënyra e formulimit të sentencës njësuere ashtu edhe arsyetimi i shumicës cenon për më tepër të drejtën për akses në drejtësi për bashkëshortin shqiptar që ka vendqëndrimin në Shqipëri duke e detyruar këtë të fundit të ngrejë padi për zgjidhjen e martesës në vendin e huaj, ku jeton fëmija me bashkëshortin tjetër ose të kushtëzohet në ngritjen e padisë para gjykatës shqiptare nga dakordësia e prindit tjetër dhe për më tepër nga vlerësimi nëse gjykata do ta gjej vetëm juridiksionale për të vlerësuar kriterin “interes i fëmijës”. Një gjë e tillë cenon në mënyrë thelbësore të drejtën e aksesit në drejtësi për këta shtetas pasi megjithëse jetojnë në Shqipëri ata nuk gëzojnë të njëjtat garanci për akses në gjykatë si shtetasit e tjerë. E për më tepër ata mund të jenë në pamundësi për të ushtruar të njëjtën të drejtë në shtetin e huaj jo vetëm për shkak të kufizimeve në regjimin e vizave, kohës së qëndrimit, gjuhës, shpenzimeve etj.

30. Nisur nga të drejtat, që gëzojnë shtetasit shqiptar me Kushtetutë, parashikimi i juridiksionit shqiptar për gjykimin e çështjes së kësaj kategorie, ndalimi i transferimit të juridiksionit të huaj për çështje në juridiksionin e gjykatave shqiptare, kolegji nuk duhet të kishte njësuar nxjerrjen e këtyre çështjeve jashtë juridiksionit duke vendosur si kriter përjashtues dakordësinë e bashkëshortëve e interesin e fëmijës. Kodi i Familjes dhe Konventat e Divorcit ose ajo e Juridiksionit të sipërcituar nuk kushtëzon juridiksionin e gjykimit të zgjidhjes së martesës e rregullimit të pasojave mbi këto kriterë. Për më tepër, çështja e interesit të fëmijës është një gjendje fakti, vlerësimi i së cilës nuk pengohet të realizohet në të njëjtat kushte nga gjykata e gjykimit të zgjidhjes së martesës ashtu si dhe nga gjykata e huaj, pasi gjykatat shqiptare kanë të gjitha mundësitë ligjore e procedurale të sigurojnë marrjen e vlerësimit në çdo lloj prove të lëshuar nga vendi i huaj qoftë nëpërmjet paraqitjes nga palët ashtu edhe nëpërmjet letërporosive.

31. Transferimi i juridiksionit të gjykatave shqiptare një gjykatë të huaj është parashikuar në nenin 37 të Kodit të Procedurës Civile i cili citon; *Juridiksioni i gjykatave shqiptare nuk mund t'i kalohet me marrëveshje një juridiksioni të huaj, përveç kur gjykimi ka lidhje me një detyrim ndërmjet të huajve ose ndërmjet një të huaji e një shtetasi shqiptar, ose personi juridik pa banim ose qëndrim në Shqipëri, si dhe kur këto përjashtime janë parashikuar në marrëveshje ndërkombëtare të ratifikuara nga Republika e Shqipërisë*. Komponenti “I huaj”, si shkak për transferimin e juridiksionit ka të bëjë kryesisht me dy element; a) shtetësia ose b) vendqëndrimi dhe c-në raste përjashtimore me parashikimet e marrëveshjeve ndërkombëtare.

32. Sipas nenit 1 parag. 2 i ligjit nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” “*Elementi i huaj*”, për qëllime të zbatimit të këtij ligji, nënkupton çdo rrethanë juridike që lidhet me subjektin, përmbajtjen ose objektin e një marrëdhënieje juridiko-civile dhe që bëhet shkak për lidhjen e kësaj marrëdhënieje me një sistem ligjor të caktuar. Nga kjo dispozitë konstatohet se elementi i huaj vendqëndrimin të fëmijës nuk ka relevancë për të përjashtuar juridiksionin e gjykatës shqiptare në gjykimin e kërtimeve për mënyrën e ushtrimit e përgjegjësisë prindërore dhe detyrimin për ushqim si pasojë e zgjidhjes së martesës. Palët ndërgjyqëse dhe fëmija janë me shtetësi shqiptare. Vendbanimet zyrtare sipas akteve të dosjes janë në Shqipëri, (E), pavarësisht vendqëndrimit të palëve, i cili në këtë rast nuk ka relevancë për të ndryshuar juridiksionin, pasi ligji është

shumë i qartë se në cilin rast ‘element i huaj’ çon në nxjerrjen jashtë juridiksioni të gjykatave shqiptare. Sipas nenit 75/3 të ligjit 10428/2011 gjykata shqiptare që ka juridiksion për të shqyrtuar padinë e zgjidhjes së martesës ka juridiksion edhe për të shqyrtuar pasojat e saj.

33. Gjithashtu juridiksioni i gjykatave shqiptare për marrëdhëniet prind-fëmijë dhe detyrimin për ushqim veç nenit 75/3 të sipërcituar bazohet edhe në nenin 76 të ligjit nr. 10428/2011, ku parashikohet *se Gjykatat shqiptare kanë juridiksion të gjykojnë çështjet, që lidhen me të drejtat dhe detyrimet, që rrjedhin nga martesa midis prindërve dhe fëmijëve, njohjen apo kundërshtimin e atësisë dhe të amësisë, kur njëra nga palët ka shtetësinë shqiptare ose ka vendqëndrimin e saj në Republikën e Shqipërisë*. Pra, në unitet të të gjitha dispozitave ligjore kuptohet se gjykata shqiptare ka juridiksion si për zgjidhjen e martesës ashtu edhe për rregullimin e pasojave të saj si mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe detyrimi për ushqim.

34. Konventa e Hagës ‘Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve’ nuk gjen zbatim për detyrimin për ushqim. Duke qenë se kërkimi për zgjidhjen e martesës shoqërohet edhe me shqyrtimin e pasojave për përgjegjësinë prindërore e detyrimin për ushqim, atëherë elementi përgjegjësi prindërore nuk mund të ketë asnjë vlerë mbizotëruese për përcaktimin e juridiksionit në raport me kërkesën kryesore të zgjidhjes së martesës dhe të pasojës tjetër detyrim për ushqim. Për më tepër sipas Konventës së Hagës kjo çështje nuk i përket në mënyrë ekskluzive për gjykim vetëm gjykatës së vendqëndrimit të të miturit. Arsyetimi i shumicës se çështja e përgjegjësisë prindërore përfshin edhe detyrimin për ushqim tejkalon parashikimet konventore, pasi vetë Konventa e ka kufizuar zbatimin e saj mbi këtë kërkim në nenin 4 të saj.

35. Në përputhje me nenin 37 të Kodit të Procedurës Civile dhe nenin 116 të Kushtetutës, gjykatat shqiptare kanë të drejtë të zbatojnë drejtpërdrejtë marrëveshjet ndërkombëtare, pasi ato konsiderohet pjesë e legjislacionit të brendshëm. Pakica vlerëson se gjykata e shkallës së parë nuk ka kuptuar e zbatuar drejtë rregullat për përcaktimin e juridiksionit të parashikuara nga Konventa “Për juridiksionin e ligjin e zbatueshëm, njohjen zbatimin e bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat e mbrojtjes së fëmijëve”. Kështu, në zbatim të nenit 5 dhe 6 të Konventës juridiksioni për të vendosur marrjen e masave të mbrojtjes së fëmijës dhe pasurisë së tij i përket vendqëndrimit të fëmijës dhe nëse është emigrant ose zhvendosur për shkak të problemeve të vendit të tij, në një vend tjetër, atëherë juridiksioni i përket vendit ku ndodhet fëmija. Ndërsa nenet 8 e 9 të Konventës rregullojnë rastet kur shteti i divorcit nuk ka juridiksion për të vendosur për fëmijët, por i përcillet ky juridiksion nga autoriteti i shtetit të vendbanimit të përhershëm të fëmijës. Në rastin konkret, mungon kjo situatë pasi gjykata shqiptare ka juridiksion për të vendosur si për zgjidhjen e martesës edhe për çështjen e marrëdhënieve prind-fëmijë si pasojë e zgjidhjes së martesës. Ky vendim është i ekzekutueshëm në Shqipëri jo vetëm si vendbanimin i përhershëm i prezumuar të prindërve të fëmijës për shkak të shtetësisë shqiptare, por edhe për efekt të mënyrës së regjistrimit të familjes në regjistrat e gjendjes civile pas zgjidhjes së martesës dhe të subjektit që ka të drejtë të realizojë veprimet e zakonshme në interes të fëmijës si plotësimi të çdo dokumentacioni ligjor në interes të fëmijës, siç është ndër të tjera aplikimi për kartë identifikimi, pasaporta pa të cilat ai kufizohet në të drejtën e lëvizjes së tij, kërkesat për lëshimin e autorizimit për prona të paluajtshme në emër të tij etj. Nëse me zgjidhjen e martesës nuk do të rregulloheshin pasojat e saj mbi fëmijët, atëherë të dy prindërit do të prezumoheshin njëkohësisht përgjegjës e përfaqësues të të miturve në çdo rast, gjë që do të vështirësonte veprimet në emër e për llogari të të miturit duke mbajtur në konsideratë mosmarrëveshjet që ekzistojnë midis prindërve në raste të tilla. Për shkak të lidhjes së ngushtë që ekziston midis kërimit të zgjidhjes së martesës dhe rregullimit të pasojave të saj, gjykata shqiptare ka juridiksion të shqyrtojë të dyja këto çështje.

36. Konventa ‘Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve’ përcakton qartë se shteti që shqyrton kërkesën për divorc ka juridiksion për masat mbrojtje për fëmijën pasi në nenin 10 të saj parashikohet shprehimisht se; *Pa asnjë paragjykim në lidhje me dispozitat e nenëve 5-9, autoritetet e një Shteti Kontraktues, që ushtrojnë juridiksionin për të vendosur në lidhje me një kërkesë për divorc ose ndarje ligjore të prindërve të një fëmije që është banor i përhershëm në një Shtet tjetër Kontraktues ose për anulimin e martesës së tyre, nëse e parashikon ligji i shtetit të tyre, mund të marrin masa për mbrojtjen e fëmijës apo të pasurisë së tij, nëse: a) në kohën e fillimit të procedimit, njëri nga prindërit e tij ose të saj ka pasur banesë të përhershme në këtë shtet dhe njëri prej tyre ka përgjegjësi ligjore në lidhje me fëmijën; b) juridiksioni i këtyre autoriteteve për të marrë këto masa është pranuar nga prindërit, si dhe nga ndonjë person tjetër i cili ka përgjegjësi prindërore në lidhje me fëmijën*

dhe kur është në interes të fëmijës. Në përputhje me këtë dispozitë del se shteti kontraktues, që ka juridiksion për të vendosur për divorcin e prindërve ka juridiksion për të marr masa për mbrojtjen e fëmijës nëse e parashikon ligji i shtetit të tyre dhe kur ekzistojnë ndonjë nga kushtet e parashikuara nga pikat “a” ose “b”. Këto të fundit citohen në nenin 10 të Konventës në mënyrë numëruese dhe jokumulative. Udhëzuesi praktik i zbatimit të konventës ku referon shumica nuk mund të zëvendësoj vetë Konventën dhe as interpretimin e saj jashtë kuadrit ligjor të brendshëm përderisa referimi të ligji i brendshëm bëhet nga vetë neni 10 i Konventës. Për me tepër masat mbrojtëse nuk mund të barazohen me pasojat e zgjidhjes së martesës dhe si të tilla nuk mund të kufizojnë juridiksionin e gjykimit për këto të fundit.

37. Kolegji (shumica) i ka vlerësuar se të gjitha këto kushte të parashikuara nga neni 10 duhet të jenë kumulative, gjë që nuk qëndron pasi secila nga pikat a ose b nëse ekziston i jep juridiksion gjykatës, që shqyrton kërkesën për zgjidhjen e martesës për të shqyrtuar edhe masat e mbrojtjes. Një gjë e tillë del më e qartë duke mbajtur në konsideratë si ligjin për të drejtën ndërkombëtare private nr. 10428/2011 neni 73 të tij, ashtu edhe nenet 37 e vijuese të KPC-së, ku pranimi i juridiksionit me marrëveshje të palëve në rastin konkret i prindërve përbën shkak për fitimin e juridiksionit edhe kur nuk parashikohet në ligj. Të njëjtën logjikë ndjek edhe Konventa duke mbajtur në konsideratë se palët e përfshira në mosmarrëveshje ndaj të cilëve vendoset masat mbrojtëse kanë të bëjnë pikërisht me prindërit ose personin, që ushtron një përgjegjësi ndaj fëmijës. I vetmi verifikim i veçantë që bën gjykata është interesi i fëmijës në ato raste kur juridiksioni pranohet nga bashkëshortët, pasi nëse juridiksioni është pranuar nga ligji i shtetit atëherë interesi i fëmijës prezumohet se ekziston. Gjithashtu edhe kriteri i banesës së përhershme i prindit në kohën e ngritjes së padisë në shtetin ku është ngritur padia, është ngushtësisht i lidhur me faktin se vendqëndrimi i jep juridiksion gjykatës për sa kohë masat mbrojtëse kanë lidhje me të dyja palët.

38. Kolegji (shumica) nuk ka mbajtur në konsideratë se parashikimet e nenit 10 të konventës kanë të bëjnë me situatën, kur vendi i shqyrtimit të kërkesës për divorc është i ndryshëm nga vendi, shtetësinë e të cilit kanë prindërit. Që vendi i divorcit të fitojë juridiksion për shqyrtimin e masave të mbrojtjes duhet që ligji i shtetësisë së tyre të parashikoj marrjen e këtyre masave kur ekziston një nga rastet a ose b të nenit 10. Ndërsa në rast se padia e zgjidhjes së martesës është ngritur në vendin shtetësinë e të cilit kanë prindërit dhe fëmija, atëherë shtetësia përbën një kriter, që jep juridiksion për shqyrtimin e përbashkët të zgjidhjes së martesës dhe të pasojave pa qenë e nevojshme të ekzistojë kushti i fitimit të juridiksionit nga kriteri vendqëndrimi i përhershëm i njërit prind në kohën e ngritjes së padisë ose juridiksioni i pranuar me marrëveshje sipas nenit 10/a ose b të Konventës. Një gjë e tillë del edhe nga neni 8 i Konventës, ku kriteri shtetësia e fëmijës konsiderohet si kriter për transferimin e juridiksionit për shqyrtimin e çështjes tek ai shtet sipas nenit 5 e 6 të Konventës në mënyrë të veçantë nga ai i vendit të divorcit. Kjo do të thotë se vetë konventa e konsideron vendin e shtetësisë së të miturit si një juridiksion që krijon të njëjtën pritshmëri për vlerësimin e interesit të të miturit dhe të marrjes së masave mbrojtëse, ashtu si dhe ai i vendqëndrimit. Madje arrin deri atje sa edhe në rast se është paraqitur një çështje për masa mbrojtëse para tij t'i ftoj palët ti paraqesin ato në vendin e shtetësisë.

39. Ligji ynë nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private” parashikon shprehimisht se gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të vendosur jo vetëm për zgjidhjen e martesës, por edhe për pasojat e zgjidhjes së martesës, ku në konsideratë parësore qëndron mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore pas zgjidhjes së martesës dhe detyrimi për ushqim ndaj fëmijëve. Kriteri lidhës që ka prioritet për përcaktimin e juridiksionit në këtë rast është shtetësia shqiptare qoftë edhe e njërit prej bashkëshorteve. Ndërkohë, që vendqëndrimi në kohën e ngritjes së padisë vlen si kriter kur bashkëshortët njëkohësisht edhe prindër të fëmijës nuk janë shtetas shqiptar. Në unitet me këtë parashikim duhen kuptuar edhe parashikimet e nenit 10 të Konventës, që i japin juridiksion gjykatës së divorcit për marrjen e masës mbrojtjes mbi bazën e vendit të qëndrimit të përhershëm të njërit prind, gjë që nuk përjashton por përkundrazi lejon juridiksionin e shtetit të shtetësisë së prindërve si për të vendosur për zgjidhjen e martesës dhe marrjen e masave mbrojtjes pasi kriteri përcaktues i juridiksionit në këtë rast është shtetësia dhe jo vendqëndrimi ose juridiksioni i pranuar me marrëveshje.

40. Kolegji (shumica) ka vendosur nxjerrjen e çështjes jashtë juridiksionit duke interpretuar në mënyrë shumë të ngushtë nenin 5 e 6 të Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve” pa mbajtur në konsideratë jo

vetëm kërkimin bazë për zgjidhjen e martesës, por edhe natyrën e pasojave të saj të cilat nuk konsistojnë vetëm në mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore por edhe në përcaktimin e detyrimit për ushqim, pasojë kjo e cila nuk bie nën fushën e zbatimit të kësaj konvente por rregullohet nga Konventa “*Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes*”, bërë në Hagë më 23 nëntor 2007 e ratifikuar nga Shqipëria me ligjin nr. 63/2012.

41. Kështu neni 4 i Konventës së Hagës „*Për Juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve*” e ka përjashtuar nga fusha e zbatimit të kësaj konvente “*detyrimin për mbajtjen*” që ka të bëjë me pasojën ose kërkimin “*Detyrim për ushqim për fëmijën e mitur*”. Përthimi që i është bërë konventës lidhur me këtë term ligjor “*maintenance obligations*” në “*detyrimin për mbajtjen*” nuk rezulton të jetë përshtatur me kuptimin e duhur, që ky përcaktim rezulton të ketë në kontekstin ligjor. Duke analizuar në mënyrë sistematike përcaktimet e Konventës së Hagës, nuk rezulton të ketë parashikime në asnjë dispozitë tjetër që të përfshijnë detyrimin për ushqim në fushën e zbatimit ekskluziv të kësaj konvente. Një gjë e tillë bëhet me e qartë duke analizuar konventën “*Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes*”. Kështu, në krye të kësaj konvente shtetet kanë parashikuar qëllimin e nënshkrimit të saj që ka të bëjë me angazhimin e shteteve palë për marrjen e të gjitha masave të duhura, duke përfshirë nënshkrimin e marrëveshjeve ndërkombëtare, për të siguruar rivendosjen e detyrimit të mbështetjes financiare për fëmijën nga prindi (prindërit) ose persona të tjerë përgjegjës, në veçanti kur këta persona jetojnë në një shtet të ndryshëm nga ai i fëmijës. Pra, në konsideratë të kësaj Konvente qëllimi është të sigurohet vendosja e ekzekutimi i detyrimit për ushqim ndaj personave, që jetojnë në vende të ndryshme nga fëmija. Një prej objektivave të kësaj konvente sipas nenit 1 të saj është vënia në dispozicion e kërkesave për marrjen e vendimeve për detyrimin për ushqim, ose për njohjen e tyre etj. Po në nenin 9 të saj parashikohet se; *Një kërkesë sipas këtij kapitulli bëhet nëpërmjet autoritetit qendror të shtetit kontraktues në të cilin banon kërkuesi, për autoritetin qendror të shtetit të kërkuar*. Kërkuesi në kuptim të konventës është personi, që gëzon një të drejtë kërkitimi për detyrimin për ushqim ndaj personit tjetër përgjegjës. Pra, në kuptim të kësaj konvente vendbanimi i fëmijës, i cili normalisht është subjekti, që gëzon të drejtën e ushqimit përbën një rrethanë që përcakton autoritetin, që vë në lëvizje procedurën e sigurimit të detyrimit për ushqim pranë autoritetit qëndron të shtetit të kërkuar, ku ndodhet personi përgjegjës për detyrimin. Kjo do të thotë se shteti, ku ndodhet fëmija në rastet e kërtimeve për detyrimin për ushqim nuk gëzon ndonjë juridiksion ekskluziv për të vendosur për detyrimin për ushqim, por përkundrazi ai gëzon të drejtën t’i drejtohet për përcaktimin e njohjen e detyrimit për ushqim autoritetit të vendit, ku ndodhet personi përgjegjës, pra prindi i fëmijës që ngarkohet me një detyrim të tillë.

42. Në vijim në nenin 10 të kësaj konvente janë të parashikuara rregullat e kërkesave që i vihen në dispozicion kreditorit, pra personit që ka të drejtën. Më konkretisht neni 10 parashikon se; Kategoritë e mëposhtme të kërkesave i vihen në dispozicion një kreditori në një shtet kërkuar, që synon të rivendosë mbështetjen financiare sipas kësaj Konvente. *a) njohja ose njohja dhe ekzekutimi i një vendimi; b) zbatimi i një vendimi të marrë ose të njohur në shtetin e kërkuar; c) marrja e një vendimi në shtetin e kërkuar ku nuk ka vendim ekzistues, duke përfshirë nëse është e nevojshme, përcaktimin e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore; d) marrja e një vendimi në shtetin e kërkuar kur njohja dhe zbatimi i një vendimi nuk është e mundur ose refuzohet për shkak të mungesës së një baze për njohjen dhe zbatimin sipas nenit 20 ose për arsye të përcaktuara në nenin 22 “b” ose “e”; e) ndryshimi i një vendimi të marrë në shtetin e kërkuar; f) ndryshimi i një vendimi të marrë në një shtet të ndryshëm nga shteti i kërkuar*. Po në paragrafin e tretë të kësaj dispozite parashikohet se; *Përveç rasteve, kur parashikohet ndryshe në këtë Konventë, kërkesat në paragrafët 1 dhe 2 përcaktohen sipas ligjit të shtetit të kërkuar, dhe kërkesat në paragrafët 1 “c” deri “f” dhe 2 “b” dhe “c”, u nënshtrohen rregullave juridiksionale të zbatueshme në shtetin e kërkuar*. Në referim të kësaj dispozite del e qartë se kërkesat për të marrë një vendim detyrimi për ushqim i nënshtrohen rregullave juridiksionale të shtetit të kërkuar, pra të atij ku dorëzohet kërkesa për gjykimin e një çështje me objekt detyrimi për ushqim dhe jo juridiksionit të shtetit kërkuar, pra të atij, ku ndodhet fëmija. Nëse do të ndiqej një logjikë e tillë atëherë shteti i vendbanimit të fëmijës do t’i drejtohej shtetit tjetër vetëm për njohjen e vendimit të dhënë në shtetin kërkuar, ndërkohë që konventa është e zbatueshme jo vetëm për njohjen, por edhe për kërkimin e hapjen e një procesi gjyqësor në shtetin e kërkuar për të siguruar një vendim gjyqësor përcaktues e njohës së

detyrimit për ushqim. Përderisa shtetet në rastin e detyrimit për ushqim kanë marrë përsipër të ndërhyjnë e të realizojnë procedurat gjyqësore mbi bazën e një kërkesë të formuluar nga personi i interesuar, atëherë është e padiskutueshme, që rregullat e kësaj konvente mbi juridiksionin janë të zbatueshme edhe kur vetë personi i interesuar si fëmija ose prindi që e mban fëmijën i drejtohet gjykatës së vendit, ku jeton personi përgjegjës për detyrimin për ushqim ose ku ndodhet pasuria e tij.

43. Referuar nenit 10/3 të Konventës “Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve ..” del se juridiksioni mbi kërkesat për detyrimin për ushqim e për pasojë edhe mbi përgjegjësisë prindërore, kur kjo e fundit është ngushtësisht e lidhur me detyrimin për ushqim, përcaktohet nga rregullat e shtetit të kërkuar, pra të atij që ka lidhje me personin që do të ngarkohet me detyrimin për ushqim dhe jo i atij të vendqëndrimit të fëmijës. Kështu që njësimi i shumicës se juridiksioni i gjykimit të kërkesës për detyrimin për ushqim i përket gjykatës së vendit të qëndrimit të fëmijës ose të personit kërkuar është në kundërshtim me Konventën “Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit për ushqim” që ka në konsideratë parësore gjykimin në gjykatën e vendit ku ndodhet personi i detyruar. Edhe ligji nr. 10428/2011 në nenin 80 pika d të tij parashikon qartazi gjykata shqiptare ka juridiksion për çështjet e detyrimit për ushqim kur i detyruari ka vendqëndrimin në Shqipëri, ndërkohë që e zgjeron këtë juridiksion në rastet kur detyrimi vjen si pasojë e marrëdhënieve prind -fëmijë edhe mbi bazën e kriterit të shtetësisë sipas nenit 76 të ligjit.

44. Në analizë të kësaj konvente rezulton se pranohet juridiksioni i një shteti të ndryshëm nga ai i vendbanimit ose vendqëndrimit të fëmijës, madje edhe për kërkimet e përgjegjësisë prindërore, kur objekt i kërimit është detyrimi për ushqim në favor të fëmijëve. Ky juridiksion nuk është i lidhur vetëm me vendqëndrimin e personit përgjegjës por edhe me vendin, ku ky i fundit ka vendbanimin e përhershëm e lidhur kjo me shtetësinë, ose mund të ketë si rregull pasuri të tij, që mund të jetë objekt ekzekutimi i detyrimit për ushqim. Pra rezulton se në konsideratë të kësaj konvente detyrimi për ushqim si kërkim primar ose si pasojë e zgjidhjes së martesës gëzon një konsideratë më parësore për përcaktimin e juridiksionit se kërkitimi për mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore në kundërshtim me atë që arsyeton shumica. Ky konkluzion veç nenit 10 të sipërcituar gjenden edhe në nenin 6 të Konventës, ku thuhet se autoritetet *marrin masa b) për të siguruar ndihmë në përcaktimin e përgjegjësisë prindërore, kur është e nevojshme, për rivendosjen e detyrimit ushqimor.* Nisur nga këto konstatime konventa “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve” nuk mund të ketë prioritet për përcaktimin e juridiksionit ndërkombëtar të mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, në raport me rregullat e përcaktimit të juridiksionit të Konventës *Për rivendosjen ndërkombëtare të detyrimit ushqimor ndaj fëmijëve dhe formave të tjera të mbështetjes për anëtarët e tjerë të familjes*” kur në gjykimin e çështjes shqyrtohen bashkërisht si detyrimi për ushqim dhe mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ose kur këto kërkitime vijnë si pasojë e çështjes kryesore të zgjidhjes së martesës.

45. Duke mbajtur në konsideratë parashikimet specifike të të dyja konventave dhe ligjin shqiptar “Për të drejtën ndërkombëtare private” del se gjykata shqiptare ka juridiksion të shqyrtojë çështjet me objekt zgjidhje martese e rregullim i pasojave të saj të njohura nga Kodi i Familjes kur njëri nga palët ka shtetësi shqiptare pasi;

a) sipas nenit 10 të Konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve” pranohet juridiksioni i shtetit që shqyrton zgjidhjen e martesës edhe për të shqyrtuar pasojat e zgjidhjes së martesës kur e parashikon ligji i shtetit të palëve,

b) pasojat për zgjidhjen e martesës nuk përfshijnë vetëm mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore por edhe detyrimin për ushqim që gëzon konsideratë parësore për përcaktimin e juridiksionit në raport me atë që rregullon mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore e masat e tjera mbrojtëse. Kërkitimi i detyrimit për ushqim si pjesë e pasojave të zgjidhjes së martesës përjashton kufizimet e përcaktuara në nenin 10 pika a e b të konventës “Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, zbatimin dhe bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat për mbrojtjen e fëmijëve” duke e shtrirë juridiksionin e vendit të zgjidhjes së martesës edhe për shqyrtimin e pasojave si për përgjegjësinë prindërore e detyrimin për ushqim. Në këtë rast fiton prioritet juridiksioni i vendit të zgjidhjes së martesës që të shqyrtojë bashkërisht të gjitha pasojat e zgjidhjes së martesës,

c) është në interesin më të lartë të fëmijës që të gjitha të drejtat e tij, që vijnë si pasojë e zgjidhjes së martesës të shqyrtohen në një gjykim të përbashkët, pasi vetëm në këtë mënyrë sigurohet të gjitha të drejtat si ekonomike por edhe ato juridike jo vetëm të prindërve të fëmijës por edhe të fëmijës ndaj secilit prej prindërve. Çdo ndarje e juridiksioneve nuk do i shërbente qëllimit të krijimit të lehtësirave për fëmijët, por do i vinte këta të fundit dhe prindërit e tyre para proceseve pa fund për të siguruar njohjen e ekzekutimin e të drejta të veçuara në secilin rast.

46. Vendimi i gjykatës shqiptare sjell menjëherë efekte zbatuese në Shqipëri lidhur me regjistrin e gjendjes civile të shtetasve duke ndryshuar përbërjen familjare dhe të drejtat e prindërve si kryefamiljar të familjes në raport me njëri-tjetrin dhe me fëmijën. Fakti se ky vendim mund t'i nënshtrohet një procedure njohje në shtetin e huaj nuk përbën shkak për të konstatuar mungesën e juridiksionin e gjykatës shqiptare në shqyrtimin e kërimit të zgjidhjes së martesës dhe pasojave të zgjidhjes së martesës.

47. Referuar nenit 76 të ligjit nr. 10428/2011 “Për të drejtën ndërkombëtare private”, rezulton se: *“Gjykatat shqiptare kanë juridiksion të gjykojnë çështjet, që lidhen me të drejtat dhe detyrimet, që rrjedhin nga martesa midis prindërve dhe fëmijëve, njohjen apo kundërshtimin e atësisë dhe të amësisë, kur njëra nga palët ka shtetësinë shqiptare ose ka vendqëndrimin e saj në Republikën e Shqipërisë”*. Referuar këtij parashikimi, gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të vendosur edhe për pasojat e zgjidhjes së martesës (të cilat mund të shtrihen në kohë edhe pas zgjidhjes gjyqësive të martesës), ku në konsideratë parësore qëndron mënyra e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore pas kësaj zgjidhje, sikundër në rastin objekt gjykimi. Ky juridiksion i gjykatave shqiptare, i cili ka përcaktuar jo vetëm zgjidhjen e martesës midis bashkëshortëve shtetas shqiptar por edhe pasojat e saj në raport me fëmijën dhe mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore, do vijojë të mbartet nga gjykatat shqiptare, të cilat verifikojnë “ecurinë” e përgjegjësisë prindërore apo nevojat e ndryshimit të kësaj përgjegjësie të përcaktuar me vendim të formës së prerë. Vendimi që ka vendosur rregullimin e pasojave të mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore dhe detyrimit për ushqim konsiderohet se ka fuqi detyruese për palët por edhe për gjykatën. Duke pasur një cilësi të tillë secila nga palët gëzon të drejtën për të kërkuar njohjen e tij në shtetin e huaj. Po ashtu gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të vendosur ndryshimin e disponimeve të dhëna në një vendim të saj in edhe pse fëmija mund të ketë ndryshuar vendqëndrimin. Ndërsa në rast se vendimi për rregullimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore është dhënë nga një shtet i huaj atëherë gjykata shqiptare fiton juridiksion vetëm në rastin kur fëmija vendoset me vendqëndrim në Shqipëri.

48. Në unitet me gjithë shpjegimet e mësipërme del se gjykatat shqiptare kanë juridiksion për të vendosur jo vetëm për zgjidhjen e martesës, por edhe për çështje të përgjegjësisë prindërore, detyrimit për ushqim edhe kur fëmija jeton jashtë vendit kjo për faktin se ligji për të drejtën ndërkombëtare private përmirëson të drejtën e aksesit për shtetasit shqiptar në këtë fushë dhe nuk ka asnjë kufizim ndalues nga Konventa e Hagës që këto çështje të shqyrtohen nga gjykata e vendit të shtetësisë së fëmijës ose të prindërve por përkundrazi Konventa pranon edhe transferimin e juridiksionit në favor të vendit të shtetësisë e drejtë kjo që nuk kushtëzohet nga fakti nëse gjykata e huaj ia bën palëve prezent një të drejtë të tillë por edhe kur ata e ushtrojnë vetë kërkesën drejtpërdrejt në vendin e shtetësisë.

49. Në kuadër të qëllimit parësor të mbrojtjes së të drejtës së fëmijëve dhe të familjes, detyra e shteteve është t'i shqyrtojnë këto çështje dhe jo të shmangin gjykimin e tyre nëpërmjet diskutimit kryesisht të juridiksionit për më tepër kur palët nuk kanë asnjë kundërshtim. Për më tepër situata e përgjegjësisë prindërore është objekt i shqyrtimit në gjykatë në tri situata konkretisht si pasojë e zgjidhjes së martesës, si kërkim për ndryshimin e përgjegjësisë së njohur me një vendim të formës së prerë dhe në rastet kur ajo është pasojë e krijimit të marrëdhënies prind fëmijë për fëmijën e lindur jashtë martese të njohur apo jo. Për dy rastet e para si gjyqtarë në pakicë kemi bërë analizën si më sipër. Duke qenë se në rastin e tretë vetë Konventa e Hagës (e Juridiksioni) në nenin 4 parashikon se vendosja e marrëdhënieve prind fëmijë nuk bie në fushën e zbatimit të saj, atëherë vendosja e kësaj marrëdhënie si pasojë e njohjes së atësisë ose për fëmijët e lindur jashtë martese nuk rregullohet në mënyrë eksplicite nga dispozitat e kësaj konvente, duke u rregulluar nga dispozitat e ligjit nr. 10428/2011. Për rrjedhojë, juridiksioni i gjykatave shqiptare është i pranishëm edhe në këto situata.

50. Kodi i Procedurës Civile ka zgjidhur situatat kur e njëjta çështja është paraqitur për shqyrtim nga palët edhe në juridiksionin e huaj. Kështu në nenin 38 të KPC-së parashikohet, se: *gjykata shqiptare mund të*

pezullon gjykimin e kësaj mosmarrëveshjeje kur: a) padia është paraqitur më parë në kohë në gjykatën e shtetit të huaj; b) vendimi i gjykatës së shtetit të huaj është i mundshëm për t'u njohur dhe/ose ekzekutuar në Republikën e Shqipërisë; c) gjykata shqiptare bindet se pezullimi është i nevojshëm për administrimin e duhur të drejtësisë. Në zbatim të kësaj dispozite gjykatat shqiptare ka diskrecion që të vlerësojnë nëse një çështje do të zgjidhet më mirë prej saj apo nga gjykata e huaj. Ky parashikim tregon se vetëm paraqitja e të njëjtës çështje në gjykatën e huaj mund të sjellë pezullimin e gjykimit në rastin e juridiksionit të njëkohshëm midis dy vendeve. Për atë kohë sa nuk kemi të bëjmë me juridiksion ekskluziv atëherë secili nga shtetet ka juridiksion të shqyrtojë çështjen për atë kohë sa e ka të parashikuar në ligjin e brendshëm dhe pranohet po nga Konventa e Hagës. Gjykata nuk mund të nxjerr çështjen jashtë juridiksionit kur ka juridiksion për gjykimin e çështjes thjeshtë duke vlerësuar se gjykata tjetër është ajo që vlerëson më mirë interesin e fëmijës. Kjo rrethanë përbën shkak për pezullimin e gjykimit të çështjes dhe jo për nxjerrje jashtë juridiksionit. Nëse ekziston një situatë e tillë atëherë gjykata shqiptare ka të drejtë të vendosë pezullimin e gjykimit. Nëse asnjë nga palët nuk ka paraqitur asnjë kërkesë në gjykatën e huaj atëherë gjykata shqiptare nuk mund të imponojë palët, nëpërmjet nxjerrjes së çështjes jashtë juridiksionit, për të ndjekur një juridiksion alternativ të zgjidhjes së mosmarrëveshjes së tyre duke e konsideruar atë si juridiksion ekskluziv megjithëse ligji ose konventa nuk ia kanë dhënë një cilësi të tillë. I takon asaj të përdor të gjitha mjetet procedurale për të bërë të mundur dëgjimin e fëmijës dhe marrjen e provave të tjera duke vlerësuar interesin më të mirë të fëmijës jo thjeshtë në aspektin procedural, por atë substancial në funksion të zgjidhjes sa më të drejtë të çështjeve për të drejtën e takimit, kujdestarinë e detyrimin për ushqim ndaj tij.

Në unitet nga sa më sipër përgjigja për të gjitha çështjet e shtruar në pyetjen e parë duhet të ishte:

a) Në çështjet me objekt zgjidhje martesë ose pavlefshmëri e martesës dhe rregullimin e pasojave të tyre gjykatat shqiptare kanë juridiksion për shqyrtimin e çështjes, kur ekziston një nga kriteret lidhëse të ligjit nr. 10428/2011, "Për të drejtën ndërkombëtare private" pavarësisht se vendqëndrimi i zakonshëm i të miturit nuk është në Shqipëri.

b) Në çështjen me objekt rregullimin ose ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore ndaj fëmijës së mitur gjykatat shqiptare kanë juridiksion sipas kriterëve lidhëse të përcaktuara në nenin 76 të ligjit nr. 10428/2011 pavarësisht se vendqëndrimi i të miturit nuk është në Shqipëri. Nëse rregullimi fillestar i mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore është bërë me vendim të formës së prerë të gjykatës së huaj, gjykata shqiptare ka juridiksion për tu shprehur lidhur me masat paraprake mbrojtëse ose për ndryshimin e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore kur fëmija i mitur ka vendqëndrimin në Shqipëri.

c) Në çështjet me objekt përcaktimin ose ndryshimin e detyrimit për ushqim gjykatat shqiptare kanë juridiksion për shqyrtimin e këtyre çështjeve kur ekzistojnë kriteret lidhëse të përcaktuara në nenet 75, 76 ose 80 të ligjit nr. 10428/2011.

i. Nëse e njëjta padi për çështjet e sipërcituara është duke u gjykuar në mënyrë të njëkohshme edhe nga gjykata e huaj, gjykata mund të disponojë për çështjen në shqyrtim në një nga mënyrat e parashikuara nga neni 38 i KPC-së.

II. Lidhur me pyetjen e dytë: ***Si qëndron juridiksioni i gjykatave shqiptare për këto çështje, në raport me zbatimin e Konventës "Për aspektet civile të rrëmbimit ndërkombëtar të fëmijëve"?***

51. Lidhur me këtë çështje sipas nenit 16 të Konventës parashikohet se *Pas marrjes së njoftimit për një largim apo mbajtje të padrejtë të fëmijës në kuptimin e nenit 3, autoritetet gjyqësore ose administrative të shtetit kontraktues, nga i cili fëmija është larguar apo mbajtur, nuk do të vendosin në themel për të drejtave të kujdestarisë, derisa të vendoset se fëmija nuk do të kthehet sipas kësaj Konvente ose nëse nuk bëhet një kërkesë sipas kësaj Konvente, brenda një kohe të arsyeshme pas marrjes së njoftimit.* Referuar kësaj dispozite shqyrtimi i kërkesës për kthimin e fëmijës në rast të marrjes së tij të padrejtë gëzon prioritet në shqyrtim në raport me gjykimin e çdo çështje që ka të bëjë me kujdestarinë. Një detyrim i tillë rëndon si mbi autoritetin e shtetit nga i cili është larguar fëmija i cili nuk do e përfundojë një gjykim të tillë derisa të vendoset nëse fëmija do të kthehet, po ashtu edhe ndaj autoritetit të shtetit ku mbahet fëmija që nuk do të vendos derisa të mos bëhet një kërkesë brenda një kohe të arsyeshme pas ardhjes në dijeni.

52. Qëllimi i Konventës është të rikthejë të njëjtën gjendje të status-quo të jetesës së fëmijës pranë të njëjtit ambient sikurse ka ekzistuar para largimit të padrejtë që ka cenuar një të drejtë kujdestarie ose mbajtje

të fëmijës të njohur ligjërish. Megjithatë kthimi i fëmijës nuk do të thotë se ky është një vendim që barazohet me zgjidhjen në themel të çështjes së kujdestarisë dhe as e paragjykon një vendimarrje të tillë. Edhe fakti se në shtetin e kërkuar mund të jetë dhënë apo do të njihet një vendim për rregullimin e çështjes së kujdestarisë nuk mund të përbëjë shkak për refuzimin apriori të kërkesës por gjykata mund të mbajë në konsideratë shkaqet për të cilat është dhënë një vendim i tillë.

53. Neni 3 i Konventës parashikon shprehimisht, se: *“Largimi ose mbajtja e një fëmije konsiderohet i padrejtë .. kur: a) konsiston në shkeljen e të drejtave të kujdestarisë që i janë dhënë një personi, një institucioni apo organi tjetër, qoftë kolektivisht apo individualisht, sipas ligjit të shtetit në të cilin fëmija ka qenë banor i zakonshëm para largimit apo mbajtjes; dhe b) në kohën e largimit apo mbajtjes këto të drejta janë ushtruar, qoftë kolektivisht apo individualisht, ose që mund të kenë qenë ushtruar me përjashtim të largimit apo mbajtjes”*. Pra në përputhje me këtë dispozitë largimi i padrejtë i fëmijës nuk ka të bëjë vetëm me situatën, kur janë shkelur të drejtat e kujdestarisë së njohur në një vendim gjyqësor në favor të prindit ose të një institucioni tjetër, por edhe kur janë shkelur ato që i njihen ligjërish. Fakti, që fëmija mbahet pa të drejtë në një vend të ndryshëm nga vendi prej të cilit u largua nuk do të thotë se juridiksioni i këtij të fundit është i kufizuar vetëm te shqyrtimi i kërkesës për kthimin e fëmijës. Gjykatat e vendit ku mbahet fëmija mund të gëzojnë juridiksion për shqyrtimin e çështjeve të kujdestarisë kur ekzistojnë kriteret lidhëse, qoftë edhe ai i vendqëndrimit. Megjithatë ky i fundit nuk përbën një kriter përcaktues për juridiksionin e gjykimit të kujdestarisë në kushtet kur ky vendqëndrim ka ardhur si rezultat i vendosjes së padrejtë të fëmijës në këtë vendqëndrim. Me largimin e fëmijës në zbatim të vendimit të kthimit të fëmijës, gjykata e vendit të qendrimit do të humbte juridiksionin.

54. Megjithatë, mund të ndodh që gjykata e vendit, ku mbahet fëmija pa të drejtë mund të ketë juridiksion për një shkak tjetër siç është shtetësia e fëmijëve ose e prindërve, gjë që do t'i jepte juridiksion gjykatës për të shqyrtuar në themel çështjen e kujdestarisë, pavarësisht se është marrë një vendim për kthimin e fëmijës në vendin e qendrimit të tij fillestar. Pavarësisht nga kjo, gjykimi i një çështje të tillë nga gjykata e vendit të shtetësisë, kur ky është vendi ku ishte vendosur pa të drejtë fëmija, varet edhe nga fakti nëse ishte në shqyrtim ndonjë kërkesë kujdestarie në vendin ku duhet të kthehej apo u kthye fëmija. Nëse po, atëherë gjykimi i çështjes për kujdestarinë e fëmijës në vendin e shtetësisë nuk mund të vazhdojë duke u pezulluar në bazë të nenit 38 të KPC-së. Në të kundërt gjykimi mund të vazhdojë për aq sa gjykata gëzon juridiksion lidhur me gjykimin e çështjes sipas kriterit të shtetësisë.

Në rezume përgjigja për çështjen e dytë të shtruar për njësim është;

Nëse para Gjykatave shqiptare është në gjykim një çështje për kthimin e fëmijës në kuadër të Konventës “Për rrëmbimin civil të fëmijëve”, kjo situatë nuk cenon juridiksionin e gjykatave shqiptare për të shqyrtuar një çështje, që ka të bëjë me kujdestarinë ose mënyrën e ushtrimit të përgjegjësisë prindërore mbi të miturin. Megjithatë kur ka një vendim të gjykatave shqiptare për kthimin e fëmijës në shtetin e huaj në bazë të konventës “Për rrëmbimin civil të fëmijëve” dhe në shtetin e huaj është duke u gjykuar një çështje e kujdestarisë së fëmijës ose e mënyrës së ushtrimit të përgjegjësisë prindërore për fëmijën atëherë gjykata duhet të disponojë për çështjen e paraqitur para saj në një nga mënyrat e parashikuara nga neni 38 i KPC-së.

II. Në lidhje me zgjidhjen e çështjes konkrete

55. Në çështjen konkrete, Gjykata e Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan ka pasur juridiksion për gjykimin e çështjes kjo për faktin se paditësja ka kërkuar zgjidhjen e martesës dhe rregullimin e pasojave të saj për fëmijët e lindur nga martesë. Të dyja palët janë shtetas shqiptar dhe fëmijët e tyre po ashtu gëzojnë shtetësinë shqiptare. Palët ndërgjyqësie jetojnë në shtetin grek së bashku me fëmijët e tyre. Në rastin konkret, të dy prindërit kanë pranuar juridiksionin e gjykatave shqiptare, duke mos shprehur asnjë kundërshtim për juridiksionin por përkundrazi kanë dhënë qëndrimet e tyre mbi mënyrën se si do të rregullohen pasojat e zgjidhjes së martesës lidhur me fëmijën. Pranimi i juridiksionit mund të jetë i shprehur ose i heshtur në përputhje kjo me nenin 73 të ligjit nr. 10428/2011, kusht që në rastin konkret konsiderohet i zezuar.

56. Gjykata e faktit nuk ka analizuar asnjë rrethanë që sipas saj i jep do i jepte prioritet vlerësimit të interesit më të lartë të fëmijëve nga gjykata e huaj në raport me të. Gjykata i ka të gjitha mundësitë të jap autorizimet e duhura për paraqitjen e fëmijëve për tu dëgjuar para saj. Po ashtu gjuha nuk mund të përbëjë një pengesë për shqyrtimin e çështjes për aq kohë sa fëmijët janë të rritur nga shtetas shqiptar dhe jo vetëm

janë të familjarizuar me gjuhën shqipe por edhe me kulturën shqiptare. Për sa i përket atashimit faktik, që ata kanë me secilin prind secili prej palëve ka detyrimin për ti paraqitur prova gjykatës dhe vetë kjo e fundit ka të gjitha mundësitë të marr dhe mendimin e një psikologu.

57. Prindërit si njohës të interesit më të lartë të fëmijës nuk kanë kundërshtuar juridiksionin e saj. Gjithashtu padia për zgjidhjen e martesës e rregullimin e pasojave të saj është ngritur nga prindi që faktikisht mban dhe kujdeset drejtpërdrejt për fëmijët edhe pas ndërprerjes së bashkëjetesës së palëve. Është ky prind i cili i ofron fëmijës kushtet për plotësimin e interesave të tij si fëmijë gjatë periudhës kur ende nuk është zgjidhur martesa ligjrisht, rrethanë kjo që në mënyrë indirekte pranohet edhe nga prindi tjetër. Ngritja e padisë nga ky prind para gjykatave shqiptare të padisë për zgjidhjen e martesës e rregullimin e pasojave mbështet ekzistencën e njëkohshme të interesit më të lartë të fëmijës që gjykimi të realizohet nga gjykata shqiptare.

58. Kështu, prindërit e fëmijës si mbartës së detyrimeve ndaj fëmijëve për ti krijuar atyre kushteve sa më të mira social-ekonomike nëpërmjet pranimin të juridiksionit pranojnë njëkohësisht se gjykata shqiptare është ajo që ofron më shumë lehtësi për ta dhe për rrjedhojë edhe për realizimin e interesave të fëmijëve pas zgjidhjes së martesës. Ky qëndrim është në përputhje me nenin 10/b të Konventës *‘Për juridiksionin, ligjin e zbatueshëm, njohjen, bashkimin e bashkëpunimin në lidhje me përgjegjësinë prindërore dhe masat e mbrojtjes së fëmijëve’*. Marrëdhënia prindërore të prindërve shqiptar me fëmijën ruan të qenësishme traditën e kulturën shqiptare të familjes, megjithëse fëmija jeton në shtet të huaj. Rritja e fëmijës në një ambient të tillë familjar mban të fortë lidhjen e fëmijës me vendin e shtetësisë së tij, megjithëse ambienti social i jashtëm është i ndryshëm. Gjithashtu mundësitë ekonomike të prindërve shqiptar emigrant në vendin e huaj dhe mundësia e aksesit të tyre pranë gjykatave të vendit të huaj nuk garantohet në të njëjtën shkallë si në gjykatat shqiptare për shkak të kufizimeve të tyre lidhur me gjuhën e vendit dhe të të ardhurave të siguruara, shpenzimet gjyqësore në ato vende ndërkohë që shpenzimet gjyqësore në Shqipëri janë shumë më të vogla.

59. Nisur nga këto konsiderata, në mbështetje të së drejtës së aksesit në drejtësi dhe të detyrimit që ka shteti shqiptar për ti siguruar realizimin e të drejtave e interesave të shtetasve të vetë pavarësisht nga vendet ku ata ndodhen në të njëjtat kushte me shtetasit që jetojnë në Shqipëri, si gjyqtare në pakicë vlerësoj se vendimi i Gjykatës së Shkallës së Parë, i cili ka nxjerrë çështjen jashtë juridiksionit, është i pabazuar.

60. Në përfundim, disponimi i gjykatës së shkallës së parë për nxjerrjen jashtë juridiksionit të çështjes, si për zgjidhjen e martesës ashtu edhe për rregullimin e pasojave të saj, është në kundërshtim me parashikimet ligjore dhe konventore, sikurse janë arsyetuar më sipër. Për sa kohë të dy bashkëshortët janë shtetas shqiptarë, gjykata shqiptare ka juridiksion për të shqyrtuar çështjen e zgjidhjes së martesës dhe pasojat e saj, përfshirë edhe çështjet që lidhen me ushtrimin e përgjegjësisë prindërore.

Për sa më sipër,

Në bazë të nenit 308/1 të K. Pr. Civile,

Mendimi i gjyqtarëve në pakicë për zgjidhjen e çështjes është;

Prishjen e vendimit nr. 1459 (13-2024-5077), datë 22.4.2025, të Gjykatës së Shkallës së Parë të Juridiksionit të Përgjithshëm Elbasan dhe dërgimin e çështjes për vazhdimin e gjykimit në po atë gjykatë.

Gjyqtarë: Enton Dhimitri, Margarita Buhali